

तत्त्वोपदेश

# Tattvopadeśa

**ONDERRICHT  
IN DE  
WERKELIJKHEID**

Śrī Śaṅkara Ācārya's *Tattvopadeśa*

Deze tekst is uitsluitend voor persoonlijk gebruik. Commercieel gebruik is niet toegestaan. Evenmin is het toegestaan de tekst te wijzigen, bewerken, geheel of gedeeltelijk te publiceren, of anderszins te vermenigvuldigen. Toegestaan is het kopiëren van citaten of kleine tekstgedeelten voor studie- en discussiedoel-einden.

© Copyright 2020 - Stichting Ars Floreat

[www.arsfloreat.nl](http://www.arsfloreat.nl)

[info@arsfloreat.nl](mailto:info@arsfloreat.nl)

**ONDERRICHT  
IN DE  
WERKELIJKHEID**

Śrī Śaṅkara Ācārya's *Tattvopadeśa*



Ars Floreat

# ONDERRICHT IN DE WERKELIJKHEID

Śrī Śaṅkara Ācārya's *Tattvopadeśa*

Oorspronkelijke titel: **The Teaching of Reality**

De Engelse vertaling is gemaakt vanuit het Sanskrit door: Warwick Jessup in 2014.  
The School of Economic Science, 11 Mandeville Place, London W1U 3AJ, U.K.  
ISBN:978-0-9565968-5-7

De Nederlandse vertaling is gemaakt vanuit het Sanskrit door:  
Jan Visser en Nel Wiegerinck-Reuvers.  
Opmaak: Hein Wiegerinck.  
ISBN: 978-90-72141-33-0

Met dank aan Mr. Warwick Jessup voor zijn instemming om gebruik te mogen maken van zijn Engelse vertaling bij het maken van deze Nederlandse vertaling.

## INLEIDING

*Tattvopadeśa*, letterlijk ‘het aanwijzen’ (*upadeśa*) van de werkelijkheid (*tattva*), is een van de vele geschriften toegeschreven aan Ādi Śaṅkara, de eerste van de Śaṅkara Ācārya’s en de allerbelangrijkste vertolker van *Advaita Vedānta*.

‘*Vedānta*’ staat voor ‘het einde van de Veda’ en verwijst naar de Upaniṣads. Deze Upaniṣads bevinden zich aan het einde van elk van de vier Vedas – de geschriften waarop de Sanskrit traditie is gebaseerd. ‘*Veda*’ betekent letterlijk eenvoudigweg ‘kennis’. Daarom kan ‘*Vedānta*’ worden opgevat als ‘de hoogste kennis’.

‘*Advaita*’ betekent ‘non-dualiteit’. Het is deze non-dualiteit die middels de zin ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) wordt onderwezen. Van deze zin wordt wel gezegd dat daarin de kern van het gehele onderricht van de Upaniṣads besloten ligt. *Tattvopadeśa* legt uit hoe ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) moet worden begrepen.

Woorden kennen meerdere lagen van betekenis en teneinde in de desbetreffende context de juiste betekenis van een woord of van een zin te kunnen ontdekken, dient een en ander zorgvuldig te worden geanalyseerd. Met betrekking tot de grote uitspraak ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) komt het door *Tattvopadeśa* gehanteerde analytische systeem in essentie neer op eliminatie (*vyatireka*), gevolgd door synthese (*anvaya*). Er vindt eliminatie plaats van foutieve betekenissen die over ‘Jij’ (*tvam*), bijvoorbeeld je bent het lichaam, en over ‘Dat’ (*tat*), bijvoorbeeld alwetendheid, heen zijn gelegd, zodat de weg voor de synthese van het Absolute (*brahman*) wordt vrij gemaakt. De tekst onderzoekt de impliciete betekenis (*lakṣaṇā*) van ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) en analyseert op welke manier de uitspraak in haar geheel bijdraagt aan de realisatie van non-dualiteit (*advaita*).

Het is duidelijk dat deze analyse niet beperkt blijft tot een intellectuele oefening, maar veeleer een essentieel deel is van het reflectie-proces, met de drie aspecten: het horen van de woorden (*śravaṇa*), het gebruik van het verstand (*manana*) en diepgaand begrip (*nididhyāsana*). Daarnaast benadrukt de tekst het belang van het hebben van een leraar, dit conform de bepaling ‘Hij die een leraar heeft, weet’ (*ācāryaryavān puruṣo veda*), *Chāndogya Upaniṣad* 6:14:2.

तत्त्वम्पदार्थशुद्ध्यर्थं गुरुः शिष्यं वचोऽब्रवीत् ।  
वाक्ये तत्त्वमसीत्यत्र त्वम्पदार्थं विवेचय ॥१॥

तत्त्वम् । पदार्थशुद्ध्यर्थम् । गुरुः । शिष्यम् । वचः । अब्रवीत् । वाक्ये ।  
तत् । त्वम् । अस्मि । इति । अत्र । त्वम् । पदार्थम् । विवेचय ॥१॥

*tattvampadārthaśuddhyartham guruḥ śiṣyaṃ vaco'bravīt;*  
*vākye tattvamasītyatra tvampadārtham vivecaya.(1)*

तत्त्वम्	<i>tattvam, tattva</i> waarheid, werkelijkheid (432/3)
पदार्थशुद्ध्यर्थम्	<i>padārthaśuddhyartham</i> pada-ārtha-śuddhy-ārtha de betekenis van het woord verklaren; <i>padārtha</i> de betekenis van een woord (583/3); <i>pada</i> woord (583/1); <i>√pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]; <i>ārtha</i> betekenis, doel (90/2); <i>√arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]; <i>śuddhi</i> verklaring, zuivering (1082/2); <i>√śudh</i> zuiveren, schoonmaken (1082/1) [ <i>śauce</i> (DP 30/1)]; <i>ārtha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); <i>√arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
गुरुः	<i>guruḥ, guru</i> leraar (359/2)
शिष्यम्	<i>śiṣyam, śiṣya</i> leerling (1077/1); <i>√śās</i> onderwijzen, instrueren (1068/3) [ <i>anuśiṣtau</i> (DP 25/2)]
वचः	<i>vacaḥ</i> woorden; <i>vacas</i> spraak, woord (912/3); <i>√vac</i> spreken (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP 24/2)]
अब्रवीत्	<i>abravīt</i> hij sprak; <i>√brū</i> spreken (742/1) [ <i>vyaktāyām vāci</i> (DP 24/1)]
वाक्ये	<i>vākye</i> in de uitspraak; <i>vākya</i> uitspraak (936/2); <i>√vac</i> spreken (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP 24/2)]
तत्	<i>tat</i> dat; <i>tad</i> dat (434/1)
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
अस्मि	<i>asi</i> jij bent; <i>√as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
इति	<i>iti</i> “.....” (165/1)
अत्र	<i>atra</i> hier, in deze zaak, nu (17/2)

त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)
पदार्थम्	<i>padārtham</i> , <i>padārtha</i> de betekenis van een woord (583/3); <i>pada</i> woord (583/1); √ <i>pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel (90/2); √ <i>arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
विवेचय	<i>vivecaya</i> overweeg; <i>vi</i> -√ <i>vic</i> overwegen, onderzoeken (987/3); <i>vi</i> onderscheidend, apart (949/3); √ <i>vic</i> onderscheiden, oordelen (958/1) [ <i>prthagbhāve</i> (DP 37/1)]

De Leraar sprak de volgende woorden tot zijn leerling<sup>1</sup> teneinde de betekenis van het woord *tattvam* (werkelijkheid) te verklaren: “Overweeg<sup>2</sup> nu de betekenis van het woord ‘Jij’ (*tvam*) in de uitspraak ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*)”<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Het woord voor Leraar is hier '*guru*' en het woord voor leerling is '*śiṣya*'. De '*guru-śiṣya*' relatie is in de Sanskriet traditie essentieel voor de overdracht van kennis. Volgens de *Bhagavadgītā*, hoofdstuk 4, vers 34, dient de zoeker naar kennis eerbied te betonen aan de leraar (*praṇipāta*), de leraar te bevragen en dóór te vragen (*paripraśna*) en dienstbaar te zijn aan de leraar (*sevā*).

<sup>2</sup> Het advies van de leraar begint hier en beslaat de rest van de tekst. Het woord ‘overweeg’ is '*vivecaya*' van de stam '*vic*' waarvan ook het essentiële woord '*viveka*' is afgeleid, dat het onderscheid tussen het werkelijke en het onwerkelijke, het eeuwige en het vergankelijke uitdrukt.

<sup>3</sup> Een van de vier voornaamste uitspraken van *advaita*, de leer van non-dualiteit, is '*tat tvam asi*': [Jij (*tvam*) bent (*asi*) Dat (*tat*)], zie Chāndogya Upaniṣad 6:8:7 en de daaropvolgende paragrafen. Aangezien het werkwoord 'zijn' vaak wordt weggelaten in het Sanskriet, kan deze zin worden afgekort tot '*tat tvam*', en wanneer deze twee woorden aan elkaar zijn geschreven, zoals dat in een Sanskriet manuscript wordt gedaan, dan zou er '*tattvam*', het nominatief enkelvoud van '*tattva*' staan. Vandaar dat deze belangrijke zin '*tat tvam asi*' een natuurlijk startpunt is voor een verhandeling waarin '*tattva*': 'werkelijkheid' wordt onderwezen.

न त्वं देहोऽसि दृश्यत्वादुपजात्यादिमत्त्वतः ।  
भौतिकत्वादशुद्धत्वादनित्यत्वात्तथैव च ॥ २ ॥

न । त्वम् । देहः । असि । दृश्यत्वात् । उपजात्यादिमत्त्वतः ।  
भौतिकत्वात् । अशुद्धत्वात् । अनित्यत्वात् । तथा । एव । च ॥ २ ॥

*na tvam deho'si drśyatvādudupajātyādimattvataḥ;  
bhautikatvādaśuddhatvādanityatvāttathaiva ca.(2)*

न	<i>na</i> niet (523/1)
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)
देहः	<i>dehaḥ, deha</i> het lichaam (496/3); √ <i>dih</i> zalven, smeren, bedekken (480/2) [ <i>upacaye</i> (DP 23/1)]
असि	<i>asi</i> jij bent; √ <i>as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> DP (25/1)]
दृश्यत्वात्	<i>drśyatvāt</i> vanuit/vanwege zichtbaarheid; <i>drśyatva</i> zichtbaarheid (491/3); √ <i>drś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP22/1)]
उपजात्यादिमत्त्वतः	<i>upajātyādimattvataḥ</i> <i>upajāti-ādi-mattvataḥ</i> vanwege de staat van het hebben van geboorte enz.; <i>upajāti</i> geboorte; <i>upa-√jan</i> geboren worden, ontstaan (198/1); <i>upa</i> naar, naartoe, samen met (194/3); √ <i>jan</i> geboren worden, tot bestaan komen (410/1) [ <i>prādurbhāve</i> (DP 29/1)]; <i>ādi</i> enzovoort (136/3); <i>mat-tva-taḥ</i> vanwege ( <i>taḥ</i> ) de staat ( <i>tva</i> ) van het hebben van ( <i>mat</i> )
भौतिकत्वात्	<i>bhautikatvāt</i> vanuit/vanwege de staat ( <i>tva</i> ) van materie; <i>bhautika</i> betrekking hebbend op, voortgekomen uit de fysieke elementen, materieel (768/3); √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP1/1)]
अशुद्धत्वात्	<i>aśuddhatvāt</i> vanuit/vanwege onzuiverheid; <i>a-śuddha-tva</i> on-zuiverheid (113/3); √ <i>śudh/śundh</i> zuiveren (1082/1) [ <i>śuddhau</i> (DP 2/2)]; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1)

अनित्यत्वात्

*anityatvāt* vanuit/vanwege niet eeuwigheid; *a-nitya-tva* niet-eeuwig-heid; *nitya* eeuwig, voortdurend (547/2); *a* voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1)

तथैव च

*tathaiva ca* op dezelfde wijze, precies zo, eveneens (433/3); *tathā* zo, dus, op die manier (433/3); *eva* waarlijk, inderdaad (232/2); *ca* en (380/1)

Jij (*tvam*) bent niet het lichaam, want dat is een voorwerp van waarneming, het is onderhevig aan geboorte, enz.<sup>4</sup>, het bestaat uit materie, is onzuiver en tevens is het niet-blijvend.

---

<sup>4</sup> Het Sanskriet zegt hier eenvoudigweg 'geboorte, enz.' hetgeen de diverse stadia weergeeft waar het lichaam doorheen gaat, zoals geboorte, kindertijd, jeugd, ouderdom en dood. Zie ook *Bhagavad Gītā*, 2: 13: "Net zoals de belichaamde in dit lichaam de kindertijd, jeugd en ouderdom ervaart, zo gaat deze tenslotte in een ander lichaam over; een wijze laat zich hierdoor niet misleiden." (*dehino'smin yathā dehe kaumāraṃ yauvanam jarā; tathā dehāntaraprāptir dhīras tatra na muhyati*). Hier wordt gezegd dat de 'belichaamde' het eeuwige Zelf is.



अदृश्यो रूपहीनस्त्वं जातिहीनोऽप्यभौतिकः ।  
शुद्धनित्योऽसि दृग्रूपो घटो यद्वन्न दृग्भवेत् ॥ ३ ॥

अदृश्यः । रूपहीनः । त्वम् । जातिहीनः । अपि । अभौतिकः ।  
शुद्धनित्यः । असि । दृग्रूपः । घटः । यत् । वत् । न । दृक् ।  
भवेत् ॥ ३ ॥

*adrśyo rūpahīnastvam jātihīno'pyabhautikah;*  
*śuddhanityo'si dr̥grūpo ghaṭo yadvanna dr̥gbhavet.(3)*

अदृश्यः	<i>adrśyaḥ</i> a-drśya niet het voorwerp van waarneming; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>drśya</i> zichtbaar (491/3); √ <i>drś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP 22/1)]
रूपहीनः	<i>rūpahīnaḥ</i> rūpa-hīna zonder vorm; <i>rūpa</i> vorm, natuur, aard (885/3); √ <i>rūp</i> formeren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP 49/2)]; <i>hīna</i> zonder (1296/2); √ <i>hā</i> verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [ <i>tyāge</i> (DP 26/2)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij, van <i>yuṣmad</i> (855/3)
जातिहीन	<i>jātihīnaḥ</i> jāti-hīna zonder geboorte; <i>jāti</i> geboorte (418/1); √ <i>jan</i> geboren worden [ <i>prādurbhave</i> (DP 29/1)]; <i>hīna</i> zonder (1296/2); √ <i>hā</i> verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [ <i>tyāge</i> (DP 26/2)]
अपि	<i>api</i> ook, zelfs (55/1)
अभौतिकः	<i>abhautikaḥ</i> a-bhautika niet betrekking hebbend met, voortgekomen uit de fysieke elementen, immaterieel (75/2); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>bhautika</i> enig iets dat uit de elementen is voortgekomen, materieel (768/3); √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 1/1)]
शुद्धनित्यः	<i>śuddhanityaḥ</i> śuddha-nitya puur en eeuwig; <i>śuddha</i> puur (1082/1); √ <i>śudh/śundh</i> zuiveren (1082/1) [ <i>śuddhau</i> (DP 2/2)]; <i>nitya</i> voortdurend, eeuwig verblijvend in (547/2)

असि	<i>asi</i> jij bent; √ <i>as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
दृगरूपः	<i>dr̥grūpaḥ</i> dr̥g-rūpa van nature waarnemer; <i>dr̥g/dr̥ś</i> ziener, waarnemer (491/2); √ <i>dr̥ś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP 22/1)]; <i>rūpa</i> vorm, natuur, aard (885/3); √ <i>rūp</i> formeren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpakriyāyām</i> (DP 49/2)]
घटः	<i>ghaṭaḥ</i> pot, (water) kruik; √ <i>ghaṭ</i> bezig zijn, bereiken, gebeuren, verenigen, spreken, schijnen (375/1) [ <i>ceṣṭāyām</i> (DP 16/1)]
यद् ... वत्	<i>yad ... vat</i> zoals (844/3)
न	<i>na</i> niet, noch, geen (523/1)
दृक्	<i>dr̥g=dr̥ś</i> ziener, waarnemer (491/2); √ <i>dr̥ś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP 22/1)]
भवेत्	<i>bhavet</i> zou kunnen zijn; √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (Dp 1/1)]

Jij (*tvam*) bent niet het voorwerp van waarneming, jij (*tvam*) bent zonder vorm, ongeboren, en ook zonder substantie. Puur en eeuwig ben jij. Waarnemer van nature. Wat substantie heeft, zoals een pot, zou geen waarnemer kunnen zijn.

न भवानिन्द्रियाण्येषां करणत्वेन या श्रुतिः ।  
प्रेरकस्त्वं पृथक्तेभ्यो न कर्ता करणं भवेत् ॥ ४ ॥

न । भवान् । इन्द्रियाणि । ण्षाम् । करणत्वेन । याः । श्रुतिः ।  
प्रेरकः । त्वम् । पृथक् । तेभ्यः । न । कर्ता । करणम् । भवेत् ॥ ४ ॥

*na bhavānindriyāṅnyeṣāṃ karaṇatvena yā śrutih;  
prerakastvaṃ pṛthaktebhyoḥ na kartā karaṇaṃ bhavet.(4)*

न	<i>na</i> niet (523/1)
भवान्	<i>bhavān, bhavat</i> (beleefde vorm van) jij (749/2); √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 1/1)]
इन्द्रियाणि	<i>indriyāṇi</i> de zintuigen; <i>indriya</i> zintuig (167/2)
ण्षाम्	<i>eṣām</i> van deze; <i>etad</i> deze (231/2)
करणत्वेन	<i>karaṇatvena</i> met de instrumenten; <i>karaṇatva</i> instrument (254/1); √ <i>kr</i> doen, maken (300/3) [ <i>karaṇe</i> (DP 38/2)]
याः	<i>yāḥ</i> zoals (844/2)
श्रुतिः	<i>śrutih</i> het oor; <i>śruti</i> oor (1101/2); √ <i>śru</i> luisteren, horen (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP 20/2)]
प्रेरकः	<i>prerakaḥ, preraka</i> de aanzetter, de beweger (712/3); <i>prer</i> = <i>pra-</i> √ <i>ir</i> bewegen (712/3); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>ir</i> gaan, bewegen, verschijnen (170/2) [ <i>gatau kampāne ca</i> (DP23/1)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
पृथक्	<i>pṛthak</i> apart, verschillend van (645/3)
तेभ्यः	<i>tebhyah</i> vanuit deze; vorm van <i>tad</i> dat (434/1)
न	<i>na</i> niet (523/1)
कर्ता	<i>kartā, kartr</i> het subject, de agent, de doener (257/3); √ <i>kr</i> doen, maken (300/3) [ <i>karaṇe</i> (DP38/2)]
करणम्	<i>karaṇam, karaṇa</i> het instrument (254/1); √ <i>kr</i> doen, maken (300/3) [ <i>karaṇe</i> (DP38/2)]

भवेत्

*bhavet* jij kan zijn; √*bhū* worden, zijn, oprijzen,  
verkrijgen (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

Jij bent niet de zintuigen<sup>5</sup>, want deze, zoals het oor, zijn instrumenten. Jij bent de oorsprong, die van hen verschilt. Jij kunt niet een doener of een instrument zijn.

---

<sup>5</sup> Volgens Manu zijn er vijf zintuigen van kennis en vijf zintuigen van handeling, die alle tien worden bestuurd door de geest (*manas*). [Zie de ‘Wetten van Manu’, hoofdstuk 2, vers 90 tot 92]

नानैतान्येकरूपस्त्वं भिन्नस्तेभ्यः कुतः शृणु ।

न चैकेन्द्रियरूपस्त्वं सर्वत्राहम्प्रतीतितः ॥५॥

नाना । एतानि । एकरूपः । त्वम् । भिन्नः । तेभ्यः । कुतः । शृणु ।

न । च । एकेन्द्रियरूपः । त्वम् । सर्वत्र । अहम् । प्रतीतितः ॥५॥

*nānaitānyekarūpastvaṃ bhinnastebhyaḥ kutaḥ śṛṇu;*  
*na caikendriyarūpastvaṃ sarvatrāhampratītitah.(5)*

नाना	<i>nānā</i> gevarieerd, verschillend (535/1)
एतानि	<i>etani</i> deze; <i>etad</i> dit hier, vooral verwijzend naar wat het dichtst bij de spreker is of wat voorafgaat (231/2)
एकरूपः	<i>eka-rūpaḥ</i> één vorm, één natuur; <i>eka</i> één (227/3); <i>rūpa</i> vorm, aard, natuur (885/3); $\sqrt{rūp}$ vormen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP49/2)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
भिन्नः	<i>bhinnaḥ</i> , <i>bhinna</i> verschillend van (757/1); $\sqrt{bhid}$ splitsen, klieven, breken (756/3) [ <i>vidāraṇe</i> (DP2/2)]
तेभ्यः	<i>tebhyaḥ</i> van deze; <i>tad</i> dat (434/1)
कुतः	<i>kutaḥ</i> , <i>kutas</i> hoe, waarom (290/2)
शृणु	<i>śṛṇu</i> luister; $\sqrt{śru}$ horen, luisteren (1100/3) [ <i>śravane</i> (DP20/2)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
च	<i>ca</i> en (580/1)
एकेन्द्रियरूपः	<i>ekendriyarūpaḥ</i> eka-indriya-rūpaḥ bezittende de aard van één enkel zintuig; <i>eka</i> één (227/3); <i>indriya</i> zintuig (167/2); $\sqrt{ind}$ machtig zijn (165/3) [ <i>paramaiśvare</i> (DP2/2)]; <i>rūpa</i> vorm, aard, natuur (885/3); $\sqrt{rūp}$ vormen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP 49/2)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
सर्वत्र	<i>sarvatra</i> overal, in alle omstandigheden, altijd (1189/2)

अहम्

*aham* ik (124/2); van *asmad* (123/2)

प्रतीतितः

*pratītitah* *pratīti-tah* vanwege (-*tah*) begrip; *pratīti* volledig begrip, overtuiging (673/2); *prati-√i* kennen, herkennen (673/2); *prati* naar, naartoe (673/2); *√i* gaan (163/2) [*gatau* (DP24/2)]

Hoor nu waarom jij verschilt van deze organen van waarneming. Deze zijn veelvoudig, terwijl jij (*tvam*) van nature één bent. En jij (*tvam*) hebt ook niet de aard van één enkel zintuig, want jij kent jezelf in alle omstandigheden als 'ik' (*aham*).<sup>6</sup>

---

<sup>6</sup> *Aham* is het zuivere bewustzijn van 'ik', dit in tegenstelling tot *ahankāra*, waarbij *aham* verbonden is met enigerlei *kāra* (activiteit).

न तेषां समुदायोऽसि तेषामन्यतमस्य च ।  
विनाशेऽप्यात्मधीस्तावदस्ति स्यान्नैवमन्यथा ॥ ६ ॥

न । तेषाम् । समुदायः । असि । तेषाम् । अन्यतमस्य । च ।  
विनाशे । अपि । अत्मधीः । तावत् । अस्ति । स्यात् । न । एवम् ।  
अन्यथा ॥ ६ ॥

*na teṣāṃ samudāyo'si teṣāmanyatamasya ca;  
vināśe'pyātmadhīstāvadasti syānnāivamanyathā.(6)*

न	<i>na</i> niet, noch, geen (523/1)
तेषाम्	<i>teṣām</i> van hen; van <i>tad</i> (434/1)
समुदायः	<i>samudāyaḥ, samudāya</i> combinatie, collectie, massa, totaliteit, een geheel (1167/3); <i>sam-ud</i> √ <i>i</i> opwaarts gaan, oprijzen (1167/2); <i>sam</i> met, tezamen met (1152/1); <i>ud</i> opwaarts, op, over (183/1); √ <i>i</i> gaan, lopen, bereiken (163/3) [ <i>gatau</i> (DP24/2)]
असि	<i>asi</i> jij bent; √ <i>as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP/25/1)]
तेषाम्	<i>teṣām</i> van hen; van <i>tad</i> (434/1)
अन्यतमस्य	<i>anyatamasya</i> van enige; <i>anyatama</i> enige van velen (45/3)
च	<i>ca</i> en, ook (380/1)
विनाशे	<i>vināśe</i> in het verloren gaan; <i>vi-nāśa</i> vernietiging, verval, verwijdering (969/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan; √ <i>nāś</i> verloren raken, vergaan (532/1)
अपि	<i>api</i> ook, zelfs (55/1)
अत्मधीः	<i>ātmadhīḥ</i> bewustzijn van het zelf; <i>ātma</i> de Ātman, het individuele Zelf (135/1); √ <i>at</i> (12/1) rennen, voortdurend lopen [ <i>sātatya-gamane</i> (DP2/1)]; <i>dhīḥ</i> gedachte, reflectie, begrip, intelligentie, kennis, intentie, notie, mening (516/3); √ <i>dhī</i> opmerken, denken, reflecteren, wensen, verlangen (516/3)
तावत्	<i>tāvat</i> zoveel, in die mate (445/3)

अस्ति	<i>asti</i> het is, er is (hier een formele vorm van <i>asi</i> , jij bent); $\sqrt{as}$ zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
स्यात्	<i>syāt</i> het zou kunnen zijn; $\sqrt{as}$ zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
न	<i>na</i> niet, noch, geen (523/1)
एवम्	<i>evam</i> zo, zodanig (232/2)
अन्यथा	<i>anyathā</i> anders, op andere wijze, onwaar, verkeerd (45/3)

Jij bent niet een combinatie van de zintuigen, noch één van de zintuigen in het bijzonder. Dit moet wel waar zijn, want zelfs wanneer de zintuigen verdwijnen ben je je nog steeds bewust van jezelf.



प्रत्येकमपि तान्यात्मा नैव तत्र नयं शृणु ।  
नानास्वामिकदेहोऽयं नश्येद्भिन्नमताश्रयः ॥ ७ ॥

प्रत्येकम् । अपि । तानि । आत्मा । न । एव । तत्र । नयम् । शृणु ।  
नानास्वामिकदेहः । अयम् । नश्येत् । भिन्नमताश्रयः ॥ ७ ॥

*pratyekamapi tānyātmā naiva tatra nayam śṛṇu;*  
*nānāsvāmikadeho'yaṃ naśyedbhinnamatāśrayaḥ.(7)*

प्रत्येकम्	<i>pratyekam, pratyeka</i> één voor één (664/2); <i>prati</i> naar, naar toe (661/2); <i>eka</i> één (227/3)
अपि	<i>api</i> ook (55/1)
तानि	<i>tāni</i> die; van <i>tad</i> dat (434/1)
आत्मा	<i>ātmā, ātman</i> zelf (135/1); <i>√at</i> voortdurend gaan (12/1) [ <i>sātatyagamane</i> (DP 12/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
एव	<i>eva</i> waarlijk (232/2)
तत्र	<i>tatra</i> daar, onder die omstandigheden, daardoor, dan (433/2)
नयम्	<i>nayam, naya</i> (goed) gedrag (528/2); <i>√nī</i> leiden, gedragen, regeren (565/1) [ <i>prāpaṇe</i> (DP 20/1)]
शृणु	<i>śṛṇu</i> luister; <i>√śru</i> luisteren (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP 20/2)]
नानास्वामिकदेहः	<i>nānāsvāmikadehaḥ</i> <i>nānā-svāmika-dehaḥ</i> het lichaam met verschillende meesters; <i>nānā</i> verschillend, apart (535/1); <i>svāmika</i> heer, meester (1284/1); <i>deha</i> lichaam (496/3); <i>√dih</i> zalven, smeren, bedekken (480/2) [ <i>upacaye</i> (DP 23/1)]
अयम्	<i>ayam</i> dit; van <i>idam</i> dit (165/2)
नश्येत्	<i>naśyet</i> zou verdwijnen; <i>√naś</i> verdwijnen, oplossen (532/1) [ <i>adarṣane</i> (DP 30/1)]

भिन्नमताश्रयः

*bhinnamatāśrayaḥ* bhinna-mata-āśrayaḥ afhankelijk van verschillende zienswijzen; *bhinna* verschillend (757/1);  $\sqrt{bhid}$  splijten, klieven (756/3) [*vidāraṇe* (DP 37/1)]; *mata* gedachte, zienswijze (783/1);  $\sqrt{man}$  (783/1) denken, geloven, verbeelden [*avabodhane* (DP38/2)]; *āśrayaḥ*, *āśraya* afhankelijk (158/2);  $\bar{a}$ - $\sqrt{sri}$ ,  $\bar{a}$  bij, naar, dichtbij, maakte de handeling volledig (126/1);  $\sqrt{sri}$  laten rusten op, vastmaken, benaderen, toevlucht nemen tot (1098/1) [*sevayām* (DP19/2)]

Luister! Het is dan ook niet juist om van jezelf te denken dat die zintuigen één voor één opereren; want zou dit lichaam verschillende meesters hebben, dan zou het ten onder gaan, omdat het dan afhankelijk zou zijn van verschillende zienswijzen.

नानात्माभिमतं नैव विरुद्धविषयत्वतः ।  
स्वाम्यैक्ये तु व्यवस्था स्यादेकपार्थिवदेशवत् ॥ ८ ॥

नानात्माभिमतम् । न । एव । विरुद्धविषयत्वतः ।  
स्वाम्यैक्ये । तु । व्यवस्था । स्यात् । एकपार्थिवदेशवत् ॥ ८ ॥

*nānātmābhimataṃ naiva viruddhaviṣayatvataḥ;*  
*svāmyaikye tu vyavasthā syādekapārthivadeśavat.(8)*

नानात्माभिमतम्	<i>nānātmābhimataṃ</i> nānā-ātma-abhimataṃ verondersteld verschillende zelven te hebben; <i>nānā</i> gevarieerd, verschillend (535/1); <i>ātmā</i> ātman zelf (135/1); √ <i>at</i> onophoudelijk gaan, bewegen [ <i>sātatyā-gamane</i> (DP2/1)]; <i>abhimataṃ</i> abhimata verondersteld (67/1); <i>abhi-</i> √ <i>man</i> veronderstellen (67/1); <i>abhi</i> naar, naartoe (61/1); √ <i>man</i> denken, veronderstellen (783/1) [ <i>avabodhane</i> (DP38/2)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
एव	<i>eva</i> waarlijk, inderdaad (232/2)
विरुद्धविषयत्वतः	<i>viruddhaviṣayatvataḥ</i> viruddha-viṣaya-tva-taḥ vanwege(- <i>taḥ</i> ) de staat (- <i>tva</i> ) van tegengestelde werkingssferen; <i>viruddha</i> tegengesteld, onverenigbaar, in strijd met (983/3); <i>vi-</i> √ <i>rudh</i> hinderen (983/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>rudh</i> stoppen, terughouden (884/1) [ <i>āvarane</i> (DP37/1)]; <i>viṣaya</i> sfeer (van werking of van activiteit) (997/1); √ <i>viṣ</i> handelen (995/2) [ <i>vyāptau</i> (DP26/2)]
स्वाम्यैक्ये	<i>svāmyaikye</i> svāmya-aikye in eenheid van meesterschap; <i>svāmya</i> meesterschap, de heerschappij over allen (1284/1); <i>aikya</i> eenheid, harmonie (233/2)
तु	<i>tu</i> maar, echter (449/3)
व्यवस्था	<i>vyavasthā</i> het verblijven in één plaats, staat, conditie (1033/3); <i>vi-ava-</i> √ <i>sthā</i> stoppen, (ver)blijven (1033/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>ava</i> uit, weg, neer (96/1); √ <i>sthā</i> staan (1262/2) [ <i>gatinivṛttau</i> (DP 20/2)]

स्यात्

*syāt* het kan zijn, zou zijn; √*as* zijn (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

एकपार्थिवदेशवत्

*ekapārthivadeśavat* eka-pārthiva-deśa-vat zoals (-*vat*) een land met één koning; *eka* één, enkel (227/3); *pārthiva* koning (621/3); *deśa* land, koninkrijk (496/2); √*diś* aanwijzen, toewijzen (479/3) [*atisarjane* (DP33/1)]

Noch kan worden verondersteld dat jij uit verschillende zelden bestaat, omdat die onverenigbare werkingssferen hebben. Maar de ene meester heerst over allen, zoals in het geval van een land met één enkele koning.

न मनस्त्वं न वा प्राणो जडत्वादेव चैतयोः ।  
गतमन्यत्र मेचित्तमित्यन्यत्वानुभूतितः ॥ ९ ॥

न । मनः । त्वम् । न । वा । प्राणः । जडत्वात् । एव । च ।  
स्तयोः ।

गतम् । अन्यत्र । मे । चित्तम् । इति । अन्यत्वानुभूतितः ॥ ९ ॥

*na manastvam na vā prāṇo jaḍatvādeva caitayoh;*  
*gatamanyatra me cittamityanyatvānubhūtitah.*(9)

न	<i>na</i> niet, noch, geen (523/1)
मनः	<i>manaḥ</i> geest, geestelijke vermogens (783/3); √ <i>man</i> denken, geloven, verbeelden (783/1) [ <i>avabodhane</i> (DP38/2)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
न	<i>na</i> niet, noch, geen (523/1)
वा	<i>vā</i> of, noch (934/2)
प्राणः	<i>prāṇaḥ</i> levensadem, energie, kracht (705/1); √ <i>prāṇ</i> of √ <i>prān</i> ( <i>pra</i> -√ <i>an</i> ) ademhalen (705/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>an</i> ademhalen, leven (24/1) [ <i>prāṇane</i> (DP25/1)]
जडत्वात्	<i>jaḍatvāt</i> vanwege onbezielde; <i>jaḍa-tva</i> , de staat (- <i>tva</i> ) van inertie, levenloosheid (409/3); <i>jaḍa</i> , koud, onbezielde, verstoken van intelligentie, levenloze materie (409/3)
एव	<i>eva</i> waarlijk, alleen, slechts; benadrukt het voorafgaande woord (232/2)
च	<i>ca</i> en, ook (380/1)
स्तयोः	<i>etayoh</i> van deze beide; <i>etad</i> dit, deze (231/2)
गतम्	<i>gatam</i> gegaan; √ <i>gam</i> gaan, bewegen (346/3) [ <i>gatau</i> (DP21/2)]
अन्यत्र	<i>anyatra</i> ergens anders, op een andere plaats (45/3)
मे	<i>me</i> van mij; van <i>asmad</i> ik (123/2)

चित्तम्

*cittam* hart, geest, gedachte (395/3); √*cit* waarnemen, aandacht richten op (395/2) [*sañjñāne* (DP2/1)]

अन्यत्वानुभूतिः

*anyatvānubhūtiḥ* *anya-tva-anubhūti-taḥ* vanwege (-*taḥ*) de ervaring van een andere staat (-*tva*); *anya* ander (45/2); *anubhūti*, ervaring (36/3); *anu* achter, langs, langszij (31/1); √*bhū* worden, zijn, oprijzen (760/1) [*sattāyām* (DP1/1)]

Jij (*tvam*) bent niet de geest (*manas*), noch de levensadem (*prāṇa*), want deze zijn onbezield<sup>7</sup>. Want we ervaren afwezigheid van geest in de zin van “Ik was met mijn gedachten ergens anders”.

---

<sup>7</sup> Na te hebben vastgesteld dat het ware Zelf voorbij de *annamayakośa* is [de sluier (*kośa*) samengesteld (*maya*) uit voedsel (*anna*)], te weten het lichaam, en ook dat Het voorbij de zintuigen is, die door het lichaam werken, tracht de tekst aan te tonen dat het Zelf voorbij de sluiers is, die bestaan uit de levenskracht (*prāṇamayakośa*) en geest (*manomayakośa*). In vers 11 wordt de sluier van het intellect (*vijñānamayakośa*) aangetoond en hoe deze overstegen wordt, en uiteindelijk zal in vers 12 worden aangetoond dat het Zelf anders is dan de sluier van gelukzaligheid (*ānandamayakośa*) die in diepe slaap gekend wordt.

क्षुत्तृड्भ्यां पीडितः प्राणो ममायं चेति भेदतः ।  
तयोर्द्रष्टा पृथक्ताभ्यां घटद्रष्टा घटाद्यथा ॥ १० ॥

क्षुत्तृड्भ्याम् । पीडितः । प्राणः । मम । अयम् । च । इति । भेदतः ।  
तयोः । द्रष्टा । पृथक् । ताभ्याम् । घटद्रष्टा । घटात् । यथा ॥ १० ॥

*kṣuttrḍbhyām pīḍitaḥ prāno mamāyaṃ ceti bhedataḥ;*  
*tayordraṣṭā pṛthaktābhyām ghaṭadraṣṭā ghaṭādyathā.(10)*

क्षुत्तृड्भ्याम्	<i>kṣuttrḍbhyām</i> kṣut-trṣ-bhyām door honger en dorst; <i>kṣudh</i> honger (331/2); √ <i>kṣudh</i> honger hebben (331/2) [ <i>bubhukṣayām</i> (DP 30/1)]; <i>trṣā</i> dorst (454/1); √ <i>trṣ</i> dorst hebben (454/1) [ <i>pipāsāyām</i> (DP 31/1)]
पीडितः	<i>pīḍitaḥ</i> pīḍita gepijnigd (629/2); √ <i>pīḍ</i> persen, verwonden, kwellen (629/2) [ <i>avagāhane</i> (DP 41/1)]
प्राणः	<i>prānaḥ</i> prāna ademhalen, leven, levenskracht (705/1); <i>pra-√an</i> ademhalen, leven (705/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>an</i> ademhalen, leven, bewegen (24/1) [ <i>prāṇane</i> (DP 25/1)]
मम	<i>mama</i> van mij, mijn; van <i>asmad</i> (123/1)
अयम्	<i>ayam</i> dit; van <i>idam</i> dit (165/2)
च	<i>ca</i> en (380/1)
इति	<i>iti</i> verwijst naar iets dat gezegd of gedacht is, aldus (165/1)
भेदतः	<i>bhedataḥ</i> bheda-taḥ vanwege (-taḥ) afgescheidenheid; <i>bheda</i> breken, splijten (766/1); √ <i>bhid</i> splijten, klieven, breken [ <i>vidāraṇe</i> (DP 37/1)]
तयोः	<i>tayoḥ</i> van deze beide; van <i>tad</i> dat (434/1)
द्रष्टा	<i>draṣṭā, draṣṭr</i> waarnemer (501/2); √ <i>drś</i> zien (491/1) [ <i>prekṣaṇe</i> (DP 22/1)]
पृथक्	<i>pṛthak</i> apart, verschillend (645/3); √ <i>pṛth</i> uitstrekken (645/3) [ <i>prakṣepe</i> (DP 41/2)]
ताभ्याम्	<i>tābhyām</i> van deze beide; van <i>tad</i> dat (434/1)

घटद्रष्टा

*ghaṭadraṣṭā* ghaṭa-draṣṭā de waarnemer van de pot;  
*ghaṭa* pot (375/1); √*ghaṭ* bezig zijn met, streven naar  
 (375/1) [*ceṣṭāyām* (DP 16/1)]; *draṣṭṛ* de waarnemer  
 (501/2); √*drś* zien (491/1) [*prekṣaṇe* (DP22/1)]

घटात्

*ghaṭāt* vergeleken met een pot; *ghaṭa* pot (375/1); √*ghaṭ*  
 bezig zijn met, streven naar (375/1) [*ceṣṭāyām* (DP 16/1)]

यथा

*yathā* zoals (841/2)

Omdat we afgescheidenheid ervaren, zeggen we: “Dit leven van mij wordt gekweld door honger en dorst.” De waarnemer van deze twee verschilt daarvan, zoals de waarnemer van een pot verschilt van de pot.



सुप्तौ लीनास्ति या बोधे सर्वं व्याप्नोति देहकम् ।  
चिच्छायया च संबद्धा न सा बुद्धिर्भवान्द्विज ॥११॥

सुप्तौ । लीना । अस्ति । या । बोधे । सर्वम् । व्याप्नोति । देहकम् ।  
चिच्छायया । च । संबद्धा । न । सा । बुद्धिः । भवान् । द्विज ॥११॥

*suptau līnāsti yā bodhe sarvaṃ vyāpnoti dehakam;  
cicchāyayā ca sambaddhā na sā buddhirbhavāndvija.(11)*

सुप्तौ	<i>suptau</i> in slaap; <i>supti</i> diepe slaap (1230/2); √ <i>svap</i> slapen, in slaap vallen, liggen (1280/2) [ <i>śaye</i> DP 25/1)]
लीना	<i>līnā</i> opgelost in, geabsorbeerd (903/2); √ <i>lī</i> kleven, smelten (903/2) [ <i>śleṣaṇe</i> (DP 28/2)]
अस्ति	<i>asti</i> hij is; √ <i>as</i> zijn, bestaan (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]; <i>bhavān asti</i> jij bent
या	<i>yā</i> dat, welke; van <i>yad</i> (844/2)
बोधे	<i>bodhe</i> wanneer men ontwaakt; <i>bodha</i> wakend, wakker zijn of worden (734/2); √ <i>budh</i> waken, ontwaken (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
सर्वम्	<i>sarvam</i> sarva alle, gehele (1184/3)
व्याप्नोति	<i>vyāpnoti</i> het doordringt; <i>vy-√āp</i> doordringen, bedekken (1037/2); <i>vy = vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>āp</i> binnengaan (142/1) [ <i>vyāptau</i> (DP 32/1)]
देहकम्	<i>dehakam</i> het lichaam; <i>dehaka = deha</i> het lichaam (496/3); √ <i>dih</i> zalven, smeren, bedekken (480/2) [ <i>upacaye</i> (DP 23/1)]
चिच्छायया	<i>cicchāyayā</i> cit-chāyayā door de schaduw van bewustzijn; <i>cit</i> bewustzijn (395/3); √ <i>cit</i> waarnemen, aandacht richten op (395/2) [ <i>sañjñāne</i> (DP 2/1)]; <i>chāya</i> schaduw (406/1)
च	<i>ca</i> en (380/1)

संबद्धा	<i>sambaddhā, sambaddha</i> gebonden (1177/3); <i>sam-√bandh</i> samenbinden (1177/3); <i>sam</i> met, samen met(1152/1); <i>√bandh</i> binden (720/1) [ <i>bandhane</i> (DP 40/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
सा	<i>sā</i> dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
बुद्धिः	<i>buddhi</i> het intellect (733/3); <i>√budh</i> ontwaken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
भवान्	<i>bhavān</i> jij; <i>bhavat</i> (eerbiedige wijs van) jij (749/2)
द्विज	<i>dvija</i> dvi-ja O tweemaal geborene (506/1); <i>dvi</i> twee (504/3); <i>√jan</i> voortbrengen, geboren worden (410/1) [ <i>janane</i> (DP 27/2)]

O tweemaal geborene, jij bent niet het intellect (*buddhi*) dat gebonden is door de schaduw (zie voetnoot 7 bij vers 9) van bewustzijn, die in diepe slaap oplost en die het hele lichaam doordringt zodra men wakker is.

नानारूपवती बोधे सुप्तौ लीनातिचञ्चला ।  
यतो दृगेकरूपस्त्वं पृथक्तस्य प्रकाशकः ॥ १२ ॥

नानारूपवती । बोधे । सुप्तौ । लीना । अतिचञ्चला ।  
यतः । दृश् । एकरूपः । त्वम् । पृथक् । तस्य । प्रकाशकः ॥ १२ ॥

*nānārūpavatī bodhe suptau līnāticañcalā;  
yato dr̥gekarūpastvaṃ pṛthaktasya prakāśakaḥ.(12)*

नानारूपवती	<i>nānārūpavatī</i> nānā-rūpavatī verschillende vormen hebben; <i>nānā</i> gevarieerd, verschillend (535/1); <i>rūpavatī</i> rūpavat vorm of kleur hebben (886/2); <i>rūpa</i> vorm kleur (885/3); √ <i>rūp</i> formeren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP49/2)]
बोधे	<i>bodhe</i> wanneer men ontwaakt, in de wakende staat; <i>bodha</i> wakend, wakker zijn of worden (734/2); √ <i>budh</i> waken, ontwaken (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
सुप्तौ	<i>suptau</i> in slaap; <i>supti</i> diepe slaap (1230/2); √ <i>svap</i> slapen, in slaap vallen, liggen (1280/2) [ <i>śaye</i> DP 25/1)]
लीना	<i>līnā</i> opgelost in, geabsorbeerd (903/2); √ <i>lī</i> kleven, smelten (903/2) [ <i>śleṣaṇe</i> (DP 28/2)]
अतिचञ्चला	<i>aticañcalā</i> ati-cañcala zeer beweeglijk; <i>ati</i> zeer, te (12/2); <i>cañcala</i> heen en weer bewegen, beweeglijk (382/2); √ <i>cañc</i> springen, bewegen, trillen (382/2) [ <i>gatyārthāḥ</i> (DP5/1)]
यतः	<i>yataḥ</i> waarvan; <i>yad</i> welke (844/2)
दृश्	<i>dr̥ś</i> = <i>dr̥g</i> ziener, waarnemer (491/2); √ <i>dr̥ś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1); [ <i>prekṣane</i> (DP22/1)]
एकरूपः	<i>ekarūpaḥ</i> eka-rūpa één natuur bezittend; <i>eka</i> één, één en dezelfde (227/3); <i>rūpa</i> vorm, natuur, aard (885/3); √ <i>rūp</i> formuleren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP49/2)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)

पृथक्	<i>pr̥thak</i> verschillend, apart (645/3); √ <i>pr̥th</i> uitstrekken (645/3) [ <i>prakṣepe</i> (DP 41/2)]
तस्य	<i>tasya</i> van dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
प्रकाशकः	<i>prakāśakah</i> , <i>prakāśaka</i> zichtbaar, helder, schijnend (653/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); <i>pra</i> √ <i>kāś</i> zichtbaar worden, schijnen (653/1); √ <i>kāś</i> (ver)schijnen, zichtbaar zijn (280/2) [ <i>dīptau</i> (DP14/1)]

Het zeer beweeglijke intellect neemt in de wakende staat allerlei vormen aan, in diepe slaap is het opgelost. Jij (*tvam*) bent van nature één, de waarnemer, die dat, wat van jou verschilt, verlicht.

सुप्तौ देहाद्यभावेऽपि साक्षी तेषां भवान्यतः ।

स्वानुभूतिस्वरूपत्वान्नान्यस्तस्यास्ति भासकः ॥ १३ ॥

सुप्तौ । देहाद्यभावे । अपि । साक्षी । तेषाम् । भवान् । यतः ।

स्वानुभूतिस्वरूपत्वात् । न । अन्यः । तस्य । अस्ति । भासकः ॥ १३ ॥

*suptau dehādyabhāve'pi sākṣī teṣāṃ bhavāyataḥ;*  
*svānubhūtiśvarūpatvānnanyastasyāsti bhāsakaḥ.(13)*

सुप्तौ *suptau* in diepe slaap; *supti* diepe slaap (1230/2); √*svap* slapen, in slaap vallen, liggen (1280/2) [*śaye* (DP 25/1)]

देहाद्यभावे *dehādyabhāve* deha-ādi-abhave in de afwezigheid van het lichaam enz.; *deha* het lichaam (496/3); √*dih* zalven, smeren, bedekken (480/2) [*upacaye* (DP 23/1)]; *ādi* enzovoort (136/3); *abhāva* afwezig (60/3); *a* voorvoegsel dat een ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); *bhāva* de staat van zijn (754/1); √*bhū* worden, zijn (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

अपि *api* ook, hoewel, zelfs, nog steeds (55/1)

साक्षी *sākṣī* de getuige; *sākṣin* ziende met de ogen, observerend (1198/1)

तेषाम् *teṣāṃ* van die, daarvan; *tad* dat (434/1)

भवान् *bhavān, bhavat* (beleefde vorm van) jij (749/2); √*bhū* worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

यतः *yataḥ, yatas* hoewel, omdat, van wat, van waar (841/2)

स्वानुभूतिस्वरूपत्वात् *svānubhūtiśvarūpatvāt* sva-anubhūti-sva-rūpa-tvāt vanwege de staat (-tva) van het middels je eigen natuur jezelf ervaren; *svānubhūti* jezelf ervaren (1277/2); *sva* jezelf (1275/1); *anu-√bhū* ervaren (36/2); *anu* achter, langs, langszij (31/1); √*bhū* worden, zijn (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]; *svarūpa* eigen conditie of natuur (1276/2); *sva* jezelf 1275/1); *rūpa* natuur (885/3); √*rūp* formeren (885/3) [*rūpa-kriyāyām* (DP 49/2)]

न *na* niet (523/1)

अन्यः	<i>anyaḥ, anya</i> verschillend (45/2)
तस्य	<i>tasya</i> van dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
अस्ति	<i>asti</i> het is; $\sqrt{as}$ zijn, bestaan (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]; <i>bhavān asti</i> , jij bent (beleefde vorm) (749/2)
भासकः	<i>bhāsakah, bhāsaka</i> veroorzaakt te verschijnen (756/1); $\sqrt{bhās}$ stralen, verschijnen (755/3) [ <i>dīptau</i> (DP 13/2)]

Hoewel in diepe slaap het lichaam en de rest afwezig is, ben jij nog steeds daarvan de getuige. Omdat je van nature jezelf ervaart, verschil je niet van dat wat jij verlicht.

प्रमाणं बोधयन्तं तं बोधं मानेन ये जनाः ।  
बुभुत्स्यन्ते त एधोभिर्दग्धुं वाञ्छन्ति पावकम् ॥१४॥

प्रमाणम् । बोधयन्तम् । तम् । बोधम् । मानेन । ये । जनाः ।  
बुभुत्स्यन्ते । ते । एधोभिः । दग्धुम् । वाञ्छन्ति । पावकम् ॥१४॥

*pramāṇam bodhayantam taṃ bodham mānena ye janāḥ;  
bubhutsyante ta edhobhirdagdhum vāñchanti pāvakam.(14)*

प्रमाणम्	<i>pramāṇam, pramāṇa</i> middel om kennis te verwerven (685/3); <i>pra-</i> √ <i>mā</i> meten (685/3); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>mā</i> meten, afbakenen (804/2) [ <i>māne</i> (DP29/1)]
बोधयन्तम्	<i>bodhayantam</i> veroorzakend te ontwaken, wekkend; √ <i>budh</i> ontwaken, observeren (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
तम्	<i>taṃ</i> dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
बोधम्	<i>bodham, bodha</i> bewustzijn (734/2); √ <i>budh</i> ontwaken, observeren (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
मानेन	<i>mānena</i> door middel van het denken; <i>māna</i> opinie, notie, concept, idee (809/1); √ <i>man</i> denken, geloven, verbeelden (783/1) [ <i>avabodhane</i> (DP38/2)]
ये	<i>ye</i> zij die; van <i>yad</i> wie, welke (844/2)
जनाः	<i>janāḥ</i> de mensen; <i>jana</i> mens, persoon (410/1); √ <i>jan</i> voortbrengen, geboren worden (410/1) [ <i>janane</i> (DP 27/2)]
बुभुत्स्यन्ते	<i>bubhutsyante</i> zij wensen te realiseren; √ <i>budh</i> ontwaken, observeren (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
ते	<i>te</i> zij; van <i>tad</i> dat (434/1)
एधोभिः	<i>edhobhiḥ</i> door brandstof; <i>edha</i> brandstof (231/3); √ <i>indh</i> aansteken (167/3) [ <i>diptau</i> (DP 37/1)]
दग्धुम्	<i>dagdhum</i> om te verbranden; √ <i>dah</i> branden, roosteren (473/2) [ <i>bhasmī-karaṇe</i> (DP 22/1)]
वाञ्छन्ति	<i>vāñchanti</i> zij wensen; √ <i>vāñch</i> wensen, verlangen (938/3) [ <i>icchāyām</i> (DP 5/1)]

पावकम्

*pāvakam, pāvaka* vuur (623/2); √*pū* schoonmaken, zuiveren (640/3) [*pavane* (DP 21/1)]

Die mensen die door middel van het denken (*māna*)<sup>8</sup> dat bewustzijn wensen te realiseren dat het middel om kennis te verwerven (*pramāṇa*)<sup>9</sup> doet ontwaken, zijn als diegenen die brandstof willen gebruiken om vuur te verbranden<sup>10</sup>.

---

<sup>8</sup> Het woord '*māna*', in het Sanskriet afgeleid van de stam 'denken' (*man*), kan de complete reeks van gedachteprocessen impliceren; van mening, notie, opvatting, idee, doel, wens, ontwerp tot zelfingenomenheid, arrogantie en trots.

<sup>9</sup> Volgens Vedānta zijn er een zestal *pramāṇa*'s of 'middelen tot kennisverwerving', te weten zintuiglijke waarneming (*pratyakṣa*), gevolgtrekking (*anumāna*), vergelijking (*upamāna*), openbaring (*śabda*), niet-waarneming (*anupalabdhi*) en gevolgtrekking uit omstandigheden (*arthāpatti*).

<sup>10</sup> Het is het vuur zelf dat brandstof verbrandt, net zoals het bewustzijn zelf de kennismiddelen energie verleent. Brandstof kan het vuur zelf niet verbranden net zoals denken en andere vormen van kennis het bewustzijn zelf niet kunnen onthullen



विश्वमात्मानुभवति तेनासौ नानुभूयते ।

विश्वं प्रकाशयत्यात्मा तेनासौ न प्रकाश्यते ॥ १५ ॥

विश्वम् । आत्मा । अनुभवति । तेन । असौ । न । अनुभूयते ।

विश्वम् । प्रकाशयति । आत्मा । तेन । असौ । न । प्रकाश्यते ॥ १५ ॥

*viśvamātmānubhavati tenāsau nānubhūyate;*

*viśvaṃ prakāśayatyātmā tenāsau na prakāśyate.(15)*

विश्वम् *viśvam, viśva* alles, het geheel, het universum (992/2);  
√*viś* binnengaan, doordringen (989/1) [*praveśane*  
(DP36/1)]

आत्मा *ātmā, ātman, Ātman,* het individuele Zelf (135/1); √*at*  
rennen, voortdurend lopen (12/1) [*sātatyagamane*  
(DP2/1)]

अनुभवति *anubhavati* ervaart; *anu-√bhū* ervaren (36/2); *anu*  
achter, langs, langs zij (31/1); *bhū* worden, zijn, oprijzen  
(760/1) [*sattāyām* (DP1/1)]

तेन *tena* door die, door dat; van *tad* (434/1)

असौ *asau* dat; van *adas* (18/1)

न *na* niet (523/1)

अनुभूयते *anubhūyate* wordt ervaren; *anu-√bhū* ervaren (36/2);  
*anu* achter, langs, langs zij (31/1); √*bhū* worden, zijn,  
oprijzen (760/1) [*sattāyām* (DP1/1)]

विश्वम् *viśvam, viśva* alles, het geheel, het universum (992/2);  
√*viś* binnengaan, doordringen (989/1) [*praveśane*  
(DP36/1)]

प्रकाशयति *prakāśayati* verlicht (653/1); *pra-√kāś* zichtbaar  
worden, schijnen (653/1); *pra* voor, voort (652/2); √*kāś*  
(ver)schijnen, zichtbaar zijn (280/2) [*dīptau* (DP14/1)]

आत्मा *ātmā, ātmān, Ātmān* het individuele Zelf (135/1); √*at*  
rennen, voortdurend lopen (12/1) [*sātatyagamane*  
(DP2/1)]

तेन	<i>tena</i> door die, door dat; van <i>tad</i> (434/1)
असौ	<i>asau</i> dat; van <i>adas</i> (18/1)
न	<i>na</i> niet (523/1)
प्रकाश्यते	<i>prakāśyate</i> wordt verlicht (653/1); <i>pra-√kāś</i> zichtbaar worden, schijnen (653/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); <i>√kāś</i> (ver)schijnen, zichtbaar zijn (280/2) [ <i>dīptau</i> (DP14/1)]

Het Zelf (*ātman*) ervaart het universum; het Zelf wordt niet ervaren door het universum. Het Zelf verlicht het universum; het Zelf wordt niet verlicht door het universum.

ईदृशं तादृशं नैतन्न परोक्षं सदेव यत् ।  
तद्ब्रह्म त्वं न देहादिदृश्यरूपोऽसि सर्वदृक् ॥ १६ ॥

ईदृशम् । तादृशम् । न । एतत् । न । परोक्षम् । सत् । एव । यत् ।  
तत् । ब्रह्म । त्वम् । न । देहादिदृश्यरूपः । असि । सर्वदृक् ॥ १६ ॥

*īdr̥śam tādr̥śam naitanna parokṣam sadeva yat;*  
*tadbrahma tvam na dehādidr̥śyarūpo'si sarvadr̥k.(16)*

ईदृशम्	<i>īdr̥śam</i> zodanig (170/2)
तादृशम्	<i>tādr̥śam</i> (zo)als (442/1); <i>īdr̥śam tādr̥śam</i> een of ander, deze of gene
न	<i>na</i> niet (523/1)
एतत्	<i>etat</i> dit; van <i>etad</i> dit (231/2)
न	<i>na</i> niet (523/1)
परोक्षम्	<i>parokṣam</i> voorbij het zichtbare, onwaarneembaar (589/1); <i>paras</i> voorbij(589/1); <i>akṣa</i> het oog (3/3)
सत्	<i>sat</i> bestaand, aanwezig, dat wat is (1134/2); <i>√as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
एव	<i>eva</i> inderdaad, waarlijk, geeft nadruk (232/2)
यत्	<i>yat</i> welke; van <i>yad</i> (844/2)
तत्	<i>tat</i> dat; van <i>tad</i> (434/1)
ब्रह्म	<i>brahma, brahman</i> Brahman het Absolute (737/3); <i>√brh</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vr̥ddhau</i> (DP15/2)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
न	<i>na</i> niet(523/1)
देहादिदृश्यरूपः	<i>dehādidr̥śyarūpaḥ</i> deha-ādi-dr̥śya-rūpa een zichtbare vorm zoals een lichaam enz.; <i>deha</i> lichaam (496/3); <i>√dih</i> zalven, smeren (480/2) [ <i>upacaye</i> (DP 23/1)]; <i>ādi</i> enzovoort(136/3); <i>dr̥śya</i> zichtbaar (491/3); <i>√dr̥ś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP 22/1)]; <i>rūpa</i> vorm (885/3); <i>√rūp</i> formeren (855/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP 9/2)]

असि

*asi* jij bent; √*as* zijn, bestaan, leven (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

सर्वदृक्

*sarvadr̥k*, *sarvadr̥ś* waarnemer van alles (1185/3); *sarva* alles (1184/3); √*dr̥ś* zien (491/1)[*prekṣane* (DP 22/1)]

Jij bent het Absolute (*Brahman*), dat wat waarlijk is, wat wel degelijk te verstaan is, en wat niet een of andere kwaliteit bezit. Jij bent de waarnemer van alles, die niet een zichtbare vorm heeft, zoals een lichaam, enz.

इदम्वेनैव यद्भाति सर्वं तच्च निषिध्यते ।  
अवाच्यतत्त्वमनिदं न वेद्यं स्वप्रकाशतः ॥ १७ ॥

इदम्वेन । एव । यत् । भाति । सर्वम् । तत् । च । निषिध्यते ।  
अवाच्यतत्त्वम् । अनिदम् । न । वेद्यम् । स्वप्रकाशतः ॥ १७ ॥

*idamtvēnaiva yadbhāti sarvaṃ tacca niṣidhyate;*  
*avācyatattvamanidaṃ na vedyam svaprakāśataḥ.(17)*

इदम्वेन	<i>idamtvēna</i> met de staat (- <i>tva</i> ) van dit; <i>idam</i> dit, deze aarde (dit universum) (165/2)
एव	<i>eva</i> waarlijk, alleen, slechts; benadrukt het voorafgaande woord (232/2)
यत्	<i>yat</i> dat wat; van <i>yad</i> (844/2)
भाति	<i>bhāti</i> schijnt, verschijnt; √ <i>bhā</i> (ver)schijnen, verlichten (750/3) [ <i>dīptau</i> (DP24/2)]
सर्वम्	<i>sarvam</i> alle, alles (1184/3)
तत्	<i>tat</i> dat; van <i>tad</i> (434/1)
च	<i>ca</i> en, ook (380/1)
निषिध्यते	<i>niṣidhyate</i> wordt geëlimineerd; <i>ni</i> -√ <i>sidh</i> (of √ <i>sidh</i> ) wegdrijven, afhouden, verbieden (562/1); <i>ni</i> neer, in (538/3); √ <i>sidh</i> bevelen, gebieden, goed aflopen (1215/1) [ <i>śāstre māṅgalye ca</i> (DP2/1)]
अवाच्यतत्त्वम्	<i>avācyatattvam</i> a- <i>vācyā</i> - <i>tattvam</i> niet uit te drukken werkelijkheid; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>vācyā</i> verwoordbaar; √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣane</i> (DP24/2; 47/2)]; <i>tattvam</i> <i>tattva</i> waarheid, werkelijkheid (432/3)
अनिदम्	<i>anidaṃ</i> an- <i>idam</i> niet de aarde zijnde; <i>an</i> = <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>idam</i> dit, deze aarde (dit universum) (165/2)
न	<i>na</i> niet, noch, geen (523/1)

वेद्यम्

*vedyam* vedyā kenbaar; √*vid* weten, kennen, leren  
(963/2) [*jñāne* (DP25/1)]

स्वप्रकाशतः

*svaprakāśataḥ* sva-pra-kāśa-taḥ vanwege (-*taḥ*) het uit  
zichzelf schijnen; *sva* zichzelf, eigen (1275/1); *pra*  
voor, voort (652/2); √*kāś* (ver)schijnen, zichtbaar zijn  
(280/2) [*dīptau* (DP14/1)]

En dat (*tat*)<sup>11</sup> alles wat met dit universum (*idam*) verschijnt,  
wordt geëlimineerd. De werkelijkheid (*tattva*) is niet dit  
universum en kan niet verwoord of gekend worden, omdat zij  
uit zichzelf straalt.

---

<sup>11</sup> Deze zin loopt vooruit op de hieropvolgende analyse van 'Jij bent Dat' (*tat tvam asi*), door 'dit universum' (*idam*) in de plaats te stellen van 'Jij' (*tvam*). Zie vers 40 en 41.

सत्यं ज्ञानमनन्तं च ब्रह्मलक्षणमुच्यते ।

सत्यत्वाज्ज्ञानरूपत्वादनन्तत्वात्त्वमेव हि ॥१८॥

सत्यम् । ज्ञानम् । अनन्तम् । च । ब्रह्मलक्षणम् । उच्यते ।

सत्यत्वात् । ज्ञानरूपत्वात् । अनन्तत्वात् । त्वम् । एव । हि ॥१८॥

*satyaṃ jñānamanantaṃ ca brahmalakṣaṇamucyate;*  
*satyatvājñānarūpatvādanantatvāttvameva hi.(18)*

सत्यम्	<i>satyam, satya</i> waarheid (1135/3); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
ज्ञानम्	<i>jñānam, jñāna</i> kennis (426/1); √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>avabodhane</i> (DP 40/1)]
अनन्तम्	<i>anantam, ananta</i> oneindig (25/1)
च	<i>ca</i> en (380/1)
ब्रह्मलक्षणम्	<i>brahmalakṣaṇam</i> brahma-lakṣana het kenmerk van het Absolute; <i>brahman</i> Brahman, het Absolute (737/3); √ <i>brh</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP15/2)]; <i>lakṣaṇa</i> kenmerk, karakteristiek (892/1); √ <i>lakṣ</i> markeren, karakteriseren (891/3) [ <i>darśana- ankanayoḥ</i> (DP 41/1)]
उच्यते	<i>ucyate</i> er wordt gezegd; √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣane</i> (DP 24/2)]
सत्यत्वात्	<i>satyatvāt</i> vanwege de staat (- <i>tva</i> ) van waarheid; <i>satyatva</i> staat van waarheid; <i>satya</i> waarheid (1135/3); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
ज्ञानरूपत्वात्	<i>jñānarūpatvāt</i> vanwege de staat (- <i>tva</i> ) van de aard van kennis; <i>jñāna</i> kennis (426/1); √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>avabodhane</i> (DP 40/1)]; <i>rūpa</i> v orm, natuur, aard (885/3); √ <i>rūp</i> formeren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP 49/2)]
अनन्तत्वात्	<i>anantatvāt</i> vanwege de staat (- <i>tva</i> ) van oneindigheid; <i>ananta</i> oneindig (25/1)
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)

एव *eva* eveneens, waarlijk, alleen, slechts; benadrukt het voorafgaande woord (232/2)

हि *hi* want (1297/3)

Er wordt gezegd dat het Absolute (*Brahman*) wordt gekarakteriseerd door waarheid (*satya*), kennis (*jñāna*) en oneindigheid (*ananta*)<sup>12</sup>. Jij bent dat Absolute (*Brahman*), want jij bent waarheid, jij bent van nature kennis en jij bent oneindig.

---

<sup>12</sup> Dit is een verwijzing naar de *Taittirīya Upaniṣad* 2:1:1, 'Het Absolute (*Brahman*) is waarheid, kennis en oneindigheid' (*Satyam jñānam anantam brahma*)



सति देहाद्युपाधौ स्याज्जीवस्तस्य नियामकः ।

ईश्वरः शक्त्युपाधित्वाद्द्वयोर्बोधे स्वयम्प्रभः ॥ १९ ॥

सति देहाद्युपाधौ । स्यात् । जीवः । तस्य । नियामकः ।

ईश्वरः । शक्त्युपाधित्वात् । द्वयोः । बोधे । स्वयम्प्रभः ॥ १९ ॥

*sati dehādyupādhau syājīvāstasya niyāmakah;*  
*īśvaraḥ śaktyupādhitvāddvayorbodhe svayamprabhaḥ.(19)*

सति देहाद्युपाधौ *sati dehādyupādhau* sati deha-ādi-upādhau wanneer er conditionerende factoren van een lichaam, enz. zijn; *sati* in het zijn, wanneer er is; *√as* zijn, bestaan, leven (117/1) [*bhuvi* (DP25/1)]; *deha* lichaam (496/3); *√dih* zalven, smeren (480/2) [*upacaye* (DP 23/1)]; *ādi* enzovoort (136/3); *upādhau* in de conditionerende factor; *upādhi* dat alles wat de naam of vorm van iets anders aanneemt (213/2)

स्यात् *syāt* het kan zijn, het lijkt; *√as* zijn, bestaan, leven (117/1) [*bhuvi* (DP25/1)]

जीवः *jīvaḥ, jīva* leven, bestaan, persoonlijke ziel (422/2); *√jīv* leven, levend maken (422/2) [*prāṇadhāraṇe* (DP12/1)]

तस्य *tasya* van dat, van die (Brahman); van *tad* (434/1)

नियामकः *niyāmakah* ni-yāmaka beperkend, beheersend (552/2); *ni√yam* stoppen, beperken, neerhouden (551/3); *ni* neer, in (538/3); *√yam* onderhouden, ondersteunen, uitspreiden (845/2) [*uparame* (DP21/2)]

ईश्वरः *īśvaraḥ, īśvara* heer, meester, de hoogste ziel (Ātman) (171/1); *√īś* bezitten, meester zijn van (171/1) [*aiśvārye* (DP23/1)]

शक्त्युपाधित्वात् *śaktyupādhitvāt* śakti-upādhi-tvāt vanwege de staat (-tva) van de conditionerende factoren van krachten; *śakti* macht, kracht (1044/2); *√śak* sterk/machtig zijn, in staat zijn, kunnen [*śaktau* (DP32/1)]

द्वयोः *dvayoḥ* dvaya tweevoud, dubbel (503/2)

बोधे *bodhe* in waarneming; *bodha* waarneming, begrijpen, gedachte, kennis (734/2); √*budh* ontwaken, observeren (733/1) [*bodhane* (DP 19/1)]

स्वयम्प्रभः *svayamprabhah, svayamprabha* zelfschijnend, zelflichtend, van zichzelf stralend (1278/3)

Wanneer er conditionerende factoren (*upādhi*) van een lichaam enz. zijn, lijkt de persoonlijke ziel (*jīva*) het Absolute (*Brahman*) in te perken. Maar het Hoogste Wezen (*Īśvara*) is van zichzelf stralend, ook al wordt dualiteit waargenomen ten gevolge van de conditionerende factoren van zijn (eigen) krachten (*śakti*).

अपेक्ष्यतेऽखिलैर्मनैर्न यन्मानमपेक्षते ।

वेदवाक्यं प्रमाणं तद्ब्रह्मात्मावगतौ मतम् ॥ २० ॥

अपेक्ष्यते । अखिलैः । मनैः । न । यद् । मानम् । अपेक्षते ।

वेदवाक्यम् । प्रमाणम् । तद् । ब्रह्म । आत्मा । अवगतौ । मतम् ॥ २० ॥

*apekṣyate'khillairmānairna yanmānamapekṣate;*  
*vedavākyaṃ pramāṇaṃ tadbrahmātmāvagatau matam.(20)*

अपेक्ष्यते *apekṣyate* het wordt nodig geacht; *apa-√īkṣ* wegstijgen, rondkijken, nodig hebben (56/2); *apa* weg, weg van (47/3); *√īkṣ* zien, aanschouwen (170/1) [*darśane* (DP 13/1)]

अखिलैः *akhilaiḥ* door alle; *akhila* alle, volledig (4/2)

मानैः *mānaiḥ* door de concepten; *māna* concept, idee ((809/1); *√man* denken, geloven, verbeelden (783/1) [*avabodhane* (DP 38/2)] of [*jñāne* (DP 29/2)]

न *na* niet (523/1)

यद् *yad* wat; van *yad* (844/2)

मानम् *mānam, māna* concept (809/1); *√man* denken, geloven, verbeelden (783/1) [*avabodhane* (DP 38/2)] of [*jñāne* (DP 29/2)]

अपेक्षते *apekṣate* hij ziet; *apa-√īkṣ* gewaar zijn (56/2); *apa* weg, weg van (47/3); *√īkṣ* zien, aanschouwen (170/1) [*darśane* (DP 13/1)]

वेदवाक्यम् *veda-vākyaṃ, veda-vākya* uitspraak in de Veda; *veda* de Veda (1015/1); *√vid* weten, kennen, leren (963/2) [*jñāne* (DP 25/1)]; *vākya* uitspraak (936/2); *√vac* spreken, zeggen, verklaren (912/1) [*paribhāṣaṇe* (DP24/2)]

प्रमाणम् *pramāṇam, pramāṇa* middel om kennis te verwerven (685/3); *pra-√mā* meten (685/3); *pra* voor, voort (652/2); *√mā* meten, afbakenen (804/2) [*māne* (DP29/1)]

तद् *tad* dat (434/1)

ब्रह्म	<i>brahma, brahman</i> Brahman het Absolute (737/3); √ <i>br̥h</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP15/2)]
आत्मा	<i>ātmā, ātman</i> Ātman, het individuele Zelf (135/1); √ <i>at</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātyagamane</i> (DP2/1)]
अवगतौ	<i>avagatau</i> in het begrijpen; <i>avagati</i> het begrijpen (97/2); <i>ava-√gam</i> kennen, begrijpen (97/2); <i>ava</i> uit, weg, neer (96/1); √ <i>gam</i> gaan, bewegen (347/1) [ <i>gatau</i> (DP 21/2)]
मतम्	<i>matam, mata</i> gekend (783/1); √ <i>man</i> denken, geloven, verbeelden (783/1) [ <i>avabodhane</i> (DP 38/2)] of [ <i>jñāne</i> (DP 29/2)]

Het Absolute (*brahman*), waar alle concepten van afhankelijk zijn, maar dat zelf niet afhankelijk is van enig concept, wordt gekend als onszelf (*Ātman*) wanneer men de uitspraak van de Veda's als kennismiddel begrijpt.

अतो हि तत्त्वमस्यादिवेदवाक्यं प्रमाणतः ।

ब्रह्मणोऽस्ति यया युक्त्या सास्माभिः सम्प्रकीर्त्यते ॥ २१ ॥

अतः । हि । तत्त्वमस्यादिवेदवाक्यम् । प्रमाणतः ।

ब्रह्मणः । अस्ति । यया । युक्त्या । सा । अस्माभिः ।

सम्प्रकीर्त्यते ॥ २१ ॥

*ato hi tattvamasyādivedavākyaṃ pramāṇataḥ;  
brahmaṇo' sti yayā yuktyā sāsmaḥbhiḥ samprakīrtyate.(21)*

अतः *ataḥ* daarom; *atas* van dit, dan dat, daarom (12/1)

हि *hi* want, omdat, tengevolge van (1297/3)

तत्त्वमस्यादिवेदवाक्यम् *tattvamasyādivedavākyaṃ* tat-tvam-asi-ādi-veda-vākyaṃ de vedische uitspraak “tat tvam asi” enz.; *tat* dat; *tad* dat (434/1); *tvam* jij; van *yuṣmad* (855/3); *asi* jij bent; √*as* zijn (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]; *ādi* enzovoort (136/3); *veda* kennis, vedisch geschrift (1051/1); √*vid* weten, kennen, leren (963/2) [*jñāne* (DP25/1)]; *vākyaṃ* uitspraak, woorden (936/2); √*vac* spreken, zeggen, verklaren (912/1) [*paribhāṣaṇe* (DP24/2-47/2)]

प्रमाणतः *pramāṇataḥ* als middel tot kennisverwerving; *pramāṇa* maat, kennismiddel, standaard, gewicht (685/3); *pra-√mā* meten, schatten (685/3); *pra* voor, voort (652/2); √*mā* meten, markeren (804/2) [*māne* (DP29/1)]

ब्रह्मणः *brahmaṇaḥ* van Brahman; *brahman* Brahman, het Absolute (737/3); √*brh* groeien, toenemen (735/3) [*vr̥ddhau* (DP15/2)]

अस्ति *asti* het is; √*as* zijn, bestaan, leven (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

यया *yayā* door, wat, waardoor; van *yad* (844/2)

युक्त्या *yuktyā* door beredenering; *yukti* verbinding, combinatie, beredenering (853/3); √*yuj* vastmaken, verbinden, arrangeren (853/2) [*yoge* (DP37/1)]

सा *sā* dat; van *tad* (434/1)

अस्माभिः

*asmābhiḥ* door ons; van *asmad* (123/2)

सम्प्रकीर्त्यते

*samprakīrtyate* is verklaard; *sam-pra-√kīrt* verkondigen, verklaren; *sam* met, tezamen met (1152/1); *pra-√kīrt* aankondigen, verklaren (653/2); *pra* voor, voort (652/2); *√kīrt* vermelden, herhalen, mededelen (285/1) [*bandhane* (DP/11/2)]

Daarom hebben wij door gebruik van redentie (*yukti*) verklaard dat de vedische uitspraak ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) enz. een geldig middel tot kennisverwerving (*pramāṇa*) ten aanzien van het Absolute is.

शोधिते त्वम्पदार्थे हि तत्त्वमस्यादि चिन्तितम् ।  
सम्भवेन्नान्यथा तस्माच्छोधनं कृतमादितः ॥ २२ ॥

शोधिते । त्वम् । पदार्थे । हि । तत् । त्वम् । अस्मि । आदि ।  
चिन्तितम् ।  
सम्भवेत् । न । अन्यथा । तस्मात् । शोधनम् । कृतम् । आदितः ॥ २२ ॥

*śodhite tvampadārthe hi tattvamasyādi cintitam;  
sambhavennānyathā tasmācchodhanam kṛtamāditaḥ.*(22)

शोधिते	<i>śodhite</i> wanneer helder gemaakt is; <i>śodhita</i> helder gemaakt, verfijnd, gezuiverd (1092/1); $\sqrt{\text{śudh}}$ zuiveren (1082/1) [ <i>śauce</i> (DP 30/1)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)
पदार्थे	<i>padārthe</i> , <i>padārtha</i> de betekenis van een woord (583/3); <i>pada</i> woord (583/1); $\sqrt{\text{pad}}$ gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel (90/2); $\sqrt{\text{arth}}$ wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
हि	<i>hi</i> want, omdat (1297/3)
तत्	<i>tat</i> dat; <i>tad</i> dat (434/1)
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)
अस्मि	<i>asi</i> jij bent; $\sqrt{\text{as}}$ zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
आदि	<i>ādi</i> enzovoort (136/3)
चिन्तितम्	<i>cintitam</i> , <i>cintita</i> is begrepen (398/2); $\sqrt{\text{cit}}$ begrijpen, herinneren (395/2) [ <i>sañcetane</i> (DP 44/1)]
सम्भवेत्	<i>sambhavet</i> kan doordringen; <i>sam-</i> $\sqrt{\text{bhū}}$ samen zijn of komen, doordringen, bereiken (1178/3); <i>sam</i> met, tezamen met (1152/1); $\sqrt{\text{bhū}}$ worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP1/1)]
न	<i>na</i> niet, geen (523/1)
अन्यथा	<i>ānyathā</i> een andere manier (45/3)

तस्मात्	<i>tasmāt</i> vandaar, daarom; van <i>tad</i> dat (434/1)
शोधनम्	<i>śodhanam, śodhana</i> zuivering (1091/3); √ <i>śudh</i> zuiveren (1082/1) [ <i>śauce</i> (DP 30/1)]
कृतम्	<i>kṛtam, kṛta</i> gedaan, gemaakt (301/3); √ <i>kṛ</i> doen, maken, uitvoeren (300/3) [ <i>karāṇe</i> (DP38/2)]
आदितः	<i>āditah, ādita</i> vanaf het begin (137/1)

Want wanneer de betekenis van het woord ‘Jij’ (*tvam*) duidelijk is gemaakt, is ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*), enz. begrepen. Op geen andere manier kan men dit doorgronden. Daarom is het van het begin af aan duidelijk gemaakt.<sup>13</sup>

---

<sup>13</sup> Zie vers 2 t/m 21, welke allemaal het woord ‘Jij’ (*tvam*) duidelijk hebben gemaakt.



देहेन्द्रियादिधर्मान्यः स्वात्मन्यारोपयन्मृषा ।

कर्तृत्वाद्यभिमानी च वाच्यार्थस्त्वम्पदस्य सः ॥ २३ ॥

देहेन्द्रियादिधर्मान् । यः । स्वात्मनि । आरोपयन् । मृषा ।

कर्तृत्वाद्यभिमानी । च । वाच्यार्थः । त्वम्पदस्य । सः ॥ २३ ॥

*dehendriyādidharmānyaḥ svātmanyāropayanmṛṣā;*  
*karṭṛtvādyabhimānī ca vācyārthastvampadasya saḥ.(23)*

देहेन्द्रियादिधर्मान् *dehendriyādidharmān* deha-indriya-ādi-dharmān  
de kenmerken van lichaam, zintuigen, enz.; *deha* lichaam  
(496/3); *√dih* zalven, smeren (480/2) [*upacaye* (DP23/1)];  
*indriya* zintuig (167/2); *√ind* machtig zijn (165/3)  
[*paramaiśvarye* (DP2/2)]; *ādi* enzovoort (136/2);  
*dharmān* dharma, wet, eigenschap, kenmerk (510/3);  
*√dhr* dragen, onderhouden, bezitten (519/1) [*dhārane*  
(DP20/1)]

यः *yaḥ* die, wie; van *yad* (844/2)

स्वात्मनि *svātmani* sva-ātmani op het zelf; *sva* jezelf (1275/1);  
*ātman*, Ātman, het individuele Zelf (135/1); *√at* rennen,  
voortdurend lopen (12/1) [*sātatyagamane* (DP2/1)]

आरोपयन् *āropayan* toedichtend; *ā-√ruh* doen oprijzen, plaatsens,  
toedichten (151/1); *ā* bij, naar, dichtbij, maakt de  
handeling volledig (126/1); *√ruh* klimmen, opstijgen,  
verheffen, bereiken (885/2) [*bīja-janmani-prādurbhāve ca*  
(DP18/2)]

मृषा *mṛṣā* ten onrechte, verkeerd (831/1)

कर्तृत्वाद्यभिमानी *karṭṛtvādyabhimānī* karṭṛtva-ādi-abhimānī iemand die  
zich handelingsvermogen enz. inbeeldt; *karṭṛtva* de staat  
van het zijn van uitvoerder van een actie (258/1); *ādi*  
enzovoort (136/3); *abhimānī*, *abhimānin* iemand die  
trots, arrogant, zelfingenomen is (67/2); *abhi-√man*  
denken, verlangen, bedreigen, bedrieglijk zijn (67/1);  
*abhi* naar, naartoe bewegend (61/1); *√man* denken,  
geloven, verbeelden (783/1) [*avabodhane* (DP38/2)]

च *ca* en (380/1)

वाच्यार्थः	<i>vācyārthaḥ</i> de letterlijke betekenis (937/3) (zie opmerking onderaan dit vers); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP24/2-47/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); √ <i>arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
त्वम्पदस्य	<i>tvampadasya</i> <i>tvam</i> - <i>padasya</i> van het woord ‘jij’; <i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3); <i>pada</i> woord (583/1); √ <i>pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]
सः	<i>sah</i> hij; van <i>tad</i> hij (434/1)

De letterlijke betekenis (*vācyārtha*) van het woord ‘jij’ (*tvam*) is ‘iemand die zich handelingsvermogen, enz. inbeeldt en die ten onrechte aan het Zelf kenmerken van het lichaam, zintuigen, enz. toedicht’.

Opmerking:

Voor een goed begrip van het gebruik van de soorten van betekenissen in de verzen 23 tot en met 32 is er een bijlage achterin het boek beschikbaar.

देहेन्द्रियादिमाक्षी यस्तेभ्यो भाति विलक्षणः ।

स्वयं बोधस्वरूपत्वान्नलक्ष्यार्थस्त्वम्पदस्य सः ॥ २४ ॥

देहेन्द्रियादिमाक्षी । यः । तेभ्यः । भाति । विलक्षणः ।

स्वयम् । बोधस्वरूपत्वात् । लक्ष्यार्थः । त्वम् । पदस्य । सः ॥ २४ ॥

*dehendriyādisākṣī yastebhyo bhāti vilakṣaṇaḥ;*  
*svayam bodhasvarūpatvāllakṣyārthastvampadasya saḥ.(24)*

देहेन्द्रियादिमाक्षी

*dehendriyādisākṣī* deha-indriya-ādi-sākṣī de getuige van het lichaam, de zintuigen enz.; *deha* het lichaam (496/3);  $\sqrt{dih}$  zalven, smeren, bedekken (480/2) [*upacaye* (DP 23/1)]; *indriya* zintuig (167/2); *ādi* enzovoort (136/3); *sākṣī* de getuige; *sākṣin* ziende met de ogen, observerend (1198/1)

यः

*yaḥ* hij die; van *yad* wie, welke (844/2)

तेभ्यः

*tebhyaḥ* van hen; van *tad* dat (434/1)

भाति

*bhāti* het schijnt;  $\sqrt{bhā}$  schijnen, verlichten, mooi zijn (750/3) [*dīptau* (DP 24/2)]

विलक्षणः

*vilakṣaṇaḥ, vilakṣaṇa* verschillend van (952/1); *vi-√lakṣ* onderscheid maken (984/3); *vi* onderscheidend, apart (949/3);  $\sqrt{lakṣ}$  markeren, tekenen, mikken op (891/3)[*darśana-aṅkanayoḥ* (DP 41/1)]

स्वयम्

*svayam* uit zichzelf (1278/2)

बोधस्वरूपत्वात्

*bodhasvarūpatvāt* *bodha-sva-rūpatvāt* vanwege de staat van zijn eigen natuur van bewustzijn; *bodha* bewustzijn (734/2);  $\sqrt{budh}$  ontwaken, observeren, leren, weten (733/1) [*bodhane* (DP 19/1)]

लक्ष्यार्थः

*lakṣyārthaḥ, lakṣyārtha* afgeleide betekenis (893/2);  $\sqrt{lakṣ}$  markeren, tekenen, mikken op (891/3)[*darśana-aṅkanayoḥ* (DP 41/1)]; *artha* betekenis, doel, teneinde (90/2);  $\sqrt{arth}$  wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [*upayācñāyām* (DP48/2)]

त्वम्पदस्य

*tvampadasya* tvam-padasya van het woord 'jij'; *tvam*, *tva* jij (463/2); *pada* woord (583/1); √*pad* gaan, zich begeven naar (582/3) [*gatau* (DP 29/2)]

सः

*sah* hij; van *tad* dat (434/1)

De afgeleide betekenis (*lakṣyārtha*) van het woord 'jij' (*tvam*) is hij die de getuige is van het lichaam, de zintuigen, enz. en die - verschillend van hen - straalt, omdat hij van nature uit zichzelf bewust is.

वेदान्तवाक्यसम्बेद्यविश्वातीताक्षराद्वयम् ।

विशुद्धं यत्स्वसम्बेद्यं लक्ष्यार्थस्तत्पदस्य सः ॥ २५ ॥

वेदान्तवाक्यसम्बेद्यविश्वातीताक्षराद्वयम् ।

विशुद्धम् । यत् । स्वसम्बेद्यम् । लक्ष्यार्थः । तत्पदस्य । सः ॥ २५ ॥

*vedāntavākyasamvedyaviśvātītākṣarādvayam;*

*viśuddham yatsvasamvedyam lakṣyārthastatpadasya saḥ.(25)*

वेदान्तवाक्यसम्बेद्य-  
विश्वातीताक्षराद्वयम्

*vedāntavākyasamvedyaviśvātītākṣarādvayam* vedānta-  
vākya-sam-vedyam-viśva-atīta-akṣara-advayam de  
onverwoestbare non-dualiteit voorbij het universum dat  
door de verklaringen uit de upaniṣads gekend kan worden;  
*vedānta* het einde van de veda, de upaniṣads (1017/1);  
√*vid* weten, kennen, leren (963/2) [*jñane* (DP 25/1)];  
*vākya* spraak, uitspraak, verklaring (936/2); √*vac*  
spreken, zeggen, verklaren (912/1) [*paribhāṣaṇe* (DP24/2-  
47/2)]; *samvedyam* het kan gekend worden; *sam*-√*vid*  
vinden, verkrijgen (1115/2); *sam* met, tezamen met  
(1152/1); √*vid* weten, kennen, leren (963/2) [*jñane* (DP  
25/1)]; *viśvā* alles doordringend, het universum (992/2);  
√*viś* binnengaan, doordringen (989/1) [*praveśane* (DP  
36/1)]; *atīta* voorbijgegaan; *ati*√*i* voorbijgaan (16/2);  
*ati* zeer, te, voorbij (12/2); √*i* gaan, lopen, bereiken  
(163/3) [*gatau* (DP 24/2)]; *akṣara* onvergankelijk,  
onverwoestbaar (3/2); *a*-√*kṣar* *a* voorvoegsel dat  
ontkenning inhoudt of het tegenover-gestelde weergeeft  
(1/1); √*kṣar* vloeien, stromen, glijden (327/1) [*sañcalane*,  
*sañcaye* (DP/18/2)]; *advayam* non-dualiteit (19/2)

विशुद्धम्

*viśuddham, viśuddha* schoon, helder, puur (991/2);  
*vi*√*śudh* helder worden (991/1); *vi* voorvoegsel dat  
afscheiding of onderscheid weergeeft (949/3); √*śudh*  
zuiveren, schoonmaken (1082/1) [*śauce* (DP30/1)]

यत्

*yat* wat; van *yad* welke, wat (844/2)

स्वसम्वेद्यम्	<i>sva-samvedyam</i> het kan in jezelf gevonden worden; <i>sva</i> eigen, zichzelf (1275/1); <i>samvedyam</i> het kan gekend worden; <i>sam</i> √ <i>vid</i> vinden, verkrijgen (1115/2); <i>sam</i> met, tezamen met (1152/1); √ <i>vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñane</i> (DP 25/1)]
लक्ष्यार्थः	<i>lakṣyārthaḥ</i> , <i>lakṣyārtha</i> afgeleide betekenis (893/2); √ <i>lakṣ</i> markeren, tekenen, mikken op (891/3) [ <i>darśana-aṅkanayoḥ</i> (DP 41/1)]; <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); √ <i>arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
तत्पदस्य	<i>tat-padasya</i> van het woord <i>Dat</i> ; <i>tat</i> dat (434/1); <i>pada</i> woord (583/1); √ <i>pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]
सः	<i>sah</i> hij; van <i>tad</i> hij (434/1)

De afgeleide betekenis (*lakṣyārtha*) van het woord ‘Dat’ (*tat*) is de zuivere onverwoestbare non-dualiteit voorbij het universum, dat door de verklaringen van de Upaniṣads (*vedānta*) gekend kan worden en dat in jezelf gevonden kan worden.

सामानाधिकरण्यं हि पदयोस्तत्त्वमोर्द्वयोः ।  
सम्बन्धस्तेन वेदान्तैर्ब्रह्मैक्यं प्रतिपाद्यते ॥ २६ ॥

सामानाधिकरण्यम् । हि । पदयोः । तत्त्वमोः । द्वयोः ।  
सम्बन्धः । तेन । वेदान्तैः । ब्रह्मैक्यम् । प्रतिपाद्यते ॥ २६ ॥

*sāmānādhikaranyam hi padayostattvamordvayoh;*  
*sambandhastena vedāntairbrahmaikyam pratipādyate.(26)*

सामानाधिकरण्यम्	<i>sāmānādhikaranyam</i> sāmāna-adhikaranyam (grammaticaal) dezelfde eigenschap bezittend (1206/1); <i>sāmāna</i> (in samenstellingen) hetzelfde (1206/1 en 1160/1); <i>adhikaranyā</i> autoriteit, kracht, eigenschap (20/3); <i>adhi-√kr</i> aan het hoofd plaatsen (20/2); <i>adhi</i> boven (20/2); <i>√kr</i> doen, maken (300/3) [ <i>karāṇe</i> (DP 38/2)]
हि	<i>hi</i> want, omdat, vanwege (1297/3)
पदयोः	<i>padayoh</i> van beide woorden; <i>pada</i> woord (583/1); <i>√pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]
तत्त्वमोः	<i>tattvamoh</i> tat-tvamoh van ‘Dat en Jij’; <i>tat, tad</i> dat (434/1); <i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
द्वयोः	<i>dvayoh</i> van de twee; <i>dva</i> twee (503/2)
सम्बन्धः	<i>sambandhaḥ, sambandha</i> connectie, verband, samenvoeging (1177/3); <i>sam-√bandh</i> verbinden, vastmaken (1177/3); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>√bandh</i> binden, ketenen (720/1)[ <i>bandhane</i> (DP 40/1)]
तेन	<i>tena</i> door dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
वेदान्तैः	<i>vedāntaiḥ</i> door het einde van de Veda’s; <i>vedānta</i> het einde van de Veda’s, de Upaniṣad’s (1017/1); <i>veda</i> kennis, ware of heilige kennis (1015/1); <i>√vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]; <i>anta</i> einde (42/1)

ब्रह्मैक्यम्

*brahmaikyam* brahma-ekyam de eenheid van Brahman; *brahman* Brahman, het Absolute (737/3); √*br̥h* groeien, toenemen (735/3) [*vr̥ddhau* (DP15/2)]; *ekyam* van *eki* = *eka* één, hetzelfde, identiek (227/3)

प्रतिपाद्यते

*pratipādyate* wordt onderwezen; *prati-*√*pad* waarnemen, gewaar worden, begrijpen (667/1); *prati* naar, naar toe (661/2); √*pad* gaan, deelnemen aan (582/3)

De overeenkomst tussen de twee woorden ‘Dat’ (*tat*) en ‘Jij’ (*tvam*) is dat ze dezelfde naamval bezitten. Langs deze weg wordt door Vedanta (de Upaniṣad’s) de eenheid van het Absolute (*brahman*)<sup>14</sup> onderwezen.

---

<sup>14</sup> Dit vers maakt duidelijk dat de indirecte betekenissen (*lakṣyārtha*) van zowel 'Dat' (*tat*) als 'Jij' (*tvam*) één en dezelfde zijn (zie vers 24 en 25). Dit wordt verder uitgewerkt in vers 27.



भिन्नप्रवृत्तिहेतुत्वे पदयोरेकवस्तुनि ।

वृत्तित्वं यत्तथैवैक्यं विभक्त्यन्तकयोस्तयोः ॥ २७ ॥

भिन्नप्रवृत्तिहेतुत्वे । पदयोः । एकवस्तुनि ।

वृत्तित्वम् । यत् । तथा । एव । एक्यम् । विभक्त्यन्तकयोः । तयोः ॥ २७ ॥

*bhinnapravṛttihetutve padayorekavastuni;*  
*ṛttitvam yattathaivaikyam vibhaktyantakayostayoḥ.(27)*

भिन्नप्रवृत्तिहेतुत्वे

*bhinnapravṛttihetutve* bhinna-pravṛtti-hetutve in de staat (-tve) van oorzaak van verschillende manifestaties; *bhinna* gespleten, verdeeld, verschillend (757/1); √*bhid* splijten, klieven, vernietigen (756/3) [*vidāraṇe* (DP73/1)]; *pravṛtti* streven, vooruitgang, manifestatie (694/1); *pra*-√*ṛt* voortrollen, voortgaan, voortkomen (693/2); *pra* voor, voort (652/2); √*ṛt* draaien, rollen, gebeuren, verblijven (1009/1) [*varttane* (DP16/1)]; *hetu* motief, oorzaak (1303/3)

पदयोः

*padayoḥ* van twee woorden; *pada* woord (583/1); √*pad* gaan, zich begeven naar (582/3) [*gatau* (DP 29/2)]

एकवस्तुनि

*ekavastuni* eka-vastuni met betrekking tot één ding/werkelijkheid; *eka* enkel, één (227/3); *vastu* ding, substantie, werkelijkheid (932/3); √*vas* verblijven (932/2) [*nivāse* (DP22/2-50/1)]

वृत्तित्वम्

*ṛttitvam*, *ṛttitva* staat (-tva) van bestaan (1010/1); √*ṛt* draaien, rollen, gebeuren, verblijven (1009/1) [*varttane* (DP16/1)]

यत्

*yat* wat; van *yad* welke, wat (844/2)

तथा एव

*tathā eva* net zoals (232/2)

एक्यम्

*ekyam* van *eki* = *eka* één, hetzelfde, identiek (227/3)

विभक्त्यन्तकयोः

*vibhaktyantakayoḥ* vibhakti-antakayoḥ van de twee naamvalsuitgangen; *vibhakti* verbuiging, vervoeging, naamval (977/2); *vi*-√*bhaj* scheiden, verdelen, toewijzen (977/1); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √*bhaj* verdelen, distribueren, geven (743/1) [*sevāyām* (DP22/1)]; *antaka* grens, einde (43/1)

तयोः *tayoh* van de twee; van *tad* dat (434/1)

Ofschoon de twee woorden verschillende manifestaties veroorzaken, bestaan zij met betrekking tot één bestaand object (*vastu*) en daarom hebben ze grammaticaal dezelfde naamval (*vibhakti*).

सामानाधिकरण्यं तत्सम्प्रदायिभिरीरितम् ।  
तथा पदार्थयोरेव विशेषणविशेष्यता ॥ २८ ॥

सामानाधिकरण्यम् । तत् । सम्प्रदायिभिः । ईरितम् ।  
तथा । पदार्थयोः । एव । विशेषणविशेष्यता ॥ २८ ॥

*sāmānādhikaranyam tatsampradāyibhirīritam;*  
*tathā padārthayoreva viśeṣaṇaviśeṣyatā.*(28)

सामानाधिकरण्यम् *sāmānādhikaranyam* sāmāna-adhikaranyam  
grammaticale overeenkomst, dezelfde naamval bezittend  
(1206/1); *sāmāna* (in samenstellingen) hetzelfde (1206/1  
en 1160/1); *adhikaranyā* autoriteit, kracht, eigenschap  
(20/3); *adhi-√kr* aan het hoofd plaatsen (20/2); *adhi*  
boven (20/2); *√kr* doen, maken (300/3) [*karane* (DP  
38/2)]

तत् *tat* dat; *tad* dat (434/1)

सम्प्रदायिभिः *sampradāyibhiḥ* door de vertegenwoordigers van de  
traditie; *sampradāyin* de vertegenwoordiger van een  
traditionele leer (1175/1); *sam-pra-√dā* het doorgeven  
door middel van een traditie (1175/1); *sam* met, tezamen  
met(1152/1); *pra* voor, voort (652/2); *√dā* geven  
(473/2) [*dāne* (DP 26/2)]

ईरितम् *īritam, īrita* geuit; *√īr* uiten, verwoorden, proclameren  
(170/2) [*gatau kampaneca* (DP23/1)]

तथा *tathā* zo, dus, op die manier (433/3)

पदार्थयोः *padārthayoḥ* pada-arthayoḥ in de betekenis van de twee  
woorden; *padārtha* de betekenis van een woord (583/3);  
*pada* woord (583/1); *√pad* gaan, zich begeven naar  
(582/3) [*gatau* (DP 29/2)]; *artha* betekenis, doel (90/2);  
*√arth* wensen, verlangen, verzoeken (90/2)  
[*upayācñāyām* (DP48/2)]

एव *eva* waarlijk, inderdaad, alleen, slechts; benadrukt het  
voorafgaande woord (232/2)

विशेषणविशेष्यता

*viśeṣaṇaviśeṣyatā* viśeṣaṇa - viśeṣyatā de staat van  
 adjectief en substantief (bijvoeglijk en zelfstandig  
 naamwoord); *viśeṣaṇa* kwalificerend (991/1); *viśeṣya*  
 het gekwalificeerde, substantief (991/1); *vi-√śiṣ*  
 onderscheid maken; *vi* apart, weg van, zonder; geeft  
 uitbreiding aan (949/3); *√śiṣ* onderscheiden (1076/3)  
 [*viśeṣaṇe* (DP 37/2)]

Die grammaticale overeenkomst wordt verwoord door de  
 vertegenwoordigers van de traditie; Op die wijze hebben de  
 twee woorden inderdaad de relatie van bijvoeglijk en  
 zelfstandig naamwoord<sup>15</sup>.

---

<sup>15</sup> Hier wordt gesteld dat de relatie tussen 'Dat' (*tat*) en 'Jij' (*tvam*) er een is van bijvoeglijk naamwoord (*viśeṣaṇa*) en zelfstandig naamwoord (*viśeṣya*). Vers 29 maakt duidelijk dat, in deze context, 'Dat' (*tat*) kan worden opgevat als een bijvoeglijk of zelfstandig naamwoord, en dat 'Jij' (*tvam*) eveneens kan worden opgevat als een bijvoeglijk of zelfstandig naamwoord. Bij 'Dat' en 'Jij' zouden normaal gesproken als aanwijzende voornaamwoorden worden geduid, maar de tekst verruimt hier de grammaticale interpretatie.

अयं सः सोऽयमितिवत्सम्बन्धो भवति द्वयोः ।  
प्रत्यक्त्वं सद्वितीयत्वं परोक्षत्वं च पूर्णता ॥ २९ ॥

अयम् । सः । सः । अयम् । इतिवत् । सम्बन्धः । भवति । द्वयोः ।  
प्रत्यक्त्वम् । सद्वितीयत्वम् । परोक्षत्वम् । च । पूर्णता ॥ २९ ॥

*ayam saḥ so'yamitivatsambhādo bhavati dvayoḥ;  
pratyaktvaṃ sadvitīyatvaṃ parokṣatvaṃ ca pūrṇatā.*(29)

अयम्	<i>ayam</i> dit; van <i>idam</i> dit (165/2)
सः	<i>saḥ</i> hij; van <i>tad</i> hij (434/1)
सः	<i>saḥ</i> hij; van <i>tad</i> hij (434/1)
अयम्	<i>ayam</i> dit; van <i>idam</i> dit (165/2)
इतिवत्	<i>itivat</i> op dezelfde manier (165/1)
सम्बन्धः	<i>sambhādaḥ, sambhāda</i> connectie, verband, samenvoeging (1177/3); <i>sam-√bandh</i> verbinden, vastmaken (1177/3); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>√bandh</i> binden, ketenen (720/1) [ <i>bandhane</i> (DP 40/1)]
भवति	<i>bhavati</i> in het zijn, zijnde, bestaand; <i>√bhū</i> worden, zijn, oprijzen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP1/1)]
द्वयोः	<i>dvayoḥ, dvaya</i> tweevoud, dubbel (503/2)
प्रत्यक्त्वम्	<i>pratyaktvaṃ</i> <i>pratyaktva</i> terugwaardse richting, gericht naar zichzelf (675/1); <i>prati-√añc</i> naartoe buigen (675/1); <i>prati</i> naar, naartoe (661/2); <i>√añc</i> buigen, eren, gaan (10/3)[ <i>gati-pūyanayoḥ</i> (DP5/1)]
सद्वितीयत्वम्	<i>sadvitīyatvaṃ</i> <i>sa-dvitīyatvaṃ</i> met ( <i>sa</i> ) de staat van tweede zijn, met dualiteit (506/3)
परोक्षत्वम्	<i>parokṣatvaṃ, parokṣatva</i> onzichtbaarheid, indirecte waarneembaarheid, wezenlijke betekenis (589/2)
च	<i>ca</i> en (380/1)
पूर्णता	<i>pūrṇatā</i> volmaaktheid, volheid (642/2)

Uitdrukkingen zoals “Hij is Dit” en “Dit is Hij” tonen het verband dat tussen beide begrippen bestaat. Er bestaat dualiteit, wanneer deze individueel (*pratyaktva*) worden opgevat, en volheid van eenheid<sup>16</sup> wanneer de wezenlijke<sup>17</sup> betekenis ervan wordt begrepen.

---

<sup>16</sup> Het Sanskriet woord is hier '*pūrṇatā*' – hetgeen letterlijk betekent 'volheid'. In de *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 5:1:1 wordt - volgens de interpretatie van Śrī Śaṅkara Ācārya - het woord '*pūrṇa*' gebruikt om het Absolute (*brahman*) te beschrijven.

<sup>17</sup> Het Sanskriet woord is hier '*parokṣatvam*'; hetgeen letterlijk betekent 'buiten het zicht, voorbij het oog'. Deze zin effent de weg om verder te kijken dan de gewoonlijk geaccepteerde betekenissen van 'Jij' (*tvam*) en 'Dat' (*tat*) zoals in de verzen 30 t/m 41 wordt besproken.

परस्परविरुद्धं स्यात्ततो भवति लक्षणा ।

लक्ष्यलक्षणसम्बन्धः पदार्थप्रत्यगात्मनोः ॥ ३० ॥

परस्परविरुद्धम् । स्यात् । ततः । भवति । लक्षणा ।

लक्ष्यलक्षणसम्बन्धः । पदार्थप्रत्यगात्मनोः ॥ ३० ॥

*parasparaviruddham syāttato bhavati lakṣaṇā;*  
*lakṣyalakṣaṇasambandhaḥ padārthapratyagātmanoḥ.(30)*

परस्परविरुद्धम्

*parasparaviruddham* paraspara-viruddham onderling onverenigbaar; *paraspara* onderling (589/1); *viruddham* onverenigbaar (983/3); *vi-√rudh* hinderen (983/3); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); *√rudh* stoppen, terughouden (884/1) [*āvaraṇe* (DP 37/1)]

स्यात्

*syāt* het zou kunnen zijn; *√as* zijn (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

ततः

*tataḥ, tatas* dus, daarom (432/2)

भवति

*bhavati* er is; *√bhū* worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

लक्षणा

*lakṣaṇā* de impliciete, indirecte betekenis (892/1); *√lakṣ* markeren, tekenen, mikken op (891/3)[*darśana-aṅkanayoḥ* (DP 41/1)]

लक्ष्यलक्षणसम्बन्धः

*lakṣyalakṣaṇasambandhaḥ* lakṣya-lakṣaṇa-sambandha het verband tussen wat stilzwijgend wordt aangenomen en de strekking; *lakṣya* wat gedefinieerd moet worden (893/1); *√lakṣ* markeren, tekenen, mikken op (891/3) [*darśana-aṅkanayoḥ* (DP 41/1)]; *lakṣaṇā* de stilzwijgende, impliciete betekenis (892/1); *√lakṣ* markeren, tekenen, mikken op (891/3)[*darśana-aṅkanayoḥ* (DP 41/1)]; *sambandhaḥ*, sambandha connectie, verband, samenvoeging (1177/3); *sam-√bandh* verbinden, vastmaken (1177/3); *sam* met, samen met (1152/1); *√bandh* binden, ketenen (720/1)[*bandhane* (DP 40/1)]

पदार्थप्रत्यगात्मनोः *padārthapratyagātmanoh* pada-ārtha-pratyak-ātmanoh van de bedoeling van de woorden en het innerlijk Zelf (dit beschrijft lakṣya-lakṣaṇa); *padārtha* de betekenis van een woord (583/3); *pada* woord (583/1); √*pad* gaan, zich begeven naar (582/3) [*gatau* (DP 29/2)]; *ārtha* betekenis, doel (90/2); √*arth* wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [*upayācñāyām* (DP48/2)]; *pratyagātma* de individuele ziel, het innerlijk Zelf (675/1)

Beide woorden kunnen onderling onverenigbaar zijn. Daarom is de stilzwijgende betekenis (*lakṣaṇā*)<sup>18</sup> van toepassing. Er is een nauw verband tussen wat gedefinieerd moet worden (*lakṣya*) – namelijk het innerlijk Zelf (*pratyagātman*) – en dat waarnaar beide woorden verwijzen.

---

<sup>18</sup> *Lakṣaṇā* komt van de stam *lakṣ*, ‘markeren’.



मानान्तरोपरोधाच्च मुख्यार्थस्यापरिग्रहे ।  
मुख्यार्थस्याविनाभूते प्रवृत्तिर्लक्षणोच्यते ॥ ३१ ॥

मानान्तरोपरोधात् । च । मुख्यार्थस्य । अपरिग्रहे ।  
मुख्यार्थस्य । अविनाभूते । प्रवृत्तिः । लक्षणा । उच्यते ॥ ३१ ॥

*mānāntaroparodhācca mukhyārthasyāparigrahe;  
mukhyārthasyāvinābhūte pravṛttirlakṣanocyate.(31)*

मानान्तरोपरोधात्	<i>mānāntaroparodhāt māna-antara-uparodhāt</i> omdat het niet strookt met andere opvattingen; <i>māna</i> opinie, notie, opvatting, idee (809/1); <i>√man</i> denken, geloven, verbeelden (783/1) [ <i>avabodhana</i> (DP38/2)]; <i>antara</i> binnenste, innerlijk, dichtbij, intiem, naast, afgelegen, verschillend, ander (43/3); <i>uparodha</i> belegering, obstructie, blokkade, strijd (205/2); <i>upa-√rudh</i> onsluiten, belegeren, blokkeren, hinderen (205/2); <i>upa</i> naar toe, dichtbij, onder, neer (194/3); <i>√rudh</i> stoppen, terughouden (884/1) [ <i>āvaraṇe</i> (DP37/1)]
च	<i>ca</i> en (380/1)
मुख्यार्थस्य	<i>mukhyārthasya</i> van de letterlijke betekenis van een woord (820/2)
अपरिग्रहे	<i>aparigrahe a-parigrahe</i> in het niet accepteren; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>parigraha</i> omsingeling, begrijpen, acceptatie (593/1); <i>pari-√grah</i> omhelzen, ontvangen (593/1); <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); <i>√grah</i> grijpen, nemen, bevallen (371/2) [ <i>upādāne</i> (DP40/2)]
मुख्यार्थस्य	<i>mukhyārthasya</i> van de letterlijke betekenis van een woord (820/2)
अविनाभूते	<i>avinābhūte a-vinābhūte</i> in het niet afgescheiden zijn van; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>vinābhūta</i> afgescheiden zijn van (969/3)

प्रवृत्तिः	<i>pravṛtīḥ</i> voortgang, manifestatie, bron, functie, (rechts)geldig, toepasbaar (694/1); <i>pra-√vṛt</i> doorrollen, voortgaan, uitvaardigen (693/2); <i>pra</i> voor, voort (652/2); <i>√vṛt</i> verklaren, uitleggen (1009/1) [ <i>bhāṣārthāḥ</i> (DP46/1)]
लक्षणा	<i>lakṣaṇā</i> de stilzwijgende, impliciete betekenis (892/1); <i>√lakṣ</i> markeren, tekenen, mikken op (891/3)[ <i>darśana-aṅkanayoḥ</i> (DP 41/1)]
उच्यते	<i>ucyate</i> er wordt gezegd; <i>√vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP24/2-47/2)]

En in het geval dat de letterlijke betekenis (*mukhya-artha*) van een woord niet acceptabel is, omdat deze niet strookt met andere opvattingen, dan, zo wordt gezegd, is de stilzwijgende betekenis (*lakṣaṇā*) van toepassing, met behoud van de letterlijke betekenis<sup>19</sup>.

---

<sup>19</sup> Zie ook vers 47 van *Vākyavṛtti*, een soortgelijk werk dat aan Śri Śaṅkara Ācārya wordt toegeschreven.

त्रिविधा लक्षणा ज्ञेया जहत्यजहती तथा ।  
अन्योभयात्मिका ज्ञेया तत्राद्या नैव सम्भवेत् ॥ ३२ ॥

त्रिविधा । लक्षणा । ज्ञेया । जहती । अजहती । तथा ।  
अन्योभयात्मिका । ज्ञेया । तत्र । आद्या । न । एव । सम्भवेत् ॥ ३२ ॥

*trividhā lakṣaṇā jñeyā jahatyajahatī tathā;*  
*anyobhayātmikā jñeyā tatrādyā naiva sambhavet.(32)*

त्रिविधा	<i>trividhā</i> de drievoudige; <i>trividha</i> drievoudig (460/2); <i>tri</i> drie (457/3); <i>vidhā</i> verdeling, deel (967/3); <i>vi-√dhā</i> verdelen (967/2); <i>vi</i> onderscheidend, apart (949/3); <i>√dhā</i> plaatsen, geven, scheppen (513/2) [ <i>dhāraṇa-poṣaṇayoḥ</i> [DP 26/2]]
लक्षणा	<i>lakṣaṇā</i> de stilzwijgende, impliciete betekenis (892/1); <i>√lakṣ</i> markeren, tekenen, mikken op (891/3) [ <i>darśana-aṅkanayoḥ</i> (DP 41/1)]
ज्ञेया	<i>jñeyā</i> moet begrepen worden (426/2); <i>√jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśāmaṇeṣu</i> (DP 17/1)]
जहती	<i>jahatī</i> waarbij de gebruikte woorden hun letterlijke betekenis verliezen; <i>jahat</i> (416/3); <i>√hā</i> verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [ <i>tyāge</i> (DP 26/2)]
अजहती	<i>ajahatī</i> waarbij de gebruikte woorden niet geheel hun letterlijke betekenis verliezen; <i>ajahat</i> (10/1); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning weergeeft; <i>√hā</i> verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [ <i>tyāge</i> (DP 26/2)]
तथा	<i>tathā</i> evenzo (433/3)
अन्योभयात्मिका	<i>anyobhayātmikā</i> <i>anya-ubhaya-ātmikā</i> de andere heeft de natuur van beide; <i>anya</i> de andere (45/2); <i>ubhaya</i> beide (216/2); <i>ātmikā</i> heeft de natuur van (135/1); <i>√at</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātatya-gamane</i> (DP2/1)]
ज्ञेया	<i>jñeyā</i> moet begrepen worden (426/2); <i>√jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśāmaṇeṣu</i> (DP 17/1)]

तत्र	<i>tatra</i> in dat geval, in deze context (433/2)
आद्या	<i>ādyā</i> de eerste (137/1)
न	<i>na</i> niet (523/1)
एव	<i>eva</i> zeker (232/2)
सम्भवेत्	<i>sambhavet</i> zal mogelijk zijn; <i>sam-√bhū</i> veronderstellen (1178/3); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>√bhū</i> worden, zijn, oprijzen (760/1) [sattāyām (DP 1/1)]

Er zijn drie soorten stilzwijgende betekenis te onderscheiden: de eerste, waarbij de letterlijke betekenis wordt genegeerd; de tweede, waarbij de letterlijke betekenis niet geheel wordt genegeerd; ten derde, waarbij deze beide van toepassing zijn<sup>20</sup>. In deze context is de eerste betekenis zeker niet relevant<sup>21</sup>.

<sup>20</sup> Teneinde de stilzwijgende betekenissen van *tat* en *tvam* te verduidelijken werkt de tekst de drie soorten stilzwijgende betekenis (*lakṣaṇā*) hier achtereenvolgens uit:

- (a) ***jahatī lakṣaṇā* ‘de stilzwijgende betekenis waarbij de letterlijke betekenis (*vācyārtha*) wordt genegeerd’**. Een standaard voorbeeld in het Sanskrit is ‘een gehucht in/op de Ganges’, wat feitelijk ‘een gehucht aan de oever van de Ganges’ betekent. De letterlijke betekenis van ‘in/op de Ganges’ wordt genegeerd, want anders zou het een drassig gehucht zijn!
- (b) ***ajahatī lakṣaṇā* ‘de stilzwijgende betekenis waarbij de letterlijke betekenis (*vācyārtha*) niet geheel genegeerd wordt’**, en een woord naar een eerder gebruikt woord verwijst. Zoals het standaard voorbeeld in het Sanskrit ‘Deze rode rent’, wat betekent dat ‘Dit rode paard rent’, en wat slaat op een roodachtig c.q. voskleurig paard. De letterlijke betekenis van ‘rood’ wordt niet genegeerd, want het refereert aan iets dat rood is. Maar de betekenis van een ander, eerder gebruikt woord (‘paard’) wordt geïmpliceerd door het woord ‘rood’.
- (c) ***jahatī-ajahatī lakṣaṇā* ‘de stilzwijgende betekenis waarbij de letterlijke betekenis (*vācyārtha*) zowel wel als niet wordt genegeerd’**. In het geval van ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) worden tijdelijke kenmerken genegeerd en wordt het eeuwige niet genegeerd. Een standaard voorbeeld in het Sanskrit is ‘Hij is deze wijze’, waarin - binnen de context van een doorlopend verhaal - ‘hij’ verwijst naar wat niet meteen duidelijk is, maar al eerder werd gezien en ‘deze’ betrekking heeft op wat aanwezig is. Wanneer deze tijdelijke kenmerken van het verleden en heden worden genegeerd, houdt men slechts ‘wijze’ over, waar zowel ‘hij’ en ‘deze’ betrekking op hebben. De stilzwijgende betekenis van ‘wijze’ wordt niet genegeerd. Op soortgelijke manier worden in geval van ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) de wederzijds tegenstrijdige tijdelijke kenmerken van ‘*tat*’ en ‘*tvam*’ genegeerd en de wederzijds verenigbare stilzwijgende betekenis van ‘eeuwige Absolute’ wordt niet genegeerd (zie voetnoot bij vers 41).

<sup>21</sup> Het is niet zo dat de letterlijke betekenis van ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*) eenvoudigweg wordt genegeerd. In de traditie wordt de derde soort stilzwijgende betekenis aangewend om deze grote uitspraak toe te lichten.

वाच्यार्थमखिलं त्यक्त्वा वृत्तिः स्याद्वा तदन्विते ।  
गङ्गायां घोष इतिवच्चहती लक्षणा हि सा ॥ ३३ ॥

वाच्यार्थम् । अखिलम् । त्यक्त्वा । वृत्तिः । स्यात् । या । तदन्विते ।  
गङ्गायाम् । घोषः । इतिवत् । जहती । लक्षणा । हि । सा ॥ ३३ ॥

*vācyārthamakhilam tyaktvā vṛttiḥ syādyā tadanvite;*  
*gaṅgāyām ghoṣa itivaccahatī lakṣaṇā hi sā.(33)*

वाच्यार्थम्	<i>vācyārtham, vācyārthaḥ</i> de letterlijke betekenis (937/3); <i>√vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣane</i> (DP24/2-47/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); <i>√arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
अखिलम्	<i>akhilam</i> akhila alle, volledig (4/2)
त्यक्त्वा	<i>tyaktvā</i> verlaten hebbend; <i>√tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP21/2)]
वृत्तिः	<i>vṛttiḥ</i> voortrollen, gedrag, gebruik, conditie, gebruik van een woord op een bepaalde manier (1010/1); <i>√vrt</i> verklaren, uitleggen (1009/1) [ <i>bhāṣārthaḥ</i> (DP46/1)]
स्यात्	<i>syāt</i> het kan zijn, het lijkt; <i>√as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
या	<i>yā</i> dat wat, van <i>yat</i> dat wat; van <i>yad</i> (844/2)
तदन्विते	<i>tadanvite</i> tat-anvite wanneer het daarmee verbonden is; <i>tat</i> dat van <i>tad</i> dat (434/1); <i>anvita</i> verbonden met, vergezeld van, bezittend (47/2); <i>anv-√i</i> achteraan gaan, volgen (47/2); <i>anv = anu</i> achter, langs, langszij (31/1); <i>√i</i> gaan, lopen, bereiken (163/3) [ <i>gatau</i> (DP24/2)]
गङ्गायाम्	<i>gaṅgāyām</i> op/in de Ganges; <i>gaṅgā</i> de rivier de Ganges (341/2)
घोषः	<i>ghoṣaḥ</i> lawaai, tumult, geluid van dieren (378/1); <i>√ghuṣ</i> roepen, bekendmaken (378/1) [ <i>viśabdane</i> (DP45/1)]
इतिवत्	<i>itivat</i> op dezelfde manier (165/1)

जहती	<i>jahatī</i> waarbij de primaire, letterlijke betekenis los wordt gelaten (416/3); $\sqrt{hā}$ verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [ <i>tyāge</i> (DP26/2)]
लक्षणा	<i>lakṣaṇā</i> de stilzwijgende, impliciete betekenis (892/1); $\sqrt{lakṣ}$ markeren, tekenen, mikken op (891/3) [ <i>darśana-aṅkanayoḥ</i> (DP41/1)]
हि	<i>hi</i> want, omdat, vanwege (1297/3)
सा	<i>sā</i> zij, van <i>tad</i> dat (434/1)

Wanneer de letterlijke betekenis geheel wordt losgelaten, laat dan de betekenis die uit de context blijkt, van toepassing zijn. Zoals bijvoorbeeld in “een gehucht op de Ganges” (waarmee een gehucht aan de oever van de Ganges bedoeld wordt). Dit is “*jahatī lakṣaṇā*”, dwz aan de letterlijke betekenis wordt voorbij gegaan en deze wordt vervangen door een andere, die stilzwijgend uit de context blijkt.

वाच्यार्थस्यैकदेशस्य प्रकृते त्याग इष्यते ।

जहती सम्भवेन्नैव सम्प्रदायविरोधत ॥ ३४ ॥

वाच्यार्थस्य । एकदेशस्य । प्रकृते । त्यागे । इष्यते ।

जहती । सम्भवेत् । न । एव । सम्प्रदायविरोधत ॥ ३४ ॥

*vācyārthasyaikadeśasya prakṛte tyāga iṣyate;*  
*jahatī sambhavennaiva sampradāyavirodhata.(34)*

वाच्यार्थस्य

*vācyārthasya* vācya-arthasya van de letterlijke betekenis; *vācyārtha* de letterlijke betekenis (937/3); √*vac* spreken, zeggen, verklaren (912/1) [*paribhāṣane* (DP 24/2-47/2)]; *artha* betekenis, doel, teneinde (90/2); √*arth* wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [*upayācñāyām* (DP 48/2)]

एकदेशस्य

*ekadeśasya* eka-deśasya van één plaats; *ekadeśa* één plaats of plek, één passage (228/1); *eka* één (227/3); *deśa* plaats (496/2); √*diś* tonen, aangeven, produceren (479/3) [*atisarjane* (DP 33/1)]

प्रकृते

*prakṛte* wanneer bereikt is; *prakṛta* tot stand gebracht, bereikt (653/3); *pra-√kr* maken, produceren, tot stand brengen (653/3); *pra* voor, voort (652/1); √*kr* doen, maken, uitvoeren (38/2) [*karāṇe* (DP38/2)]

त्यागे

*tyāge* wanneer opgegeven is; *tyāga* verlaten, opgeven (456/3); √*tyaj* verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [*hānau* (DP 21/2)]

इष्यते

*iṣyate* wordt beschouwd als; √*iṣ* nastreven, wensen, vragen (169/1) [*icchāyām* (DP 34/2)]

जहती

*jahatī* waarbij de gebruikte woorden hun letterlijke betekenis verliezen; *jahat* (416/3); √*hā* verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [*tyāge* (DP 26/2)]

सम्भवेत्

*sambhavet* zal mogelijk zijn; *sam-√bhū* veronderstellen (1178/3); *sam* met, samen met (1152/1); √*bhū* worden, zijn, oprijzen (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

न

*na* niet (523/1)

एव

*eva* zeker, waarlijk, alleen (232/2)

सम्प्रदायविरोधतः

*sampradāyavirodhataḥ* sampradāya-virodhataḥ vanwege (-*taḥ*) onverenigbaarheid met de traditie; *sampradāya* traditie (1175/1); *sam-pra-√dā* doorgegeven in de traditie (1175/1); *sam* met, samen met (1152/1); *pra* voor, voort (652/1); *√dā* geven, verschaffen (473/2) [*dāne* (DP 20/2-26/2)]; *virodhataḥ* vanwege (-*taḥ*) de tegenstrijdigheid; *virodha* tegengesteld (983/3); *vi-√rudh* hinderen, obstructie plegen (983/3); *vi* apart, weg van, zonder, geeft uitbreiding aan (949/3); *√rudh* ontspruiten, groeien, tegenhouden, stoppen, belegeren (884/1) [*āvarane* (DP 37/1)]

Wanneer de letterlijke betekenis voor een deel wordt genegeerd, dan wordt dit niet beschouwd als *jahatī* (*lakṣaṇā*), omdat dit dan niet in lijn met de traditie (*sampradāya*)<sup>22</sup> zou zijn.

<sup>22</sup> De traditie beschouwt deze eerste soort van stilzwijgende betekenis alsmede de tweede soort die in vers 35 wordt besproken, als ontoereikend voor de realisatie van ‘Jij bent Dat’ (*tat tvam asi*). ‘*Virodhata*’ past hier niet goed, daarom is het hier vertaald als ‘*virodataḥ*’.



वाच्यार्थमपरित्यज्य वृत्तिरन्यार्थके तु या ।  
कथितेयमजहती शोणोऽयं धावतीतिवत् ॥ ३५ ॥

वाच्यार्थम् । अपरित्यज्य । वृत्तिः । अन्यार्थके । तु । या ।  
कथितेयम् । अजहती । शोणः । अयम् । धावति । इतिवत् ॥ ३५ ॥

*vācyārthamaparityajya vṛttiranyārthake tu yā;  
kathiteyamajahatī śoṇo'yam dhāvatītivat.(35)*

वाच्यार्थम्	<i>vācyārtham, vācyārthaḥ</i> de letterlijke betekenis (937/3); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣane</i> (DP24/2-47/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); √ <i>arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
अपरित्यज्य	<i>aparityajya</i> a-pari-tyajya wanneer niet wordt genegeerd; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); <i>tyajya</i> = <i>tyaktvā</i> verlaten hebbend; √ <i>tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP21/2)]
वृत्तिः	<i>vṛtṭiḥ</i> voortrollen, gedrag, gebruik, conditie, gebruik van een woord op een bepaalde manier (1010/1); √ <i>vṛt</i> verklaren, uitleggen (1009/1) [ <i>bhāṣārthaḥ</i> (DP46/1)]
अन्यार्थके	<i>anyārthake, anya-arthake</i> met/in een andere uitleg; <i>anyartha</i> met een andere uitleg (1313/2); <i>anya</i> verschillend (45/2); <i>artha-ka</i> een uitleg hebbend (-ka); <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); √ <i>arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
तु	<i>tu</i> maar, echter (449/2)
या	<i>yā</i> dat wat, van <i>yat</i> dat wat; van <i>yad</i> (844/2)
कथितेयम्	<i>kathiteyam</i> het moet uitgelegd worden; √ <i>kath</i> vertellen, converseren, uitleggen (247/1)[ <i>vākyaprabandhe</i> (DP47/2)]

अजहती	<i>ajahatī</i> a-jahatī waarbij de primaire, letterlijke betekenis niet helemaal wordt losgelaten; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>jahatī</i> waarbij de primaire, letterlijke betekenis los wordt gelaten (416/3); √ <i>hā</i> verlaten, prijsgeven, wegdoen (1296/2) [ <i>tyāge</i> (DP26/2)]
शोणः	<i>śoṇaḥ</i> karmozijn rood, vos (paard) (1091/2)
अयम्	<i>ayam</i> dit; van <i>idam</i> dit (165/2)
धावति	<i>dhāvati</i> hij/zij/het rent; √ <i>dhāv</i> rennen, stromen, schoonmaken, wassen (516/1)[ <i>gati-suddhyoḥ</i> (DP13/1)]
इतिवत्	<i>itivat</i> op dezelfde manier (165/1)

Wanneer de letterlijke betekenis niet wordt genegeerd, maar er wordt een woord gebruikt dat slaat op een ander, eerder gebruikt woord, dan wordt dit beschouwd als *ajahatī* (*lakṣaṇā*): de stilzwijgende betekenis zonder de letterlijke betekenis te negeren zoals in ‘Deze rode rent’ (wat betekent dat dit rode, voskleurige paard rent).

न सम्भवति साप्यत्र वाच्यार्थेऽतिविरोधतः ।  
विरोधांशपरित्यागो दृश्यते प्रकृते यतः ॥ ३६ ॥

न । सम्भवति । सा । अपि । अत्र । वाच्यार्थे । अतिविरोधतः ।  
विरोधांशपरित्यागः । दृश्यते । प्रकृते । यतः ॥ ३६ ॥

*na sambhavati sāpyatra vācyārthe'tivirodhataḥ;  
virodhāṁśaparityāgo dr̥śyate prakṛte yataḥ.(36)*

न	<i>na</i> niet (523/1)
सम्भवति	<i>sambhavati</i> het is mogelijk; <i>sam-√bhū</i> veronderstellen (1178/3); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>√bhū</i> worden, zijn, oprijzen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 1/1)]
सा	<i>sā</i> dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
अपि	<i>api</i> ook (55/1)
अत्र	<i>atra</i> hier (17/2)
वाच्यार्थे	<i>vācyārthe</i> <i>vācyā</i> -arthe in de letterlijke betekenis; <i>vācyārtha</i> de letterlijke betekenis (937/3); <i>√vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣane</i> (DP 24/2-47/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); <i>√arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP 48/2)]
अतिविरोधतः	<i>ativirodhataḥ</i> vanwege (- <i>taḥ</i> ) de grote tegenstrijdigheid, inconsistentie; <i>ati</i> zeer, buitengewoon (12/2); <i>virodha</i> tegengesteld, inconsistent (983/3); <i>vi-√rudh</i> hinderen, obstructie plegen (983/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder, geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√rudh</i> ontspruiten, groeien, tegenhouden, stoppen, belegeren (884/1) [ <i>āvaraṇe</i> (DP 37/1)]

विरोधांशपरित्यागः	<i>virodhāṃśaparityāgaḥ</i> virodha-aṃśa-parityāgaḥ het opgeven van een deel van de onverenigbaarheid; <i>virodha</i> tegengesteld, inconsistent (983/3); <i>vi-√rudh</i> hinderen, obstructie plegen (983/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder, geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√rudh</i> ontspruiten, groeien, tegenhouden, stoppen, belegeren (884/1) [ <i>āvaraṇe</i> (DP 37/1)]; <i>aṃśa</i> deel (1/1); <i>parityāga</i> opgeven (595/2); <i>pari-√tyaj</i> opgeven (595/2); <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); <i>√tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP 21/2)]
दृश्यते	<i>drśyate</i> wordt gezien, begrepen; <i>√drś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP 22/1)]
प्रकृते	<i>prakṛte</i> in het tot stand brengen; <i>prakṛta</i> t ot stand gebracht, bereikt (653/3); <i>pra-√kr</i> tot stand brengen, uitvoeren, bereiken (653/3); <i>pra</i> voor, voort (652/1); <i>√kr</i> doen, maken, uitvoeren (300/3) [ <i>karaṇe</i> (DP 38/2)]
यतः	<i>yataḥ, yatas</i> zoals, omdat, vanwege (841/2)

Hier is de letterlijke betekenis eveneens niet mogelijk, want dat zou geen zin geven; door het opgeven van een deel van de onverenigbaarheid wordt begrip tot stand gebracht.

वाच्यार्थस्यैकदेशं च परित्यज्यैकदेशकम् ।

या बोधयति सा ज्ञेया तृतीया भागलक्षणा ॥ ३७ ॥

वाच्यार्थस्य । एकदेशम् । च । परित्यज्य । एकदेशकम् ।

या । बोधयति । सा । ज्ञेया । तृतीया । भागलक्षणा ॥ ३७ ॥

*vācyārthasyaikadeśam ca parityajyaikadeśakam;*  
*yā bodhayati sā jñeyā tṛtīyā bhāgalakṣaṇā.*(37)

वाच्यार्थस्य	<i>vācyārthasya</i> vācyā-arthasya van de letterlijke betekenis; <i>vācyārtha</i> de letterlijke betekenis (937/3); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP24/2-47/2)]; <i>artha</i> betekenis, doel, teneinde (90/2); √ <i>arth</i> wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [ <i>upayācñāyām</i> (DP48/2)]
एकदेशम्	<i>ekadeśam</i> eka-deśam op één manier; <i>ekadeśa</i> één plaats of plek, één passage (228/1); <i>eka</i> één (227/3); <i>deśa</i> plaats (496/2); √ <i>diś</i> tonen, aangeven, produceren (479/3) [ <i>atisarjane</i> (DP 33/1)]
च	<i>ca</i> en (380/1)
परित्यज्य	<i>parityajya</i> wanneer wordt genegeerd; <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); <i>tyajya</i> = <i>tyaktvā</i> verlaten hebbend; √ <i>tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP21/2)]
एकदेशकम्	<i>ekadeśakam</i> op één manier; <i>ekadeśa</i> één plaats of plek, één passage (228/1); <i>eka</i> één (227/3); <i>deśa</i> plaats (496/2); √ <i>diś</i> tonen, aangeven, produceren (479/3) [ <i>atisarjane</i> (DP 33/1)]
या	<i>yā</i> dat wat, van <i>yat</i> dat wat, van <i>yad</i> (844/2)
बोधयति	<i>bodhayati</i> bewust maakt, communiceert, laat oprijzen; √ <i>budh</i> (ont)waken, observeren, leren (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP19/1)]
सा	<i>sā</i> zij, van <i>tad</i> dat (434/1)
ज्ञेया	<i>jñeyā</i> moet gekend worden; √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśāmanēṣu</i> (DP17/1)]

तृतीया

*tr̥tīyā, tr̥tīya* derde (453/3)

भागलक्षणा

*bhāgalakṣaṇā* bhāga-lakṣaṇā soort van stilzwijgende betekenis; *bhāga* deel, soort, type (751/2); √*bhaj* verdelen, distribueren, geven (743/1) [*sevāyām* (DP22/1)]; *lakṣaṇā* de stilzwijgende, impliciete betekenis (892/1); √*lakṣ* markeren, tekenen, mikken op (891/3)[*darśana-aṅkanayoḥ* (DP 41/1)]

Wanneer de letterlijke betekenis gedeeltelijk wordt opgegeven en gedeeltelijk in tact blijft, dan is dat de derde soort stilzwijgende betekenis namelijk *bhāgalakṣaṇā* (= *jahatyajahatī*), die opheldering geeft.

सोऽयं विप्र इदं वाक्यं बोधयत्यादितस्तथा ।  
तत्कालत्वविशिष्टं च तथैतत्कालसञ्च्युतम् ॥ ३८ ॥

सः । अयम् । विप्रः । इदम् । वाक्यम् । बोधयति । आदितः । तथा ।  
तत्कालत्वविशिष्टम् । च । तथा । एतत्कालसञ्च्युतम् ॥ ३८ ॥

*so'yaṃ vipra idaṃ vākyaṃ bodhayatyāditastathā;  
tatkālatvaviśiṣṭaṃ ca tathaitatkālasaṅgyutam.(38)*

सः	<i>saḥ</i> hij; van <i>tad</i> dat (434/1)
अयम्	<i>ayaṃ</i> deze; van <i>idam</i> dit (165/2)
विप्रः	<i>vipraḥ, vipra</i> een wijze (972/3); √ <i>vip</i> trillen, vibreren (972/3) [ <i>kampane</i> (DP 8/2)]
इदम्	<i>idam</i> dit (165/2)
वाक्यम्	<i>vākyaṃ, vākya</i> de zin, uitspraak, verklaring (936/2); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP24/2-47/2)]
बोधयति	<i>bodhayati</i> geeft inzicht, maakt helder; √ <i>budh</i> (ont)waken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1) en <i>avagamane</i> (DP 18/2 en 29/2)]
आदितः	<i>āditaḥ, āditas</i> vanaf het begin, vanaf de eerste, van toen (137/1)
तथा	<i>tathā</i> zo, dus, op die manier, op dezelfde wijze (433/3)
तत्कालत्वविशिष्टम्	<i>tatkālatvaviśiṣṭaṃ</i> tat-kālatva-viśiṣṭam verwijzend naar de tijd van toen; <i>tat</i> hij (432/3); <i>kālatva</i> de verleden tijd; <i>kāla</i> tijd (278/1); √ <i>kal</i> klinken, tellen (260/1)[ <i>śabda-saṅkhyānayoḥ</i> (DP/11)]; <i>viśiṣṭa</i> onderscheidend (990/2); <i>vi-√śiṣ</i> onderscheiden (990/2); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>śiṣ</i> vertrekken, achterlaten (1076/3) [ <i>viśeṣaṇe</i> (DP 37/2)]
च	<i>ca</i> en, ook (380/1)
तथा	<i>tathā</i> zo, dus, op die manier, op dezelfde wijze (433/3)

एतत्कालसम्युतम्

*etatkālasaṅyutam* etat-kāla-samyutam verband hebbend met de huidige tijd; *etat, etad* deze (231/2); *kāla* tijd (278/1); *samyuta* verbonden (1112/2); *saṁ-√yu* verenigen (1112/1); *sam* met, samen met (1152/1); *√yu* verbinden, verenigen, vastmaken (853/1) [*miśraṇe amiśraṇe ca* (DP 24/1)]

De uitspraak “Hij is deze wijze” geeft inzicht, omdat zij zowel naar de tijd van toen verwijst als ook het verband met de huidige tijd aangeeft.



अतस्तयोर्विरुद्धं तत्तत्कालत्वादिधर्मकम् ।  
स्यक्त्वा वाक्यं यथा विप्रपिण्डं बोधयतीरितम् ॥ ३९ ॥

अतः । तयोः । विरुद्धम् । तत् । तत्कालत्वादिधर्मकम् ।  
स्यक्त्वा । वाक्यम् । यथा । विप्रपिण्डम् । बोधयति । ईरितम् ॥ ३९ ॥

*atastayorviruddham tattatkālatvādidharmakam;*  
*tyaktvā vākyaṃ yathā viprapiṇḍaṃ bodhayatīritam.(39)*

अतः	<i>atah, atas</i> daarom, vervolgens (12/1)
तयोः	<i>tayoh</i> van de twee; van <i>tad</i> dat (434/1)
विरुद्धम्	<i>viruddham</i> onverenigbaar (983/3); <i>vi-√rudh</i> hinderen (983/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√rudh</i> stoppen, terughouden (884/1) [ <i>āvaraṇe</i> (DP 37/1)]
तत्	<i>tat</i> dat; <i>tad</i> dat (434/1)
तत्कालत्वादिधर्मकम्	<i>tatkālatvādidharmakam</i> tat-kālatva-ādi-dharmakam geassocieerd met die specifieke tijd, enz.; <i>tat</i> (versterking van het voorgaande <i>tat</i> ) dat; <i>tad</i> dat (434/1); <i>kālatva</i> = <i>kālatā</i> passend bij een seizoen of tijd (278/2); <i>√kal</i> klinken, tellen (260/1)[ <i>śabda-saṅkhyānayoh</i> (DP/11)]; <i>ādi</i> enzovoort (136/3); <i>dharmakam</i> dharmakam betreffende de aard van iets (510/3); <i>dharmā</i> wet, gebruik, gewoonte, deugd, aard (510/3)
स्यक्त्वा	<i>tyaktvā</i> verlaten hebbend; <i>√tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP21/2)]
वाक्यम्	<i>vākya</i> uitspraak, woorden, zin (936/2)
यथा	<i>yathā</i> zoals (841/2)
विप्रपिण्डम्	<i>viprapīṇḍam</i> vipra-piṇḍam het lichaam van een wijze; <i>vipra</i> innerlijk bewogen, geïnspireerd, wijs (972/3); <i>√vip/vep</i> t rillen, vibreren (972/3)[ <i>kampane</i> (DP8/2)]; <i>piṇḍam</i> i eder rond voorwerp: bal, knop, lichaam; <i>√piṇḍ</i> oprollen, verenigen (625/2)[ <i>saṃghāte</i> (DP6/2 en 44/1)]

बोधयाति	<i>bodhayati</i> bewust maakt, communiceert, laat oprijzen; √ <i>budh</i> (ont)waken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP19/1)]
ईरितम्	<i>īritam</i> vermeld (170/2); √ <i>īr</i> gaan, oprijzen, agiteren, vermelden [ <i>gatau kampane ca</i> (DP23/1)]

Wanneer vervolgens de associaties met een specifieke tijd, enz., die met elkaar onverenigbaar zijn, worden losgelaten, dan verwijst de uitspraak naar het genoemde lichaam van de wijze.

तथैव प्रकृते तत्त्वमसीत्यत्र श्रुतौ शृणु ।  
प्रत्यक्कादीन्परित्यज्य जीवधर्मास्त्वमः पदात् ॥ ४० ॥

तथा । एव । प्रकृते । तत् । त्वम् । असि । इति । अत्र । श्रुतौ । शृणु ।  
प्रत्यक्कादीन् । परित्यज्य । जीवधर्माः । त्वमः । पदात् ॥ ४० ॥

*tathaiva prakṛte tatvamasītyatra śrutau śṛṇu;*  
*pratyaktvādīnparityajya jīvadharmāstvamaḥ padāt.(40)*

तथा एव	<i>tathā eva</i> (precies) zo (232/2)
प्रकृते	<i>prakṛte</i> wanneer genoemd is; <i>prakṛta</i> genoemd, tot stand gebracht, bereikt (653/3); <i>pra-√kr</i> maken, produceren, tot stand brengen (653/3); <i>pra</i> voor, voort (652/1); <i>√kr</i> doen, maken, uitvoeren (38/2) [ <i>karāṇe</i> (DP28/2)]
तत्	<i>tat</i> dat; <i>tad</i> dat (434/1)
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
असि	<i>asi</i> jij bent; <i>√as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
इति	<i>iti</i> ‘...’ (165/1)
अत्र	<i>atra</i> hier, in dit geval, nu (17/2)
श्रुतौ	<i>śrutau</i> in de <i>śruti</i> ; <i>śruti</i> de geopenbaarde leer (1101/2); <i>√śru</i> horen, luisteren, leren (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP 20/2)]
शृणु	<i>śṛṇu</i> luister!; <i>√śru</i> horen, luisteren, leren (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP 20/2)]
प्रत्यक्कादीन्	<i>pratyaktvādīn</i> <i>pratyak-tva-ādīn</i> op zichzelf gerichtheid enz.; <i>pratyaktva</i> op zichzelf gerichtheid (675/1); <i>praty-√añc</i> gericht naar (674/3); <i>prati</i> naar, naartoe (661/2); <i>√añc</i> buigen, eren, gaan (10/3) [ <i>gati pūjanayoḥ</i> (DP 5/1)] en [ <i>gatau yācane ca</i> (DP 19/1)]; <i>ādīn</i> enz. enz.; <i>ādi</i> enzovoort (136/3)]
परित्यज्य	<i>parityajya</i> na volledig te hebben opgegeven; <i>pari-√tyaj</i> verlaten, opgeven (595/2); <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); <i>√tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP 21/2)]

जीवधर्माः	<i>jīvadharmāḥ</i> jīva-dharmāḥ de kwaliteiten van de persoonlijke ziel; <i>jīva</i> de persoonlijke ziel of het persoonlijke zelf (422/2); √ <i>jīv</i> leven, voeden, ondersteunen (422/2) [ <i>prāṇadhāraṇe</i> (DP 12/1)]; <i>dharmā</i> natuur, karakter, kwaliteit (510/3); √ <i>dhṛ</i> dragen, onderhouden, bezitten, gebruiken (519/1) [ <i>dhāraṇe</i> DP 20/1] en [ <i>avadhvamsane</i> (DP 21/1)]
त्वमः	<i>tvamaḥ</i> van jij; <i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
पदात्	<i>padāt</i> van het woord; <i>pada</i> woord (583/1); √ <i>pad</i> vallen, neervallen (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]

Nu de geopenbaarde leer (*śruti*) ‘Jij ben Dat’ op deze wijze heeft uiteengezet, luister dan nu en geef van het woord ‘Jij’ (*tvam*) de kwaliteiten, zoals het innerlijk zijn (*pratyak*) enz., volledig op<sup>23</sup>. Zij zijn de kwaliteiten van de persoonlijke ziel.

---

<sup>23</sup> Hier wordt zelfs het idee opgegeven dat het Zelf innerlijk is, waarmee de verwijdering (*vyatireka*) van een deel van de letterlijke betekenis (*vācyārtha*) van het woord ‘Jij’ (*tvam*) wordt voltooid [zie vers 23]. Dit maakt de weg vrij voor positieve realisatie (*anvaya*).

सर्वज्ञत्वपरोक्षादीन्परित्यज्य ततः पदात् ।

शुद्धं कूटस्थमद्वैतं बोधयत्यादरात्परम् ॥ ४१ ॥

सर्वज्ञत्वपरोक्षादीन् । परित्यज्य । ततः । पदात् ।

शुद्धम् । कूटस्थम् । अद्वैतम् । बोधयति । आदरात् । परम् ॥ ४१ ॥

*sarvajñatvaparoṣṭādīnparityajya tataḥ padāt;*  
*śuddham kūṭasthamadvaitam bodhayatyādarātparam.(41)*

सर्वज्ञत्वपरोक्षादीन्	<i>sarvajñatvaparoṣṭādīn sarvajñatva-paroṣṭa-ādīn</i> alwetendheid, onwaarneembaarheid, enz.; <i>sarvajñatva</i> alwetendheid (1185/2); <i>sarva</i> alles, iedereen (1184/3); <i>√jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśāmaṇeṣu</i> (DP17/1)]; <i>paroṣṭādīn</i> onzichtbaar, onwaarneembaar (589/1); <i>ādī</i> enzovoort (136/3)
परित्यज्य	<i>parityajya</i> nadat wordt verwijderd; <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); <i>tyajya</i> = <i>tyaktvā</i> verlaten hebbend; <i>√tyaj</i> verlaten, laten gaan, overgeven (456/3) [ <i>hānau</i> (DP21/2)]
ततः	<i>tataḥ</i> van dat; <i>tad</i> dat (434/1)
पदात्	<i>padāt</i> van het woord (583/1); <i>√pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP29/2)]
शुद्धम्	<i>śuddham</i> puur, helder (1082/1)
कूटस्थम्	<i>kūṭastham</i> onveranderlijk, onbeweeglijk (299/3)
अद्वैतम्	<i>advaitam</i> non-dualiteit (19/3)
बोधयति	<i>bodhayati</i> bewust maakt, communiceert, laat oprijzen; <i>√budh</i> (ont)waken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP19/1)]
आदरात्	<i>ādarāt</i> vanuit/met aandacht; <i>ādara</i> respect, aandacht, zorg (138/1)
परम्	<i>param, para</i> hoogste, opperste (586/1)

Nadat van het woord ‘Dat’ (*tat*) alwetendheid, onkenbaarheid, enz. volledig zijn verwijderd<sup>24</sup>, wordt met behulp van aandacht de hoogste, zuivere, onveranderlijke non-dualiteit (*advaita*) opgewekt.

---

<sup>24</sup> Om het introduceren van ideeën over het Absolute te voorkomen, wordt hier zelfs de – bij het Absolute als de schepper behorende - ideeën over alwetendheid of onkenbaarheid enz. opgegeven. Vers 6 en 7 van de *Māṇḍūkya Upaniṣad* maken ook onderscheid tussen respectievelijk de alwetende schepper (*prājña*) en het non-duale Absolute (*turīya*). Śaṅkara licht vers 6 toe: ‘Aangezien deze alle staten van diversiteit kent is hij alwetend.’ Door het opgeven van ideeën over alwetendheid enz., wordt een deel van de directe betekenis (*vācyārtha*) van het woord ‘Dat’ (*tat*) geëlimineerd (*vyatireka*). Aangezien nu de niet met elkaar in overeenstemming zijnde betekenissen van ‘Jij’ (*tvam*) en ‘Dat’ (*tat*) zijn losgelaten, wordt de directe betekenis waarvan geweten wordt dat die in beide aanwezig is – namelijk het Absolute – positief gerealiseerd (*anvaya*). Dit is *jahatī-ajahatī* lakṣaṇā, dat zowel op “Jij” als op ‘Dat’ van toepassing is. ‘Bent’ (*asi*) impliceert de gelijkheid van beide termen. Dit markeert een ontwikkeling in het begrijpen ten opzichte van de verzen 24 en 25, waarin wordt gesteld dat alleen de impliciete betekenis van ‘Jij’ (*tvam*) en ‘Dat’ (*tat*) het Absolute openbaren. Er wordt verderop aan dit direct realiseren – bijvoorbeeld in vers 48 – gerefereerd door uitdrukkingen als ‘*pratyakṣāt pariñātam*’ (letterlijk: het ligt ‘vlak voor je neus’).

तत्त्वमोः पदयोरैक्यमेव तत्त्वमसीत्यलम् ।  
इत्थमैक्यावबोधेन सम्यग्ज्ञानं दृढं नयैः ॥ ४२ ॥

तत्त्वमोः । पदयोः । ऐक्यम् । एव । तत् । त्वम् । असि । इति ।  
अलम् ।  
इत्थम् । ऐक्यावबोधेन । सम्यग्ज्ञानम् । दृढम् । नयैः ॥ ४२ ॥

*tattvamoh padayoraikyameva tattvamasītyalam;*  
*itthamaikyāvabodhena samyagjñānam dṛḍham nayaiḥ.(42)*

तत्त्वमोः	<i>tattvamoh</i> tat-tvam-oh van dat en jij; <i>tad</i> dat (434/1); <i>tvam</i> jij van <i>yusmad</i> (855/3)
पदयोः	<i>padayoh</i> van de beide woorden; <i>pada</i> woord (583/1); √ <i>pad</i> gaan, zich begeven naar (582/3) [ <i>gatau</i> (DP 29/2)]
ऐक्यम्	<i>aikyam, aikya</i> eenheid, gelijkheid, identiek zijn (233/2)
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid (232/2)
तत्	<i>tat</i> dat; <i>tad</i> dat (434/1)
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)
असि	<i>asi</i> jij bent; √ <i>as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
इति	<i>iti</i> “.....” (165/1)
अलम्	<i>alam</i> genoeg, voldoende (94/2)
इत्थम्	<i>ittham</i> dus, op deze manier (165/2)
ऐक्यावबोधेन	<i>aikyāvabodhena</i> aikya-avabodhena met behulp van gewaarwording van eenheid; <i>aikya</i> eenheid (233/2); <i>avabodha</i> gewaarwording, kennis (101/2); <i>ava</i> uit, weg, neer (96/1); <i>bodha</i> kennis, begrip (734/2); √ <i>budh</i> ontwaken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1)]
सम्यग्ज्ञानम्	<i>samyagjñānam</i> samyag-jñānam ware kennis (1181/3); <i>samyag=samyāñc</i> juist, accuraat, zuiver, waar (1181/2); <i>jñānam, jñāna</i> kennis (426/1); √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>avabodhane</i> (DP 40/1)]

दृढम्

*dr̥ḍham, dr̥ḍha* gefixeerd, ferm, stevig, sterk (490/2);  
 √*dr̥h* versterken, groeien (490/1) [*vr̥ddhau* (DP 15/2)]

नयैः

*nayaiḥ* door de wijzen; *naya* gids, leider (528/2); √*nī*  
 leiden, regeren, besturen (565/1) [*prāpaṇe* (DP 20/1)]

De woorden Dat (*tat*) en Jij (*tvam*) zijn in werkelijkheid hetzelfde. De uitspraak ‘Jij bent Dat’ maakt dit voldoende duidelijk. Zo vestigen de wijzen ware kennis met behulp van het gewaarworden van eenheid.



अहं ब्रह्मेति विज्ञानं यस्य शोकं तरत्यसौ ।  
आत्मा प्रकाशमानोऽपि महावाक्यैस्तथैकता ॥ ४३ ॥

अहम् । ब्रह्म । इति । विज्ञानम् । यस्य । शोकम् । तरति । असौ ।  
आत्मा । प्रकाशमानः । अपि । महावाक्यै । तथा । एकता ॥ ४३ ॥

*aham brahmeti vijñānaṃ yasya śokam taratyasau;  
ātmā prakāśamāno'pi mahāvākyaistathaikata.(43)*

अहम्	<i>aham</i> ik (124/2), van <i>asmad</i> (123/2)
ब्रह्म	<i>brahma</i> Brahman, het Absolute (737/3); √ <i>br̥h</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP15/2)]
इति	<i>iti</i> ‘.....’ (165/1)
विज्ञानम्	<i>vijñānaṃ</i> begrip, kennis (961/1); <i>vi-√jñā</i> onderscheiden, begrijpen, kennen (961/1); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśāmanesu</i> (DP17/1)]
यस्य	<i>yasya</i> van degene; van <i>yad</i> (844/2)
शोकम्	<i>śokam, śoka</i> verdriet, smart, ellende (1091/1); √ <i>śuc</i> schijnen, gloeien, branden (1081/1) [ <i>śoke</i> (DP/5/1)]
तरति	<i>tarati</i> overstijgt; √ <i>tṛ</i> oversteken, drijven, zwemmen (454/2) [ <i>plavane-santaraṇayoḥ</i> (DP/21/1)]
असौ	<i>asau</i> dat, van <i>adas</i> (18/1)
आत्मा	<i>ātmā, ātman</i> Ātman, het individuele Zelf (135/1); √ <i>at</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātatyā-gamane</i> (DP2/1)]
प्रकाशमानः	<i>prakāśamānaḥ, prakāśamāna</i> zichtbaar wordend, schijnend; <i>pra-√kāś</i> zichtbaar worden, schijnen (653/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>kāś</i> (ver)schijnen, zichtbaar zijn (280/2) [ <i>dīptau</i> (DP14/1)]
अपि	<i>api</i> ook, hoewel, nog steeds (55/1)

महावाक्यैः	<i>mahāvākyaiḥ mahā-vākyaiḥ</i> door de grote uitspraken; <i>mahā-vākya</i> grote uitspraak (800/2); <i>mahat</i> sterk, groot (794/2); <i>vākya</i> spraak, uitspraak, verklaring (936/2); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP24/2-47/2)]
तथा	<i>tathā</i> evenzo (433/3)
एकता	<i>ekatā</i> eenheid (228/1)

Degene die ‘Ik ben het Absolute (*brahman*)’<sup>25</sup> doorgrondt, overstijgt ellende. Het Zelf (*ātman*) toont zich door de grote uitspraken (*mahāvākya*)<sup>26</sup>. Op deze wijze is er eenheid.

<sup>25</sup> ‘Ik ben het Absolute’ (*aham brahmāsmi*) is een andere grote uitspraak (*mahāvākya*). Zie *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 1:4:10.

<sup>26</sup> De andere twee grote uitspraken (*mahāvākya*) zijn ‘Dit Zelf is het Absolute’ (*ayam ātmā brahma*) [*Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 4:4:5] en ‘Kennnis is het Absolute’ (*prajñānaṃ brahma*) [*Aitareya Upaniṣad* 5:3], dus in totaal vier uitspraken.

तत्त्वमोर्बोध्यतेऽथापि पौर्वापर्यानुसारतः ।  
तथापि शक्यते नैव श्रीगुरोः करुणां विना ॥ ४४ ॥

तत्त्वमोः । बोध्यते । अथापि । पौर्वापर्यानुसारतः ।  
तथापि । शक्यते । न । एव । श्रीगुरोः । करुणाम् । विना ॥ ४४ ॥

*tattvamorbodhyate'thāpi paurvāparyānusārataḥ;*  
*tathāpi śakyate naiva śrīguroḥ karuṇām vinā.(44)*

तत्त्वमोः	<i>tattvamoh</i> van <i>tat</i> en <i>tvam</i> ; <i>tat</i> van <i>tad</i> dat (434/1); <i>tvam</i> jij van <i>yusmad</i> (855/3)
बोध्यते	<i>bodhyate</i> wordt gewaar; √ <i>budh</i> (ont)waken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1) en <i>avagamane</i> (DP 29/2)]
अथापि	<i>athāpi</i> bovendien, daarom, dus (17/3)
पौर्वापर्यानुसारतः	<i>paurvāparyānusārataḥ</i> <i>paurvāparya-anusāra-taḥ</i> vanwege het achtereenvolgens met autoriteit vastgesteld zijn; <i>paurvāparya</i> de relatie tussen het voorafgaande en volgende (651/3); <i>anusāra</i> de gevestigde autoriteit (41/1); <i>anu-√sr</i> achtervolgen, nastreven (41/1); <i>anu</i> achter, langs, langszij (31/1); √ <i>sr</i> rennen, vloeien, bewegen (1244/3) [ <i>gatau</i> (DP 20/2 en 27/1)]
तथापि	<i>tathāpi</i> daarentegen, echter (433/3)
शक्यते	<i>śakyate</i> het is mogelijk; √ <i>śak</i> sterk zijn, in staat zijn, kunnen (1044/1) [ <i>vibhāsito marṣaṇo</i> (DP 30/1) en <i>śaktau</i> (DP 32/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
एव	<i>eva</i> zeker, waarlijk, alleen (232/2)
श्रीगुरोः	<i>śrīguroḥ</i> van een verlichte leraar; <i>śrī</i> verlicht (1098/2); <i>guru</i> leraar (359/2)
करुणाम्	<i>karuṇām</i> mededogen; <i>karuṇa</i> mededogen (255/2)
विना	<i>vinā</i> zonder (969/3)

Men wordt zich gewaar van ‘Dat’ (*tat*) en ‘Jij’ (*tvam*) op grond van wat achtereenvolgens met autoriteit is vastgesteld. Zulks is echter niet mogelijk zonder de genade van een verlichte leraar<sup>27</sup>.

---

<sup>27</sup> Het belang van de leraar wordt in het resterende deel van *Tattvopadeśa* regelmatig benadrukt. Zie de verzen 46, 47, 75, 78 en 84 tot 87.

अपरोक्षयितुं लोके मूढैः पण्डितमानिभिः ।  
अन्तःकरणसंशुद्धौ स्वयं ज्ञानं प्रकाशते ॥ ४५ ॥

अपरोक्षयितुम् । लोके । मूढैः । पण्डितमानिभिः ।  
अन्तःकरणसंशुद्धौ । स्वयम् । ज्ञानम् । प्रकाशते ॥ ४५ ॥

*aparokṣayitum loke mūḍhaiḥ paṇḍitamānibhiḥ;*  
*antaḥkaraṇasaṁśuddhau svayam jñānam prakāśate.(45)*

अपरोक्षयितुम्	<i>aparokṣayitum</i> te manifesteren, zichtbaar te maken (51/3)
लोके	<i>loke</i> in plaats van; <i>loka</i> ruimte, plaats, wereld (906/1); √ <i>lok</i> zien, waarnemen, herkennen (906/1) [ <i>darśane</i> (DP3/1)]
मूढैः	<i>mūḍhaiḥ</i> door dwazen; <i>mūḍha</i> dwaas, verward (825/2); √ <i>muh</i> i n verwarring raken, bewustzijn verliezen, vergissen (824/3) [ <i>vaicitye</i> (DP30/2)]
पण्डितमानिभिः	<i>paṇḍitamānibhiḥ</i> door verwaande mensen; <i>paṇḍitamānin</i> jezelf voor geleerd houden; een verwaand persoon (580/3)
अन्तःकरणसंशुद्धौ	<i>antaḥkaraṇasaṁśuddhau</i> antaḥkaraṇa-saṁśuddhau wanneer er zuiverheid in de geest is; <i>antaḥkaraṇa</i> het innerlijk orgaan, zetel van denken en voelen, de geest (43/1); <i>saṁśuddhi</i> volledige purificatie, zuiverheid (1117/3); <i>sam-√śudh</i> volledig gezuiverd worden (1117/3); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); √ <i>śudh</i> zuiveren, schoonmaken (1117/3) [ <i>śauce</i> (DP30/1)]
स्वयम्	<i>svayam</i> zelf, uit zichzelf (1278/2)
ज्ञानम्	<i>jñānam, jñāna</i> kennis (426/1); √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>avabodhane</i> (DP 40/1)]
प्रकाशते	<i>prakāśate</i> straalt; <i>pra-√kāś</i> zichtbaar maken, stralen, schijnen (653/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>kāś</i> (ver)schijnen, zichtbaar zijn (280/2) [ <i>dīptau</i> (DP14/1)]

In plaats van verkondigd te worden via dwazen, die de wijsheid in pacht menen te hebben, straalt ware kennis uit zichzelf, indien de geest (*antaḥkaraṇa*) helder is.

वेदवाक्यैरतः किं स्याद्गुरुणेति न साम्प्रतम् ।  
आचार्यवान्पुरुषो हि वेदेत्येवं श्रुतिर्जगौ ॥ ४६ ॥

वेदवाक्यैः । अतस् । किम् । स्यात् । गुरुणा । इति । न । साम्प्रतम् ।  
आचार्यवान् । पुरुषः । हि । वेद । इति । एवम् । श्रुतिः । जगौ ॥ ४६ ॥

*vedavākyaairataḥ kiṃ syādguruṇeti na sāmpratam;  
ācāryavānpuruṣo hi vedetyevaṃ śrutirjagau.(46)*

वेदवाक्यैः	<i>vedavākyaīḥ</i> met deze uitspraken uit de Veda's; <i>vedavākya</i> tekst of uitspraak uit de Veda's (1016/1); <i>veda</i> kennis, ware kennis, religieuze boeken; √ <i>vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]; <i>vākya</i> spraak, uitspraak, verklaring (936/2); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP24/2-47/2)]
अतस्	<i>atas</i> daarom, vervolgens (12/1)
किम्	<i>kim</i> + 3 <sup>e</sup> naamval wat is het nut van (282/2)
स्यात्	<i>syāt</i> zal zijn (1273/2); √ <i>as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
गुरुण	<i>guruṇa</i> een leraar (3 <sup>e</sup> naamval); <i>guru</i> leraar (359/2)
इति	<i>iti</i> “.....” (165/1)
न	<i>na</i> niet (523/1)
साम्प्रतम्	<i>sāmpratam</i> juist, redelijk, geschikt (1206/3)
आचार्यवान्	<i>ācāryavān, ācāryavat</i> een leraar bezittende (131/3)
पुरुषः	<i>puruṣaḥ, puruṣa</i> een persoon (637/1); √ <i>pr</i> verheugen, blij maken, belonen (709/3) [ <i>prīnane</i> (DP 29/1)]
हि	<i>hi</i> want (1297/3)
वेद	<i>veda</i> hij weet; √ <i>vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]
इति	<i>iti</i> “.....” (165/1)
एवम्	<i>evaṃ</i> zo, aldus, op deze manier (232/2)

श्रुतिः	<i>śrutih, śruti</i> de geopenbaarde leer (1101/2); √ <i>śru</i> horen, luisteren, leren (1100/3) [ <i>śravane</i> (DP 20/2)]
जगौ	<i>jagau</i> heeft uitgelegd, heeft verklaard; √ <i>gad</i> spreken, zeggen (344/2) [ <i>vyāktāyām vāci</i> (DP 2/2)]

“Wat is dan nog het nut van een leraar wanneer de Veda’s deze uitspraken doen?” Deze vraagstelling is niet juist, want, zo heeft de geopenbaarde leer uitgelegd: “Iemand die een leraar heeft weet.”<sup>28</sup>

---

<sup>28</sup> Zie *Chāndogya Upaniṣad* 6:14:2, ‘Hij die een leraar heeft, weet’ (*ācāryavān puruṣo veda*).



अनादाविह संसारे बोधको गुरुरेव हि ।

अतो ब्रह्मात्मवस्त्वैक्यं ज्ञात्वा दृश्यमसत्तया ॥ ४७ ॥

अनादौ । इह । संसारे । बोधकः । गुरुः । एव । हि ।

अतः । ब्रह्मात्मवस्त्वैक्यं । ज्ञात्वा । दृश्यम् । असत्तया ॥ ४७ ॥

*anādāviha saṃsāre bodhako gurureva hi;  
ato bramātmavastvaikyam jñātvā drśyamasaṭṭayā.(47)*

अनादौ	<i>anādau</i> in de beginloze; <i>an-ādi</i> geen begin hebbend (28/1)
इह	<i>iha</i> hier, in deze wereld (169/3)
संसारे	<i>saṃsāre</i> in de cyclus van geboorte en dood; <i>saṃsāra</i> transmigratie (1119/2); <i>saṃ-√sri</i> samenstromen, transmigratie ondergaan; <i>sam</i> samen met, vergezeld van (1111/2); <i>√sri</i> laten gaan, uitstoten, werpen, uiten (1245/1)[ <i>visarge</i> (DP30/1-36/1)]
बोधकः	<i>bodhakah</i> hij die doet ontwaken, veroorzaakt te weten; <i>√budh</i> (ont)waken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP19/1)]
गुरुः	<i>guruh</i> leraar (359/2)
एव	<i>eva</i> zeker, waarlijk, alleen (232/2)
हि	<i>hi</i> want, omdat, vanwege (1279/3)
अतः	<i>atah, atas</i> daarom, vervolgens (12/1)
ब्रह्मात्मवस्त्वैक्यं	<i>brahmātmavastaikyam</i> brahma-ātma-vastu-aikyam de eenheid van begrippen zoals het Absolute en het individuele Zelf; <i>brahma, Brahman</i> het Absolute (737/3); <i>√brh</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP15/2)]; <i>ātma, ātman</i> Ātman, het individuele Zelf (135/1); <i>√at</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātatyagamane</i> (DP2/1)]; <i>vastu</i> iedere werkelijk bestaande of verblijvende substantie of essentie, ding, thema (932/3); <i>√vas</i> verblijven, wonen (932/2) [ <i>nivāse</i> (DP22/2-50/1)]; <i>aikyam, aikya</i> eenheid, gelijkheid, identiek zijn (233/2)

जात्वा	<i>jñātvā</i> wanneer men weet; √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>avabodhane</i> (DP40/1)]
दृश्यम्	<i>drśyam</i> zichtbaar (491/3); √ <i>drś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP22/1)]
असत्तया	<i>asattayā</i> a-sattayā zonder werkelijk bestaan; <i>a-sat-tā</i> afwezigheid (118/2)

Want hier, in de beginloze cyclus van geboorte en dood (*saṃsāra*), is het enkel de leraar die iemand tot kennis brengt. Wanneer men zich vervolgens de eenheid realiseert van het Absolute (*brahman*) en individuele Zelf (*ātman*), is datgene wat zichtbaar is zonder werkelijk bestaan.

अद्वैते ब्रह्मणि स्थेयं प्रत्यगब्रह्मात्मना सदा ।  
तत्प्रत्यक्षात्परिज्ञातमद्वैतब्रह्मचिद्धनम् ॥ ४८ ॥

अद्वैते । ब्रह्मणि । स्थेयम् । प्रत्यगब्रह्मात्मना । सदा ।  
तत् । प्रत्यक्षात् । परिज्ञातम् । अद्वैतब्रह्मचिद्धनम् ॥ ४८ ॥

*advaita brahmaṇi stheyam pratyagbrahmātmanā sadā;  
tatpratyakṣātparijñātamadvaitabrahmaciddhanam.(48)*

अद्वैते	<i>advaita</i> in het non-duale; <i>advaita</i> non-duale (19/3); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
ब्रह्मणि	<i>brahmaṇi</i> in het Absolute; <i>brahman</i> het Absolute, Brahman (737/3); √ <i>brh</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP 15/2)]
स्थेयम्	<i>stheyam</i> men dient te verblijven; √ <i>sthā</i> staan, positioneren (20/2) [ <i>gati-nivṛttau</i> (DP 20/2)]
प्रत्यगब्रह्मात्मना	<i>pratyagbrahmātmanā</i> pratyag-brahma-ātmanā via het Zelf dat de innerlijke Brahman is; <i>pratyag</i> innerlijk (675/1); <i>brahma</i> Brahman, het Absolute (737/3); √ <i>brh</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP15/2)]; <i>ātmanā</i> , <i>ātman</i> Ātman, het individuele Zelf (135/1); √ <i>at</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātatyā-gamane</i> (DP2/1)]
सदा	<i>sadā</i> altijd (1139/2)
तत्	<i>tat</i> dat; van <i>tad</i> (434/1)
प्रत्यक्षात्	<i>pratyakṣāt</i> vanuit het waarneembare, de werkelijkheid; <i>pratyakṣa</i> voor de ogen, zichtbaar (674/2)
परिज्ञातम्	<i>parijñātam</i> volledig gekend (594/2); <i>pari-√jñā</i> opmerken, observeren (594/2); <i>pari</i> rond, rondom, volledig (591/2); √ <i>jñā</i> kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśamaneśu</i> (DP 17/1)]

अद्वैतब्रह्मचिद्धनम्

*advaitabrahmaciddhanam* advaita-brahman-cit-dhanam  
 de weelde van het bewustzijn dat de non-duale Brahman  
 is; *advaita* non-duale (19/3); *a* voorvoegsel dat  
 ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft  
 (1/1); *dvaita* dualiteit (507/2); *brahman* Brahman, het  
 Absolute (737/3); √*brh* groeien, toenemen (735/3)  
 [*vrddhau* (DP15/2)]; *cit* waarnemen, de aandacht richten  
 op, begrijpen, herinneren (395/2) [*sañjñāne* (DP 2/1)] en  
 [*sañcetane* (DP 44/1)]; *dhana* weelde, rijkdom (508/2);  
 √*dhan* snel bewegen, vrucht dragen (508/1) [*dhānye* (DP  
 27/2)]

Verblijf altijd in het non-duale Absolute, via het Zelf dat de innerlijke Brahman is. Dat is de volledig gekende werkelijkheid, de rijkdom van het bewustzijn van die non-duale Brahman.

प्रतिपाद्यं तदेवात्र वेदान्तैर्न द्वयं जडम् ।

सुखरूपं चिदद्वैतं दुःखरूपमसज्जडम् ॥ ४९ ॥

प्रतिपाद्यम् । तद् । एव । अत्र । वेदान्तैः । न । द्वयम् । जडम् ।

सुखरूपम् । चिदद्वैतम् । दुःखरूपम् । असज्जडम् ॥ ४९ ॥

*pratipādyam tadevātra vedāntairna dvayam jaḍam;  
sukharūpaṃ cidadvaitam duḥkharūpamasajjadam.(49)*

प्रतिपाद्यम्	<i>pratipādyam</i> het wordt onderwezen; <i>prati-√pad</i> waarnemen, gewaar worden, begrijpen (667/1); <i>prati</i> naar, naar toe (661/2); <i>√pad</i> gaan, deelnemen aan (582/3)
तद्	<i>tad</i> dat (434/1)
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid (232/2)
अत्र	<i>atra</i> hier, in dit geval, nu (17/2)
वेदान्तैः	<i>vedāntaiḥ</i> door de Veda's; <i>vedānta</i> het einde van de Veda's, de Upaniṣad's (1017/1); <i>veda</i> kennis, ware of heilige kennis (1015/1); <i>√vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]; <i>anta</i> einde (42/1)
न	<i>na</i> niet (523/1)
द्वयम्	<i>dvayam, dvaya</i> tweevoudig (503/2)
जडम्	<i>jaḍam, jaḍa</i> levenloos, inert (409/3)
सुखरूपम्	<i>sukharūpaṃ sukha-rūpaṃ</i> heeft van nature gelukzaligheid; <i>sukha</i> geluk(zaligheid) (1220/3); <i>rūpa</i> vorm, natuur; <i>√rūp</i> formeren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP49/2)]
चिदद्वैतम्	<i>cidadvaitam cid-advaita</i> non dualiteit die bewustzijn is; <i>cit</i> zuiver denken, bewustzijn (395/3); <i>√cit</i> waarnemen, aandacht richten op (395/2) [ <i>sañcetane</i> (DP44/1)]; <i>a-dvaita</i> non-dualiteit (19/3)

दुःखरूपम्

*duḥkharūpam* duḥkha-rūpam heeft ellende als zijn natuur; *duḥkha* ellende, pijn (483/2); *rūpa* vorm, natuur; √*rūp* formeren, vertegenwoordigen (885/3) [*rūpa-kriyāyām* (DP49/2)]

असज्जडम्

*asajjaḍam* a-sat-jaḍam het inerte dat onwerkelijk is.

De Upaniṣad's verklaren wel het Absolute (*brahman*) maar niet de inerte wereld van de dualiteit. Dit non-duale bewustzijn is van nature gelukzaligheid, terwijl het inerte, het onwerkelijke, van nature ellende is.

वेदान्तैस्तद्वयं सम्यक् निर्णीतं वस्तुतो नयात् ।  
अद्वैतमेव सत्यं त्वं विद्धि द्वैतमसत्सदा ॥ ५० ॥

वेदान्तैः । तद्वयम् । सम्यक् । निर्णीतम् । वस्तुतः । नयात् ।  
अद्वैतम् । एव । सत्यम् । त्वम् । विद्धि । द्वैतम् । असत् । सदा ॥ ५० ॥

*vedāntaistadvayaṃ samyaṅ nirṇītaṃ vastuto nayāt;  
advaitameva satyaṃ tvam viddhi dvaitamasatsadā.(50)*

वेदान्तैः	<i>vedāntaiḥ</i> door het einde van de Veda's; <i>vedānta</i> het einde van de Veda's, de Upaniṣad's (1017/1); <i>veda</i> kennis, ware of heilige kennis (1015/1); √ <i>vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]; <i>anta</i> einde (42/1)
तद्वयम्	<i>tadvayam</i> tad-dvayam de dualiteit van dat (dit refereert aan <i>jaḍa</i> , het inerte, vers 49); <i>tad</i> dat (434/1); <i>dvayam</i> dualiteit (503/2)
सम्यक्	<i>samyak</i> juist, precies, waar (1181/2)
निर्णीतम्	<i>nirṇītam</i> is nagegaan, verzekerd; <i>nir-√ṇī</i> nagaan, zich verzekeren, zich vergewissen (555/1); <i>nir</i> = <i>nis</i> uit, weg van, zonder (543/2); √ <i>nī</i> leiden, regeren, besturen (565/1) [ <i>prāpaṇe</i> (DP20/1)]
वस्तुतः	<i>vastutaḥ</i> vanwege de aard van het werkelijke, in feite, werkelijk; <i>vastu</i> werkelijk (932/3); √ <i>vas</i> verblijven, wonen (933/2) [ <i>nivāse</i> (DP 22/2 en 50/1)]
नयात्	<i>nayāt</i> vanuit wijsheid; <i>naya</i> wijsheid (528/2); √ <i>nī</i> leiden, regeren, besturen (565/1) [ <i>prāpaṇe</i> (DP20/1)]
अद्वैतम्	<i>advaitam, advaita</i> non-duaal, niet-dualiteit (19/3); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid, alleen (232/2)
सत्यम्	<i>satyaṃ, satya</i> waarheid, waar (1135/3); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yusmad</i> (855/3)

विद्धि	<i>viddhi</i> weet; √ <i>vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]
द्वैतम्	<i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
असत्	<i>asat</i> onwaar (118/2); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>sat</i> waar, goed (1134/2); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
सदा	<i>sadā</i> altijd (1139/2)

De Upanisad's stellen precies de dualiteit vast vanuit wijsheid die op de werkelijkheid gebaseerd is. Weet dat alleen niet-dualiteit waar is en dualiteit altijd onwaar.



शुद्धे कथमशुद्धः स्याद्दृश्यं मायामयं ततः ।  
शुक्तौ रूप्यम् मृषा यद्वत्तथा विश्वं परात्मनि ॥ ५१ ॥

शुद्ध । कथम् । अशुद्धः । स्यात् । दृश्यम् । मायामयम् । ततः ।  
शुक्तौ । रूप्यम् । मृषा । यद्वत् । तथा । विश्वम् । परात्मनि ॥ ५१ ॥

*śuddhe kathamaśuddhaḥ syāddrśyaṃ māyāmayam tataḥ;*  
*śuktau rūpyam mṛṣā yadvattathā viśvam parātmani.(51)*

शुद्ध	<i>śuddhe</i> in zuiverheid; <i>śuddha</i> helder, puur, zuiver; $\sqrt{\text{śudh}}$ zuiveren, schoonmaken (1082/1) [ <i>śauce</i> (DP30/1)]
कथम्	<i>katham</i> hoe (247/2); <i>katham ... tataḥ</i> hoe kan het zijn dat (432/3)
अशुद्धः	<i>aśuddhaḥ</i> a-śuddha onzuiverheid; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>śuddha</i> helder, puur, zuiver; $\sqrt{\text{śudh}}$ zuiveren, schoonmaken (1082/1) [ <i>śauce</i> (DP30/1)]
स्यात्	<i>syāt</i> moge zijn, kan zijn; $\sqrt{\text{as}}$ zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
दृश्यम्	<i>drśyaṃ</i> zichtbaar (491/3); $\sqrt{\text{drś}}$ zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣaṇe</i> (DP22/1)]
मायामयम्	<i>māyāmayam</i> māyā-mayam wat is gemaakt door illusie, illusoir; <i>māyā</i> illusie (811/1); <i>mayam</i> is gemaakt (789/1); $\sqrt{\text{mi}}$ vastmaken, funderen (815/3) [ <i>prakṣeṇe</i> (DP32/1)]
ततः	<i>tataḥ</i> van dat; <i>tad</i> dat (434/1); hier in combinatie met <i>katham</i> (zie boven)
शुक्तौ	<i>śuktau</i> in een oester; <i>śukti</i> oester (1080/1); $\sqrt{\text{śuc}}$ schijnen, gloeien, branden (1081/1) [ <i>śoke</i> (DP5/1)]
रूप्यम्	<i>rūpyam, rūpya</i> goed geschapen, mooi, zilver; $\sqrt{\text{rūp}}$ formeren, vertegenwoordigen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP49/2)]
मृषा	<i>mṛṣā</i> foutief, verkeerd; $\sqrt{\text{mṛs}}$ vergeten, negeren, vergeven (831/1) [ <i>titikṣāyām</i> (DP29/2-47/2)]

यद्वत्	<i>yadvat</i> op welke manier, zoals (844/3)
तथा	<i>tathā</i> op die manier (433/3)
विश्वम्	<i>viśvam</i> de hele wereld, het universum (992/2)
परात्मनि	<i>parātmani</i> para-ātmani in het hoogste Zelf; <i>para</i> hoogste (586/1); <i>ātman</i> het individuele Zelf (135/1); <i>vat</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātyagamane</i> (DP2/1)]

Hoe kan het zijn dat er onzuiverheid in zuiverheid bestaat en hoe kan wat zichtbaar is illusoir zijn? Net zoals men ten onrechte zilver in een oesterschelp waarneemt, zo neemt men ook ten onrechte het universum in het Zelf waar.<sup>29</sup>

---

<sup>29</sup> Parelmoer is een regenboogkleurige substantie op de binnenkant van oesterschelpen. Het kan bij vergissing voor zilver worden aangezien.

विद्यते न स्वतः सत्त्वं नामतः सत्त्वमस्ति वा ।  
बाध्यत्वान्नैव सद्द्वैतं नामत्प्रत्यक्षभानतः ॥ ५२ ॥

विद्यते । न । स्वतः । सत्त्वम् । न । असतः । सत्त्वम् । अस्ति । वा ।  
बाध्यत्वात् । न । स्व । सत् । द्वैतम् । न । असत् । प्रत्यक्षभानतः  
॥ ५२ ॥

*vidyate na svataḥ sattvaṃ nāsataḥ sattvamasti vā;  
bādhyatvānnaiva saddvaitaṃ nāsatpratyakṣabhānataḥ.*(52)

विद्यते	<i>vidyate</i> bestaat; √ <i>vid</i> gevonden worden, bestaan (964/3-965/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 29/2)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
स्वतः	<i>svataḥ</i> uit zichzelf (1275/3)
सत्त्वम्	<i>sattvam, sattva</i> entiteit, ding (1135/2); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
असतः	<i>asataḥ</i> vanuit niet bestaan; <i>asat</i> a-sat niet bestaand (118/2); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>sat</i> zijnde, bestaande (1134/2); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
सत्त्वम्	<i>sattvam, sattva</i> entiteit, ding (1135/2); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
अस्ति	<i>asti</i> het is; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven, worden (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
वा	<i>vā</i> of (934/2)
बाध्यत्वात्	<i>bādhyatvāt</i> vanwege (de voorafgaande) tenietdoening, herroeping, opheffing, eliminatie; <i>bādhyatva</i> de staat (- <i>tva</i> ) van tenietdoening, herroeping, weglating, eliminatie (728/1); √ <i>bādh</i> onderdrukken, wegdrijven, weerstaan (727/3) [ <i>vilodane</i> (DP 1/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)

एव	<i>eva</i> waarlijk (232/2)
सत्	<i>sat</i> zijnde, bestaande (1134/2); $\sqrt{as}$ zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
द्वैतम्	<i>dvaitam, dvaita</i> dualiteit (507/2)
न	<i>na</i> niet (523/1)
असत्	<i>asat</i> a-sat niet bestaand (118/2); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>sat</i> zijnde, bestaande (1134/2); $\sqrt{as}$ zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
प्रत्यक्षभानतः	<i>pratyakṣabhānataḥ</i> praty-akṣa-bhāna-taḥ als gevolg van de verschijning vlak voor de ogen; <i>praty-akṣa</i> waarneembaar, aanwezig voor de ogen, zichtbaar (674/2); <i>bhānataḥ</i> volgens de verschijning (751/1); $\sqrt{bhā}$ schijnen, verlichten (750/3) [ <i>dīptau</i> (DP 24/2)]

Geen ding bestaat op zichzelf. Noch ontstaat enig ding vanuit niets. Vanwege de (voorafgaande) tenietdoening bestaat er in werkelijkheid geen dualiteit, hoewel deze op het eerste gezicht wél lijkt te bestaan.

सदसन्न विरुद्धत्वादतोऽनिर्वाच्यमेव तत् ।

यः पूर्वमेक एवासीत्सृष्ट्वा पश्चादिदं जगत् ॥ ५३ ॥

सत् । असत् । न । विरुद्धत्वात् । अतः । अनिर्वाच्यम् । एव । तत् ।  
यः । पूर्वम् । एकः । एव । आसीत् । सृष्ट्वा । पश्चात् । इदम् ।  
जगत् ॥ ५३ ॥

*sadasanna viruddhatvādato'nirvācyameva tat;  
yaḥ pūrvameka evāsītsṛṣṭvā paścādidam jagat.(53)*

सत्	<i>sat</i> dat wat bestaat (1134/2); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
असत्	<i>asat</i> a-sat dat wat niet bestaat; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>sat</i> dat wat bestaat (1134/2); √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
विरुद्धत्वात्	<i>viruddhatvāt</i> vanwege de staat (- <i>tva</i> ) van tegenstrijdig zijn; <i>viruddha</i> tegenstrijdig, inconsistent (983/3); <i>vi-√rudh</i> hinderen, obstructie plegen (983/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder, geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>rudh</i> ontspruiten, groeien, tegenhouden, stoppen, belegeren (884/1) [ <i>āvarane</i> (DP 37/1)]
अतः	<i>ataḥ, atas</i> daarom, vervolgens (12/1)
अनिर्वाच्यम्	<i>anirvācyam</i> a-nir-vācyam onbeschrijfelijk (30/1); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>sat</i> dat wat bestaat; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]; <i>nir, nis</i> uit, buiten, weg (543/2); √ <i>vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣane</i> (DP 24/2-47/2)]
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid, alleen (232/2)
तत्	<i>tat, tad</i> dat (434/1)
यः	<i>yaḥ</i> wat, van <i>yad</i> wie, welke, wat (844/2)

पूर्वम्	<i>pūrvam, pūrva</i> ervoor, eerste (643/1)
एकः	<i>ekaḥ, eka</i> één (227/3)
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid, alleen (232/2)
आसीत्	<i>āsīt</i> het was; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (147/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
सृष्ट्वा	<i>śṛṣṭvā</i> voortgebracht hebbend (1245/2); √ <i>śṛj</i> laten gaan, uitstoten, werpen, uiten (1245/1) [ <i>visarge</i> (DP30/1-36/1)]
पश्चात्	<i>paścāt</i> van achteren, achteraf, later, vervolgens (612/2)
इदम्	<i>idam</i> dit, deze (165/2)
जगत्	<i>jagat</i> dat wat beweegt, wereld, aarde (408/1); √ <i>gam</i> gaan, bewegen (346/3) [ <i>gatau</i> (DP21/2)]

Wat bestaat is niet niet-bestaand, want dat zou tegenstrijdig zijn. Daarom valt op geen enkele manier uit te leggen dat, wat eerst waarlijk één was, vervolgens – na te hebben geschapen – deze wereld zou zijn geworden.

प्रविष्टो जीवरूपेण स एवात्मा भवान्परः ।  
सच्चिदानन्द एव त्वं विस्मृत्यात्मातया परम् ॥ ५४ ॥

प्रविष्टः । जीवरूपेण । सः । एव । आत्मा । भवान् । परः ।  
सच्चिदानन्दः । एव । त्वम् । विस्मृत्य । आत्मातया । परम् ॥ ५४ ॥

*praviṣṭo jīvarūpeṇa sa evātmā bhavānparaḥ;*  
*saccidānanda eva tvam vismr̥tyātmātayā param.(54)*

प्रविष्टः	<i>praviṣṭaḥ</i> binnen gegaan; <i>pra-√viś</i> binnengaan, het toneel opgaan (692/3); <i>pra</i> voor, voort (652/1); <i>√viś</i> binnengaan (989/1) [ <i>praveśane</i> (DP36/1)]
जीवरूपेण	<i>jīvarūpeṇa</i> jīva-rūpeṇa door middel van de vorm van een individuele ziel; <i>jīva</i> individuele ziel (422/2); <i>√jiv</i> leven, voeden, ondersteunen (422/2) [ <i>prāṇadhāraṇe</i> (DP12/1)]; <i>rūpa</i> vorm (885/3); <i>√rūp</i> vormen (885/3) [ <i>rūpa-kriyāyām</i> (DP 49/2)]
सः	<i>saḥ</i> dat; van <i>tad</i> dat (434/1)
एव	<i>eva</i> alleen, waarlijk, in werkelijkheid (232/2)
आत्मा	<i>ātmā, ātman</i> het Zelf (135/1); <i>√at</i> voortdurend gaan (12/1) [ <i>sātatya-gamane</i> (DP 2/1)]
भवान्	<i>bhavān, bhavat</i> (beleefde vorm van) jij (749/2); <i>√bhū</i> worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 1/1)]
परः	<i>paraḥ, para</i> hoogste, opperste (586/1); <i>√pr</i> leveren, beschermen (645/1) [ <i>pālana-pūraṇayoḥ</i> (DP 26/1)]
सच्चिदानन्दः	<i>saccidānandaḥ</i> sat-cit-ānanda bestaan, bewustzijn en geluk (1135/1); <i>sat</i> zijnde, bestaand (1134/1); <i>√as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]; <i>cit</i> kennis (395/3); <i>√cit</i> waarnemen, aandacht richten op (395/2) [ <i>sañjñāne</i> (DP 2/1)]; <i>ānanda</i> geluk (139/3); <i>ā-√nand</i> zich verheugen (139/3); <i>ā</i> bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); <i>√nand</i> genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [ <i>samṛddhau</i> (DP 2/2)]
एव	<i>eva</i> uitsluitend, alleen, waarlijk, in werkelijkheid (232/2)

त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
विस्मृत्य	<i>vismṛtya</i> vergeten hebbend; <i>vi-√smṛ</i> vergeten (1002/2); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√smṛ</i> herinneren, denken aan (1271/3) [ <i>ādhyāne</i> (DP17/1) en <i>cintāyām</i> (DP20/2)]
आत्मातया	<i>ātmātayā</i> door toedoen van de geaardheid; <i>ātmātā</i> de essentie, natuur, geaardheid (135/2); <i>√at</i> voortdurend gaan (12/1) [ <i>sātatya-gamane</i> (DP 2/1)]
परम्	<i>param, para</i> hoogste, opperste (586/1); <i>√pr</i> leveren, beschermen (645/1) [ <i>pālana-pūraṇayoḥ</i> (DP 26/1)]

Jij bent het hoogste Zelf (*ātman*), dat via de vorm van een individuele ziel (*jīva*) de schepping is binnengegaan. Jij bent uitsluitend<sup>30</sup> bestaan (*sat*), bewustzijn (*cit*) en geluk (*ānanda*), terwijl je het hoogste (*param*) bent vergeten door toedoen van je (individuele) geaardheid.

---

<sup>30</sup> ‘*eva*’ is hier vertaald met ‘uitsluitend’



जीवभावमनुप्राप्तः स एवात्मासि बोधतः ।

अद्वयानन्दचिन्मात्रः शुद्धः साम्राज्यमागतः ॥ ५५ ॥

जीवभावम् । अनुप्राप्तः । सः । एव । अत्मा । असि । बोधतः ।

अद्वयानन्दचिन्मात्रः । शुद्धः । साम्राज्यम् । आगतः ॥ ५५ ॥

*jīvabhāvamanuprāptaḥ sa evātmāsi bodhataḥ;*  
*advayānandacinmātraḥ śuddhaḥ sāmrajyam āgataḥ.(55)*

जीवभावम्	<i>jīvabhāvam</i> jīva-bhāvam de vorm van een individuele ziel; <i>jīva</i> individuele ziel (422/2); √ <i>jīv</i> leven, voeden, ondersteunen (422/2) [ <i>prāṇadhāraṇe</i> (DP12/1)]; <i>bhava</i> verschijningsvorm, staat, conditie (754/1); √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP1/1)]
अनुप्राप्तः	<i>anuprāptaḥ</i> anu-prāptaḥ verkregen hebbend (36/1); <i>anu</i> achter, langs, langzij (31/1); <i>pra</i> voor, voort (652/2); √ <i>āp</i> bereiken verkrijgen, binnengaan (142/1) [ <i>vyāptau</i> (DP32/1)]
सः	<i>saḥ</i> van <i>tad</i> , dat (434/1)
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid, alleen (232/2)
अत्मा	<i>ātmā</i> , <i>ātman</i> Ātman, het individuele Zelf (135/1); √ <i>at</i> rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātatyā-gamane</i> (DP2/1)]
असि	<i>asi</i> jij bent; √ <i>as</i> zijn (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
बोधतः	<i>bodhataḥ</i> van uit (- <i>taḥ</i> ) het begrijpen; <i>bodha</i> het begrijpen, wakker worden of zijn, bewustzijn, intelligentie; √ <i>budh</i> (ont)waken, observeren, leren, weten (733/1) [ <i>bodhane</i> (DP 19/1) en <i>avagamane</i> (DP 29/2)]

अद्वयानन्दचिन्मात्रः	<i>advayānandacinmātraḥ</i> a-dvaya-ānanda-cit-mātraḥ dat enkel non-duale gelukzaligheid en bewustzijn is; <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvayam</i> , <i>dvaya</i> tweevoudig (503/2); <i>ānanda</i> gelukzaligheid (126/1); $\sqrt{nand}$ genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [ <i>samvr̥ddhau</i> (DP2/2)]; <i>cit</i> zuiver denken, bewustzijn (395/3); $\sqrt{cit}$ waarnemen, aandacht richten op (395/2) [ <i>sañcetane</i> (DP44/1)]; <i>mātraḥ</i> (aan het eind van een <i>samāsa</i> ) slechts, simpelweg (804/3)
शुद्धः	<i>śuddhaḥ</i> , <i>śuddha</i> helder, puur, zuiver; $\sqrt{śudh}$ zuiveren, schoonmaken (1082/1) [ <i>śauce</i> (DP30/1)]
साम्राज्यम्	<i>sāmrājyam</i> , van <i>samrājyam</i> universele heerschappij (1207/2); <i>sam-</i> $\sqrt{rāj}$ ; <i>sam</i> met, samen met, geheel (1152/1); $\sqrt{rāj}$ regeren, heersen, verlichten (872/2) [ <i>dīptau</i> (DP17/2)]
आगतः	<i>āgataḥ</i> aangekomen (129/2); <i>ā-</i> $\sqrt{gam}$ ; <i>ā</i> naar, naartoe (126/1); $\sqrt{gam}$ gaan, bewegen (346/3) [ <i>gatau</i> (DP21/2)]

Vanuit de realisatie dat jij dat ware Zelf bent, dat de vorm van een individuele ziel heeft aangenomen, dat zuiver is, enkel non-duale gelukzaligheid en bewustzijn, heb je universele soevereiniteit bereikt.

कर्तृत्वादीनि यान्यासंस्त्वयि ब्रह्माद्वये परे ।  
तानीदानीं विचार्य त्वं किंस्वरूपाणि वस्तुतः ॥ ५६ ॥

कर्तृत्वादीनि । यानि । आसन् । त्वयि । ब्रह्माद्वये । परे ।  
तानि । इदानीम् । विचार्य । त्वम् । किम् । स्वरूपाणि । वस्तुतः ॥ ५६ ॥

*karṭṛtvādīni yānyāsaṁstvayi brahmādvaye pare;*  
*tānīdānīm vicārya tvam kiṁsvarūpāṇi vastutaḥ.(56)*

कर्तृत्वादीनि	<i>karṭṛtvādīni</i> kartṛtva-ādīni de staten van de doener enzovoort; <i>karṭṛva</i> de staat van de doener (258/2); √ <i>kr</i> doen, maken, uitvoeren (300/3) [ <i>karṇe</i> (DP 38/2)]; <i>ādīni, ādi</i> enzovoort (136/3)
यानि	<i>yāni</i> die; van <i>yad</i> wat, welke (844/2)
आसन्	<i>āsan</i> zij waren; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
त्वयि	<i>tvayi</i> in jou; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
ब्रह्माद्वये	<i>brahmādvaye</i> brahma-a-dvaye in de niet duale Brahman; <i>brahma</i> Brahman (738/1); √ <i>brh</i> groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP15/2)]; <i>a-dvaye, a-dvaya</i> niet dual (19/2); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaya</i> tweevoudig (503/2)
परे	<i>pare</i> in de hoogste; <i>para</i> de hoogste (586/1)
तानि	<i>tāni</i> deze; van <i>tad</i> dat (434/1)
इदानीम्	<i>idānīm</i> nu (165/3)
विचार्य	<i>vicārya</i> hebbende onderzocht; <i>vi-√car</i> onderzoeken (958/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>car</i> gaan, bewegen, lopen (389/1) [ <i>gatyarthāḥ bhakṣaṇe ca</i> (DP 12/1)]
त्वम्	<i>tvam</i> jij; van <i>y uṣmad</i> (855/3)
किम्	<i>kim</i> wat (282/3)

स्वरूपाणि

*svarūpāṇi* eigen eigenschappen; *svarūpa* eigen natuur (1276/2); *sva* eigen(1275/1); *rūpa* natuur, karakter (885/3)

वस्तुतः

*vastutaḥ, vastutas* in werkelijkheid (932/3)

Nu dat jij die staten van de doener enz., die zich in jou - de hoogste niet-duale Brahman - manifesteerden, hebt onderzocht, rijst de vraag “welke daarvan behoren werkelijk tot je eigen natuur?”

अत्रैव शृणु वृत्तान्तमपूर्वं श्रुतिभाषितम् ।  
कश्चिद्गान्धारदेशीयो महारत्नविभूषितः ॥ ५७ ॥

अत्र । एव । शृणु । वृत्तान्तम् । अपूर्वम् । श्रुतिभाषितम् ।  
कश्चित् । गान्धारदेशीयः । महारत्नविभूषितः ॥ ५७ ॥

*atraiva śṛṇu vṛttāntamapūrvam śrutibhāṣitam;*  
*kaścidgāndhāradeśīyo mahāratnavibūṣitaḥ.(57)*

अत्र	<i>atra</i> hier, in dit opzicht (17/2)
एव	<i>eva</i> waarlijk, in werkelijkheid, alleen (232/2)
शृणु	<i>śṛṇu</i> luister (1100/3); √ <i>śru</i> horen, luisteren, leren (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP20/2)]
वृत्तान्तम्	<i>vṛttāntam, vṛttānta</i> gebeurtenis, verhaal (1010/1); √ <i>vṛt</i> verklaren, uitleggen (1009/1) [ <i>bhāṣārthāḥ</i> (DP46/1)]
अपूर्वम्	<i>apūrvam, apūrva</i> a-pūrva niet tevoren (56/2); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>pūrva</i> ervoor, eerste (643/1)
श्रुतिभाषितम्	<i>śrutibhāṣitam</i> śruti-bhāṣita vermeld in de geopenbaarde geschriften; <i>śruti</i> dat wat gehoord is, de Veda's (1101/2); √ <i>śru</i> horen, luisteren, leren (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP20/2)]; <i>bhāṣita</i> gesproken (755/2); √ <i>bhāṣ</i> spreken, zeggen (755/2) [ <i>vyaktāyām vāci</i> (DP13/1)]
कश्चित्	<i>kaścid</i> iemand (240/2)
गान्धारदेशीयः	<i>gāndhāradeśīyaḥ, gāndhāradeśīya</i> inwoner van Gāndhāra; <i>deśīya</i> inwoner (496/3); √ <i>diś</i> tonen, aangeven, produceren (479/3) [ <i>atisarjane</i> (DP33/1)]
महारत्नविभूषितः	<i>mahāratnavibūṣitaḥ</i> mahā-ratna-vibūṣita opgesmukt met waardevolle juwelen; <i>mahā</i> = <i>mahat</i> groot (794/2); <i>ratna</i> rijkdom, juweel (864/2); √ <i>rā</i> geven, toestaan (871/2) [ <i>dāne</i> (DP24/2)]; <i>vibūṣita</i> opgesmukt; <i>vi</i> -√ <i>bhūṣ</i> , <i>vi</i> weg van, in verschillende richtingen (949/3); √ <i>bhūṣ</i> nastreven, versieren (764/2) [ <i>alaṅkāre</i> (DP14/-45/1)]

Luister nu naar een uniek verhaal uit de geopenbaarde geschriften (*śruti*); Er was eens een man afkomstig uit de regio Gāndhāra<sup>31</sup>, die zich met waardevolle juwelen had opgesmukt.

---

<sup>31</sup> Zie voor dit verhaal de *Chāndogya Upaniṣad* 6:14:1. Gāndhāra was de naam van de regio die nu gedeeltelijk in Afghanistan en Pakistan ligt. In het heldendicht *Mahābhārata* is Gāndhārī een prinses die uit dit gebied kwam. Zij werd uitgehuwelijkt aan koning Dhṛtarāṣṭra, en nadat zij ontdekte dat hij blind was, blinddoekte zij zichzelf voor het grootste gedeelte van haar verdere leven. Ook wordt er gezegd dat de belangrijke grammaticus Pāṇini uit dit gebied komt.

स्वगृहे स्वाङ्गणे सुप्तः प्रमत्तः सन्कदाचन ।  
 रात्रौ चौरः समागत्य भूषणानां प्रलोभितः ॥ ५८ ॥

स्वगृहे । स्वाङ्गणे । सुप्तः । प्रमत्तः । सन् । कदाचन ।  
 रात्रौ । चौरः । समागत्य । भूषणानाम् । प्रलोभितः ॥ ५८ ॥

*svagr̥he svāṅgaṇe suptaḥ pramattaḥ san kadācana;*  
*rātrau cauraḥ samāgatya bhūṣaṅānām pralobhitaḥ.*(58)

स्वगृहे	<i>svagr̥he</i> in zijn eigen huis; <i>svagr̥ha</i> eigen huis (1275/2); <i>sva</i> eigen (1275/1); <i>gr̥ha</i> huis (361/3); √ <i>grah</i> grijpen, nemen, bevallen (371/2) [ <i>upādāne</i> (DP40/2)]
स्वाङ्गणे	<i>svāṅgaṇe</i> in zijn eigen tuin; <i>sva</i> eigen (1275/1); <i>aṅgaṇa</i> erf (8/1); √ <i>aṅg</i> gaan (7/2) [ <i>gatyarthāḥ</i> (DP4/1)]
सुप्तः	<i>suptaḥ</i> hij viel in slaap; <i>supta</i> in slaap gevallen (1230/1); √ <i>svap</i> slapen, liggen (1280/2) [ <i>śaye</i> (DP25/1)]
प्रमत्तः	<i>pramattaḥ</i> , <i>pramatta</i> dronken (685/2); <i>pra</i> -√ <i>mad</i> zich vermaken, zorgeloos, zijn plicht verzaken (685/2); <i>pra</i> voor, voort (652/1); √ <i>mad</i> verheugen, blij/dronken zijn (777/3) [ <i>harṣe</i> (DP30/2)]
सन्	<i>san</i> zijnde; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP25/1)]
कदाचन	<i>kadācana</i> eens, op een dag (248/1)
रात्रौ	<i>rātrau</i> in de nacht; <i>rātri</i> nacht (876/1)
चौरः	<i>cauraḥ</i> , <i>caura</i> een dief (403/1); √ <i>cur</i> stelen, beroven (400/2) [ <i>steye</i> (DP41/1)]
समागत्य	<i>samāgatya</i> na te zijn gekomen; <i>sam-ā</i> -√ <i>gam</i> samen komen, zowel vriendelijk als vijandig (1159/1); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>ā</i> bij, naar, dichtbij, maakt de handeling volledig (126/1); √ <i>gam</i> gaan, bewegen (346/3) [ <i>gatau</i> (DP21/2)]
भूषणानाम्	<i>bhūṣaṅānām</i> van de juwelen; <i>bhūṣaṇa</i> versiering, decoratie (764/2); √ <i>bhūṣ</i> nastreven, versieren (764/2) [ <i>alaṅkare</i> (DP14/1)]

प्रलोभितः

*pralobhitah, pralobhita* aangetrokken, verlangend naar (690/1); *pra-√lubh* zijn lust volgen (690/1); *pra* voor, voort (652/1); *√lubh* verbaasd/verstoord zijn, begeren (904/3) [*vimohane* (DP33/2)]

Op een dag viel hij dronken in slaap op het erf van zijn eigen huis. 's Nachts kwamen dieven op zijn juwelen af.



बद्ध्वा देशान्तरं चौरैर्नीतः सङ्गहने वने ।  
भूषणान्यपहृत्यापि बद्धाक्षकरपादकः ॥ ५९ ॥

बद्ध्वा । देशान्तरम् । चौरैः । नीतः । सङ्गहने । वने ।  
भूषणानि । अपहृत्य । अपि । बद्धाक्षकरपादकः ॥ ५९ ॥

*baddhvā deśāntaram caurairnītaḥ saṅghané vané;*  
*bhūṣaṇānyapahr̥tyāpi baddhākṣakarapādakaḥ.(59)*

बद्ध्वा	<i>baddhvā</i> vastgebonden, gevangen genomen hebbend; <i>√bandh</i> binden, ketenen (720/1) [ <i>bandhane</i> (DP40/1)]
देशान्तरम्	<i>deśāntaram</i> deśa-antaram naar een ander land (43/3); <i>deśa</i> plaats, land (496/2); <i>√diś</i> tonen, aangeven, produceren (479/3) [ <i>atisarjane</i> (DP33/1)]; <i>antara</i> dichtbij, verschillend van, ander (43/3)
चौरैः	<i>cauraiḥ</i> door dieven; <i>caura</i> dief, rover (403/1); <i>√cur</i> stelen, beroven (400/2) [ <i>steye</i> (DP44/1)]
नीतः	<i>nītaḥ, nīta</i> geleid, gebracht; <i>√nī</i> leiden, regeren, besturen (565/1) [ <i>prāpaṇe</i> (DP20/1)]
सङ्गहने	<i>saṅ-gahané</i> ontoegankelijk, ondoordringbaar; <i>sam-√gāh</i> duiken, baden, plonsen, diep binnengaan (354/3) [ <i>vilodane</i> (DP14/1)]
वने	<i>vané</i> in een bos; <i>vana</i> bos, struikgewas, kreupelhout (917/2)
भूषणानि	<i>bhūṣaṇāni</i> sieraden, juwelen; <i>bhūṣaṇa</i> sieraad, juweel; <i>√bhūṣ</i> nastreven, versieren (764/2) [ <i>alaṅkare</i> (DP14/- 45/1)]
अपहृत्य	<i>apahr̥tya</i> geroofd hebbend; <i>apa-√kr̥</i> grijpen, beroven (53/3); <i>apa</i> weg van, af (47/3); <i>√kr̥</i> grijpen, stelen (1302/1) [ <i>prasahya-karaṇe</i> (DP27/1)]
अपि	<i>api</i> ook, ook nog, zelfs, inderdaad (55/1)

बद्धाक्षकरपादकः

*baddhākṣakarapādakah* baddha-akṣa-kara-pāda-kaḥ  
 met vastgebonden ogen, handen en voeten; *baddha*  
 vastgebonden; √*bandh* binden, ketenen (720/1)  
 [*bandhane* (DP40/1)]; *akṣa* oog (3/3); √*aś* bereiken,  
 aankomen, verkrijgen [*vyāptau saṅghāte ca* (DP/32/2)];  
*kara* ‘de doener’, hand; √*kṛi* doen, maken, uitvoeren  
 (300/3) [*karane* (DP38/2)]; *pāda* voet (617/1); √*pad*  
 gaan, deelnemen (582/3) [*gatau* (DP29/2)]

De dieven namen hem gevangen en brachten hem naar een ander land, en naar een ontoegankelijk bos. Ze beroofden hem inderdaad van zijn juwelen, blinddoekten hem en bonden zijn handen en voeten vast.

निक्षिप्तो विपिनेऽतीव कुशकण्टकवृश्चिकैः ।  
व्यालव्याघ्रादिभिश्चैव सङ्कुले तरुमङ्कटे ॥ ६० ॥

निक्षिप्तः । विपिने । अतीव । कुशकण्टकवृश्चिकैः ।  
व्यालव्याघ्रादिभिः । च । एव । सङ्कुले । तरुमङ्कटे ॥ ६० ॥

*nikṣipto vipine'tīva kuśakaṇṭakavṛścikaih;*  
*vyālavvyāghrādibhiścaiva saṅkule tarusaṅkaṭe.(60)*

निक्षिप्तः *nikṣiptaḥ, nikṣipta* neergegoid (545/2); *ni-√kṣip* neergooien (545/2); *ni* neer, terug (538/3); *√kṣip* vastmaken, gooien, zenden (328/3) [*preraṇe* (DP28/1 en 33/1)]

विपिने *vipine* in het struikgewas; *vipina* bewegend of wuivend (n.l. in de wind), bos, struikgewas (972/3); *√vip* trillen, vibreren (972/3) [*kampane* (DP8/2)]

अतीव *atīva* zeer (16/2)

कुशकण्टकवृश्चिकैः *kuśakaṇṭakavṛścikaih* kuśa-kaṇṭaka-vṛścikaih met puntig gras, doornen en schorpioenen; *kuśa* gras met lange puntige bladeren (296/3); *kaṇṭaka* doorn (245/2); *vṛścika* schorpioen, ook naam voor verschillende planten (Boerhavia Procumbens) (1011/3)

व्यालव्याघ्रादिभिः *vyālavvyāghrādibhiḥ* vyāla-vyāghra-ādibhiḥ met roofdieren, tijgers, enz.; *vyāla* roofdier (1038/2); *vyāghra* tijger (1036/2); *vy-ā-√ghrā* een geurspoor verspreiden (1036/2); *vy=vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); *√ghrā* ruiken, waarnemen (379/3) [*gandha-upādāne* (DP20/2)]; *ādi* enzovoort (136/3)

च *ca* en (380/1)

एव *eva* inderdaad, zeer (232/2)

सङ्कुले *saṅkule* in dicht opeen; *saṅkula* dicht op elkaar (1126/1); *saṅ=sam* met, samen met (1152/1); *kula* kudde, troep (294/2)

तरुसङ्कटे

*tarusaṅkaṭe* taru-saṅkate in een ondoordringbaar bos;  
*taru* boom (439/2); *saṅkaṭa* dicht, ondoordringbaar,  
 gevaarlijk (1125/2); *saṅ=sam* met, samen met  
 (1152/1); *kaṭa* gevlochten gras of stro (243/2); √*kaṭ*  
 regenen, bedekken, verdelen (243/2) [*varṣa-āvaraṇayoḥ*  
 (DP7/1)]

Hij werd neergegooid in een ondoordringbaar bos vol  
 roofdieren zoals tijgers, enz., en waar het kroelde van de  
 schorpioenen tussen de doornen en het puntige gras.

व्यालादिदुष्टसत्त्वेभ्यो महारण्ये भयातुरः ।

शिलाकण्टकदर्भाद्यैर्देहस्य प्रतिकूलकैः ॥ ६१ ॥

व्यालादिदुष्टसत्त्वेभ्यः । महारण्ये । भयातुरः ।

शिलाकण्टकदर्भात् । यैः । देहस्य । प्रतिकूलकैः ॥ ६१ ॥

*vyālādiduṣṭasattvebhyo mahāraṇye bhayāturaḥ;*  
*śilākaṇṭakadarbhādyairdehasya pratikūlakaiḥ.(61)*

**व्यालादिदुष्टसत्त्वेभ्यः** *vyālādiduṣṭasattvebhyaḥ* vyāla-ādi-duṣṭa-sattvebhyaḥ vanwege kwaadaardige monsters, zoals roofdieren, enzovoort; *vyāla* roofdier (1038/2); *ādi* enzovoort (136/3); *duṣṭa* kwaadaardig, agressief (488/3); √*duṣ* corrupt worden, omkomen, zondigen (448/3) [*vaikṛtye* (DP30/1)]; *sattvam* zijn, bestaan, wezen, monster (1135/2); √*as* zijn, bestaan, leven (117/1) [*bhuvi* (DP25/1)]

**महारण्ये** *mahāraṇye* maha-araṇya in het grote bos; *maha* = *mahat* groot (794/3); *araṇya* bos, woud (86/3)

**भयातुरः** *bhayāturaḥ* bhaya-ātura gekweld door angst; *bhaya* angst (747/1); √*bhī* vrezten, bang zijn (758/1) [*bhaye* (DP26/1)]; *ātura* lijdend, gepijnigd (135/1)

**शिलाकण्टकदर्भात्** *śilākaṇṭakadarbhāt* śilā-kaṇṭaka-darbha vanwege rotsen, doornen en vlijmscherpe grassen; *śilā* steen, rots (1073/1); *darbha* graspol, vlijmscherp gras (470/2); √*drbh* samenbinden (491/1) [*granthe* (DP34/1)] en [*sandarbhe* (DP46/2)]

**यैः** *yaiḥ* door welke; van *yad* wie, welke, wat (844/2)

**देहस्य** *dehasya* van het lichaam; *deha* lichaam (496/3); √*dih* zalven, smeren, bedekken (480/2) [*upacaye* (DP 23/1)]

**प्रतिकूलकैः** *pratikūlakaiḥ* door onplezierige; *pratikūlaka* vijandig, onplezierig (661/3)

Hij werd gekweld door angst vanwege de kwaadaardige monsters, zoals roofdieren enzovoort in het grote woud en vanwege de rotsen, doornen en vlijmscherpe grassen, die zijn lichaam pijnigden.

क्रियमाणे विलुठने विशीर्णाङ्गोऽसमर्थकः ।

क्षुत्तृडातपवाय्वग्नादिभिस्तप्तोऽतितापकैः ॥ ६२ ॥

क्रियमाणे । विलुठने । विशीर्णाङ्गः । असमर्थकः ।

क्षुत्तृडातपवाय्वग्नादिभिः । तप्तः । अतितापकैः ॥ ६२ ॥

*kriyamāṇe viluṭhane viśīrṇāṅgo 'samarthakah;*  
*kṣuttrḍātapavāyvagnyādibhistapto 'titāpakaiḥ.(62)*

क्रियमाणे *kriyamāṇe* in het gedaan worden; *kriyamāṇa* gedaan wordend (320/3); √*kr* doen, maken, uitvoeren [*karāṇe* (DP 38/2)]

विलुठने *viluṭhane* tijdens het heen en weer rollen; *viluṭhana* heen en weer rollen; *vi-√luṭh* heen en weer rollen, wentelen (985/3); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √*luṭh* rollen, heen en weer bewegen (904/1) [*saṃśleṣane* (DP 35/1)]

विशीर्णाङ्गः *viśīrṇāṅgaḥ* *viśīrṇa-aṅgaḥ* met gebroken ledematen; *viśīrṇa* gebroken (991/3); *vi-√śīr* gebroken, verbrijzeld (991/2); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √*śīr* vermorzelen, breken, uitvallen (1088/2) [*pāke* (DP 39/1)]; *aṅga* ledemaat (7/3)

असमर्थकः *asamarthakah, asamarthaka* niet in staat; *a* voorvoegsel dat ontkenning in houdt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); *samarthaka* in staat zijn, capabel (1157/1); *sam-√arth* geschikt of klaar maken (1156/3); *sam* met, samen met (1152/1); √*arth* wensen, verlangen, verzoeken (90/2) [*upayācñāyām* (DP 48/2)]

क्षुत्तृडातपवाय्वग्नादिभिः *kṣuttrḍātapavāyvagnyādibhiḥ* *kṣudh-trṣ-ātapa-vāyu-agni-ādibhiḥ* gepijnigd door honger, dorst, wind en hitte enzovoort; *kṣudh* honger (331/2);  $\sqrt{kṣudh}$  hongerig zijn (331/2) [*bubhukṣāyām* (DP 30/1)]; *trṣ* dorst (454/1);  $\sqrt{trṣ}$  dorst hebben, verlangen naar (454/1) [*pipāsāyām* (DP 31/1)]; *ātapa* pijn veroorzakend (134/2); *ā-√tap* pijn lijden (134/2); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1);  $\sqrt{tap}$  warmte afgeven, schijnen, verwonden, pijn lijden (436/3) [*santāpe* (DP 21/2)]; *vāyu* wind (942/2);  $\sqrt{vā}$  blazen, geur uitwasemen, verwonden (934/2) [*gati-gandhanayoḥ* (DP 24/2)]; *agni* vuur (5/1); *ādi* enzovoort (136/3)

तप्तः *taptaḥ, tapta* gekweld, uitgeput (437/3);  $\sqrt{tap}$  warmte afgeven, schijnen, verwonden, pijn lijden (436/3) [*santāpe* (DP 21/2)]

अतितापकैः *atitāpakaiḥ* door de oorzaak van buitensporige pijnen; *ati* buiten-sporig; *tāpaka* pijn veroorzakend (442/2);  $\sqrt{tap}$  warmte afgeven, schijnen, verwonden, pijn lijden (436/3) [*santāpe* (DP 21/2)]

Tijdens de schermutseling werden zijn ledematen gebroken zodat hij tot niets in staat was. Hij raakte uitgeput door de ondragelijke pijnen van honger, dorst, wind en hitte, enzovoort.



बन्धमुक्तौ तथा देशप्राप्तावेव सुदुःखधीः ।  
ददृशे कञ्चिदाक्रोशनैकं तत्रैव तस्थिवान् ॥ ६३ ॥

बन्धमुक्तौ । तथा । देशप्राप्तौ । एव । सुदुःखधीः ।  
ददृशे । कञ्चिद् । आक्रोशन् । न । एकम् । तत्र । एव । तस्थिवान्  
॥ ६३ ॥

*bandhamuktau tathā deśaprāptāveva suduḥkhadhīḥ;  
dadṛśe kañcidākrośannaikam tatraiva tasthivān.(63)*

बन्धमुक्तौ	<i>bandhamuktau</i> bandha-muktau in het bevrijd zijn van zijn boeien; <i>bandha</i> keten, boei (720/3); √ <i>bandh</i> binden, ketenen (720/1) [ <i>bandhane</i> (DP40/1)]; <i>mukta</i> bevrijd (820/3); √ <i>muc</i> loslaten, bevrijden (820/3) [ <i>mocane</i> (DP36/2)]
तथा	<i>tathā</i> zo, op die manier (433/3)
देशप्राप्तौ	<i>deśaprāptau</i> deśa-prāptau in het bereiken van zijn land; <i>deśa</i> land, koninkrijk (496/2); √ <i>diś</i> aanwijzen, toewijzen (479/3) [ <i>atisarjane</i> (DP33/1)]; <i>prāpta</i> bereikt; <i>pra-√āp</i> (707/2); <i>pra</i> voor, voort (652/1); √ <i>āp</i> bereiken, verkrijgen, binnengaan (142/1) [ <i>vyāptau</i> (DP32/1)]
एव	<i>eva</i> eveneens, waarlijk, alleen, slechts; benadrukt het voorafgaande woord (232/2)
सुदुःखधीः	<i>suduḥkhadhīḥ</i> suduḥkha-dhī met een wanhopige geest; <i>suduḥkha</i> heel pijnlijk, ongemakkelijk (1224/3); <i>dhī</i> gedachte, geest; √ <i>dhī</i> waarnemen, denken, wensen (516/3) [geen DP verwijzing]
ददृशे	<i>dadṛśe</i> hij zag; √ <i>drś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣane</i> (DP22/1)]
कञ्चिद्	<i>kañcid</i> iemand (240/3)
आक्रोशन्	<i>ākrośan</i> uitroepend; <i>ā-√kruś</i> uitschreeuwen, roepen (322/2) [ <i>āhvāne rodane ca</i> (DP18/2)]; <i>ā</i> bij, naar, dichtbij, maakt de handeling volledig (126/1)

न	<i>na</i> niet (523/1)
एकम्	<i>ekam</i> eka een enkel persoon (227/3)
तत्र	<i>tatra</i> daar, op die plaats (433/2)
एव	<i>eva</i> eveneens, waarlijk, alleen, slechts; benadrukt het voorafgaande woord (232/2)
तस्थिवान्	<i>tasthivān</i> hij bleef (441/2); √ <i>sthā</i> staan, positioneren (1262/2) [ <i>gati-nivṛttau</i> (DP20/2)]

Hij verloor de hoop dat hij ooit nog van zijn boeien bevrijd zou worden, laat staan dat hij nog eens naar zijn land zou terugkeren. Hij bleef daar maar om hulp roepen, maar er kwam niemand.

तथा रागादिभिर्वर्गैः शत्रुभिर्दुःखदायिभिः ।

चौरैर्देहाभिमानाद्यैः स्वानन्दधनहारिभिः ॥ ६४ ॥

तथा । रागादिभिः । वर्गैः । शत्रुभिः । दुःखदायिभिः ।

चौरैः । देहाभिमानाद्यैः । स्वानन्दधनहारिभिः ॥ ६४ ॥

*tathā rāgādibhirvargaiḥ śatrubhirduḥkhadāyibhiḥ;*  
*caurairdehābhimānādyaiḥ svānandadhanahāribhiḥ.*(64)

तथा *tathā* zo, op die manier (433/3)

रागादिभिः *rāgādibhiḥ* rāga-ādibhiḥ door emoties enzovoorts; *rāga* emotie, vurig verlangen (872/1); *√rañj* kleuren, verven, rood maken (861/2) [*rāge* (DP 22/1-29/2)]; *ādi* enzovoort (136/3)

वर्गैः *vargaiḥ* door een veelvoud; *varga* divisie, klasse, veelvoud (923/3); *√vrj* buigen, draaien, plukken (1008/3) [*varjane* (DP 23/2)]

शत्रुभिः *śatrubhiḥ* door vijanden; *śatru* vijand (1051/1); *√śad* doen vallen, neergooien, doden (1051/2) [*śātane* (DP 18/2-36/2)]

दुःखदायिभिः *duḥkhadāyibhiḥ* duḥkha-dāyibhiḥ door het veroorzaken van ellende; *duḥkha* onbehaaglijkheid, pijn, verdriet (483/2); *dāyin* veroorzakend (474/2); *√dā* geven, verschaffen (473/2) [*dāne* (DP 20/2-26/2)]

चौरैः *cauraiḥ* door dieven; *caura* een dief (403/1); *√cur* stelen, beroven (400/2) [*steye* (DP41/1)]

देहाभिमानाद्यैः *dehābhimānādyaiḥ* deha-abhimāna-ādyaiḥ door een (verkeerd) idee over het lichaam enzovoort; *deha* lichaam (496/3); *√dih* alven, smeren, bedekken (480/2) [*upacaye* (DP 23/1)]; *abhimāna* voorstelling (vooral een foutieve), denkbeeld (67/1); *abhi-√man* aan zichzelf denken, trots zijn op (67/1); *abhi* naar, naartoe (61/1); *√man* denken, geloven, verbeelden (783/1) [*jñāne* (DP 29/2) – *avabodhane* (DP 38/2)]; *ādi* enzovoort (136/3).

स्वानन्दधनहारिभिः *svānandadhanahāribhiḥ* sva-ānanda-dhana-hāribhiḥ  
 door het stelen van de schat van je eigen geluk; *sva*  
 eigen (1275/1); *ānanda* geluk (139/3); *ā-√nand* zich  
 verheugen (139/3); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de  
 handeling volledig (126/1); *√nand* genieten, verheugen,  
 tevreden zijn (526/2) [*samṛddhau* (DP 2/2)]; *dhana*  
 welvaart, rijkdom, roerende goederen, geld, schat, gift  
 (508/2); *√dhan* snel bewegen, vrucht dragen (508/1)  
 [*dhānye* (DP 27/2)]; *hārin* nemen, (weg) dragen, stelen,  
 beroven (1289/3); *√hr* grijpen, stelen (1302/1)  
 [*prasaḥya-karaṇe* (DP 27/1)]

Op dezelfde wijze zijn de talrijke gehechtheden - zoals de  
 gedachte dat jij het lichaam bent, enz. - vijanden die ellende  
 veroorzaken en dieven die de schat van je eigen geluk stelen.

ब्रह्मानन्दे प्रमत्तः स्वाज्ञाननिद्रावशीकृतः ।

बद्धस्त्वं बन्धनैर्भोगतृष्णाज्वरादिभिर्दृढम् ॥ ६५ ॥

ब्रह्मानन्दे । प्रमत्तः । स्वाज्ञाननिद्रावशीकृतः ।

बद्धः । त्वम् । बन्धनैः । भोगतृष्णाज्वरादिभिर्दृढम् । दृढम् ॥ ६५ ॥

*brahmānande pramattaḥ svājñānanidrāvaśīkṛtaḥ;*  
*baddhastram bandhanairbhogaṭṛṣṇājvarādibhirdṛḍham.(65)*

**ब्रह्मानन्दे** *brahmānande* brahma-ānande in de gelukzaligheid van het Absolute (*brahman*); *brahma, brahman* Brahman, het Absolute (737/3);  $\sqrt{brh}$  groeien, toenemen (735/3) [*vṛddhau* (DP15/2)]; *ānanda* geluk (139/3); *ā-√nand* zich verheugen (139/3); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1);  $\sqrt{nand}$  genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [*samṛddhau* (DP 2/2)]

**प्रमत्तः** *pramattaḥ, pramatta* opgewonden, dronken (685/2); *pra-√mad* (of *mand*) zich vermaken, zorgeloos, onverschilig zijn (685/2); *pra* voor, voort (652/1);  $\sqrt{mad/mand}$  verheugen, blij/dronken zijn (777/3) [*harṣe* (DP30/2)]

**स्वाज्ञाननिद्रावशीकृतः** *svājñānanidrāvaśīkṛtaḥ* sva-ajñāna-nidrā-vaśī-kṛta overmand door de slaap van je eigen onwetendheid; *sva* eigen (1275/1); *ajñāna* onwetendheid (10/3); *a* voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1);  $\sqrt{jña}$  kennen, waarnemen, onderzoeken (425/2) [*avabodhane* (DP40/1)]; *nidrā* slaap (548/2); *ni-√drā* in slaap vallen, slaap, sluimering (548/2); *ni* neer, in (538/3);  $\sqrt{drā}$  rennen (501/2) [*kutsāyām* (DP24/2)]; *vaśīkṛtaḥ* *vaśīkṛta* onderworpen, ondergedompeld, overmand (929/3); *vaśin* gehoorzaam, onderdanig (929/3); *kṛta* gemaakt (301/3);  $\sqrt{kr}$  doen, maken, uitvoeren (300/3) [*karāṇe* (DP38/2)]

**बद्धः** *baddhaḥ, baddha* gebonden (720/2);  $\sqrt{bandh}$  binden, ketenen (720/1) [*bandhane* (DP40/1)]

**त्वम्** *tvam* jij; van *yusmad* (855/3)

- बन्धनैः *bandhanaiḥ* door de ketenen; *bandhana* het ketenen, vastbinden (721/1); √*bandh* binden, ketenen (720/1) [*bandhane* (DP40/1)]
- भोगतृष्णाज्वराचिभिः *bhogatr̥ṣṇājvarādibhiḥ* bhoga-tr̥ṣṇā-jvar-ādibhiḥ beginnend met koorts, zoals dorst naar plezier; *bhoga* plezier (767/2); √*bhuj* genieten, gebruiken, eten (759/2) [*pālanā abhyava hārayoḥ* (DP37/2)]; *tr̥ṣṇā* dorst (454/1); √*tr̥ṣ* dorst hebben, verlangen naar (454/1) [*pipāsāyām* (DP31/1)]; *jvara* koorts (428/1) [*roge* (DP16/2)]; *ādi* enzovoort (136/3)
- दृढम् *dr̥ḍham, dr̥ḍha* ferm, vast, stevig (490/2); √*dr̥mh/dr̥h* versterken, groeien (490/1) [*vṛddhau* (DP15/2)]

Hoewel jij verkeert in de gelukzaligheid van het absolute (*brahman*), ben jij dronken en overmand door de slaap van je eigen onwetendheid (*ajñāna*). Je bent gebonden door de ketenen van de koortsachtige zucht naar plezier (*bhoga*), enzovoort.

अद्वयानन्दरूपात्त्वां प्रच्याव्यातीव धूर्तकैः ।

दूरनीतोऽसि देहेषु संसारारण्यभूमिषु ॥ ६६ ॥

अद्वयानन्दरूपात् । त्वाम् । प्रच्याव्य । अतीव । धूर्तकैः ।

दूरनीतः । असि । देहेषु । संसारारण्यभूमिषु ॥ ६६ ॥

*advayānandarūpāttvām pracyāvyātīva dhūrtakaiḥ;*  
*dūranīto'si deheṣu saṃsārāraṇyabhūmiṣu.(66)*

अद्वयानन्दरूपात्

*advayānandarūpāt* advaya-ānanda-rūpāt vanuit de natuur van het non-duale geluk; *advaya* a-dvaya niet twee, uniek (19/2); *a* voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); *dvaya* tweevoudig (503/2); *ānanda* gelukzaligheid (126/1); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); *√nand* genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [*samvṛddhau* (DP2/2)]; *rūpa* natuur, karakter (885/3); *√rūp* formeren, vertegenwoordigen (885/3) [*rūpa-kriyāyām* (DP 49/2)]

त्वाम्

*tvām* jij; van *yuṣmad* (855/3)

प्रच्याव्य

*pracyāvya* na te zijn afgedwaald; *pra-√cyu* bewegen, doorgaan, verlaten, afdwalen (658/1); *pra* voor, voort (652/1); *√cyu* heen en weer bewegen, weggaan [*gatau* (DP 21/1)]

अतीव

*atīva* zeer, buitengewoon, extreem (16/2)

धूर्तकैः

*dhūrtakaiḥ* door bedrieglijke of misleidende krachten; *dhūrtaka* geslepenheid, doortrapt (519/1); *√dhūrv-* *dhurv* buigen, verwonden (518/3) [*hiṃsārthāḥ* (DP 12/1)]

दूरनीतः

*dūranītaḥ* *dūra-nītaḥ* verweg geleid; *dūra* ver (489/2); *nīta* geleid (565/1); *√nī* leiden, regeren, besturen (565/1) [*prāpane* (DP 20/1)]

असि

*asi* jij bent; *√as* zijn (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

देहेषु

*deheṣu* in lichamen; *deha* het lichaam (496/3); *√dih* zalven, smeren, bedekken (480/2) [*upacaye* (DP 23/1)]

संसारारण्यभूमिषु

*samsārāraṇyabhūmiṣu* samsāra-aranya-bhūmiṣu  
 in de gronden van het woud van zielsverhuizingen;  
*samsāra* transmigratie (1119/2); *sam-√sṛ* transmigratie  
 ondergaan (1119/2); *sam* met, samen met (1152/1);  
 $\sqrt{sṛ}$  rennen, vloeien, bewegen (1244/3) [*gatau* (Dp 20/2  
 en 27/1)]; *aranya* woud, wildernis (86/3); *bhūmi*  
 aarde, grond (763/1)

Nadat jij was afgedwaald van jouw natuur (*rūpa*) van non-duaal  
 geluk (*ānanda*), hebben zeer verraderlijke krachten jou ver weg  
 gebracht te midden van lichamen, die in het woud van  
 transmigratie gevestigd zijn.



सर्वदुःखनिदानेषु शरीरादित्रयेषु च ।  
नानायोनिषु कर्मान्धवासनानिर्मितासु च ॥ ६७ ॥

सर्वदुःखनिदानेषु । शरीरादित्रयेषु । च ।  
नानायोनिषु । कर्मान्धवासनानिर्मितासु । च ॥ ६७ ॥

*sarvaduḥkhanidāneṣu śarīrāditrayeṣu ca;*  
*nānāyoniṣu karmāndhavāsanānirmitāsu ca.*(67)

सर्वदुःखनिदानेषु *sarvaduḥkhanidāneṣu sarva-duḥkha-nidāneṣu* die de oorzaak zijn van alle ellende; *sarva* alle, alles (1184/3); *duḥkha* pijn verdriet, ellende (483/2); *nidāna* band, touw, halter, oorzaak (548/1); *ni-√dā* vastbinden (548/1); *ni* neer, in (838/3); *√dā* binden (473/2) [*lavane* (DP24/2)]

शरीरादित्रयेषु *śarīrāditrayeṣu śarīra-ādi-trayeṣu* temidden van de triaden zoals het lichaam enzovoort; *śarīra* lichaam (1057/3); *√śri* laten rusten op, vastmaken, benaderen, toevlucht nemen tot (1098/1) [*sevāyām* (DP19/2)]; *ādi* enzovoort (136/3); *traya* triade (457/1)

च *ca* en (380/1)

नानायोनिषु *nānāyoniṣu nānā-yoniṣu* in talrijke geboorten; *nānā* verschillende, verscheidene (535/1); *yoni* baarmoeder, oorsprong (858/2); *√yu* verbinden, verenigen, vastmaken (853/1) [*miśraṇe amiśraṇe ca* (DP24/1)]

कर्मान्धवासनानिर्मितासु *karmāndhavāsanānirmitāsu karma-andha-vāsanā-nirmitāsu* die worden geproduceerd door latente neigingen vanwege het door actie verblind zijn; *karman* daad, handeling (258/2); *√kr* doen, maken, uitvoeren (300/3) [*kaṛaṇe* (DP38/2)]; *andha* blind, donker (44/3); *√andh* verblinden, blind maken (44/3) [*dr̥ṣṭy-upaghāte* (DP49/2)]; *vāsanā* latente neiging (947/3); *nirmita* gevestigd, opgebouwd (815/3); *√mi* vastmaken, funderen, bouwen (815/3) [*prakṣepaṇe* (DP/32/1)]

च *ca* en (380/1)

In talrijke geboorten, die tot stand komen door de latente neigingen (*vāsanā*) tot blinde actiegerichtheid (*karma*), onderga jij de triaden (zoals lichaam, geest en hart)<sup>32</sup>, die de oorzaak zijn van alle ellende.

---

<sup>32</sup> De schepping wordt als drievoudig voorgesteld zoals bijvoorbeeld in de *Māṇḍūkya Upaniṣad*, waarin gesproken wordt over de wakende-, droom-, en diepe slaapstaat corresponderend met het lichaam, de geest en het hart, respectievelijk de fysieke, subtiële en causale wereld.

प्रवेशितोऽसि सृष्टोऽसि बद्धः स्वानन्ददृष्टितः ।

अनादिकालमारभ्य दुःखं चानुभवन्मदा ॥ ६८ ॥

प्रवेशितः । असि । सृष्टः । असि । बद्धः । स्वानन्ददृष्टितः ।

अनादिकालम् । आरभ्य । दुःखम् । च । अनुभवन् । मदा ॥ ६८ ॥

*praveśito'si sṛṣṭo'si baddhah svānandadr̥ṣṭitah;*  
*anādikālamārabhya duḥkham cānubhavansadā.*(68)

प्रवेशितः *praveśitah, praveśita* binnen gegaan (692/3); *pra-√viś* binnen gaan (692/3); *pra* voor, voort (652/1); *√viś* binnengaan, doordringen (989/1) [*praveśane* (DP 36/1)]

असि *asi* jij bent; *√as* zijn (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

सृष्टः *sṛṣṭah, sṛṣṭa* geschapen (1245/2); *√sṛj* laten gaan, uitstoten, werpen, uiten (1245/1) [*visarge* (DP 30/1-36/1)]

असि *asi* jij bent; *√as* zijn (117/1) [*bhuvi* (DP 25/1)]

बद्धः *baddhah, baddha* gebonden (720/2); *√bandh* binden, ketenen, verhinderen (720/1) [*bandhane* (DP 40/1)]

स्वानन्ददृष्टितः *svānandadr̥ṣṭitah* sva-ānanda-dr̥ṣṭi-tah vanwege (-tah) het zien van je eigen geluk; *sva* eigen (1275/1); *ānanda* geluk (126/1); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); *√nand* genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [*samvṛddhau* (DP 2/2)]; *dr̥ṣṭi* het zien (492/1); *√drś* zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [*prekṣane* (DP 22/1)]

अनादिकालम् *anādikālam* an-ādi-kāla tijd zonder begin = eeuwig; *an=a* voor een klinker, een voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); *ādi* begin (136/3); *kāla* tijd (278/1); *√kal* voortdrijven, dragen, waarnemen (260/1) [*aśvādane* (DP45/1)]

आरभ्य *ārabhya* hebbende aangevangen; *ā-√rabh* beginnen (150/1); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); *√rabh* nemen, vastgrijpen, omhelzen, sterk wensen, snel handelen (867/1) [*rābhasye* (DP 21/2)]

दुःखम् *duḥkham, duḥkha* misère (483/2)

च	<i>ca</i> en (380/1)
अनुभवन्	<i>anubhavan, anubhava</i> ervarende; <i>anu-√bhū</i> ervaren (36/2); <i>anu</i> achter, langs, langszij (31/1); <i>√bhū</i> worden, zijn, oprijzen (760/1) [ <i>satāyām</i> (DP 1/1)]
सदा	<i>sadā</i> altijd (1139/2)

Jij bent de moederschoot<sup>33</sup> binnengegaan en je bent naar buiten gedreven. Omdat je verstoken bent van het zien van je eigen geluk, ervaar je voortdurend ellende vanaf een tijd die geen begin heeft.

---

<sup>33</sup> Zie ook *Śrimad Bhāgavatam* (Skandha 3, hoofdstuk 31) waarin de wijze Kapila eerst beschrijft hoe de onwetende individuele ziel (*jīva*) de moederschoot binnengaat en vervolgens beeldend de ellende van het verblijf in de moederschoot beschrijft.

जन्ममृत्युजरादोषनरकादिपरम्पराम् ।  
निरन्तरं विषण्णोऽनुभवन्नत्यन्तशोकवान् ॥ ६९ ॥

जन्ममृत्युजरादोषनरकादिपरम्पराम् ।  
निरन्तरम् । विषण्णः । अनुभवन् । अत्यन्तशोकवान् ॥ ६९ ॥

*janmamṛtyujarādoṣanarakādīparamparām;*  
*nirantaram viṣaṅṅo'nubhavannatyantaśokavān.(69)*

जन्ममृत्युजरादोषन- *janmamṛtyujarādoṣanarakādīparamparām*  
रकादिपरम्पराम् *janma-mṛtyu-jarā-doṣa-naraka-ādi-paramparām*  
de aaneenschakeling van helse kwellingen zoals de  
kwalen van geboorte, ouderdom en dood;  
*janman* geboorte (411/3); √*jan* voorbrengen, geboren  
worden (410/1) [*janane* DP27/2]; *mṛtyu* dood (827/2);  
√*mṛ* sterven, omkomen (827/2) [*prānatyāge* (DP35/2)];  
*jarā* ouderdom (414/1); √*jṛ* oud worden, verouderen,  
vervallen (424/3) [*a-mantāśca* (DP17/2)]; *doṣa* fout  
kwaad, kwaal (498/2); √*duṣ* corrupt worden, omkomen,  
zondigen (488/3) [*vaikṛtye* (DP30/1)]; *naraka* hel  
(529/3); *ādi* enzovoort (136/3); *paramparā*  
opeenvolging (587/1)

निरन्तरम् *nirantaram* zonder einde, voortdurend (539/2);  
*nir = nis* (543/2); *anta* einde grens (42/3)

विषण्णः *viṣaṅṅaḥ, viṣaṅṅa* wanhopig, moedeloos (996/3);  
*vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3);  
√*sad* neerzitten, belegeren, bewaken (1138/2)  
[*viśaraṅga-gati-avasādaneṣu* (DP18/2-36/2)]

अनुभव् *anubhavan* ervaren, ondergaan; *anu-√bhū* insluiten,  
omarmen, ervaren (36/2); *anu* achter, langs, langs zij  
(31/1); √*bhū* worden, zijn, oprijzen (760/1) [*sattāyām*  
(DP 1/1)]

अत्यन्तशोकवान् *atyantaśokavān* atyanta-śoka-vat extreem verdrietig;  
*atyanta* extreem (16/3); *śoka* verdriet (1091/1);  
√*śuc* lijden, treuren (1081/1) [*śoke* (DP5/1)];  
*-vat* achtervoegsel dat bezit uitdrukt

Gebukt onder verdriet en wanhoop ervaar jij voortdurend de aaneenschakeling van helse kwellingen zoals de kwalen van geboorte, ouderdom en dood.

अविद्याभूतबन्धस्य निवृत्तौ दुःखदस्य च ।  
स्वरूपानन्दसम्प्राप्तौ सत्योपायं न लब्धवान् ॥ ७० ॥

अविद्याभूतबन्धस्य । निवृत्तौ । दुःखदस्य । च ।  
स्वरूपानन्दसम्प्राप्तौ । सत्योपायम् । न । लब्धवान् ॥ ७० ॥

*avidyābhūtabandhasya nivṛttau duḥkhadasya ca;  
svarūpānandasamprāptau satyopāyaṃ na labdhavān.(70)*

अविद्याभूतबन्धस्य *avidyābhūtabandhasya avidyā-bhūta-bandhasya*  
van de band van de aanwezige onwetendheid;  
*avidyā* onwetendheid (108/3); *a* voorvoegsel dat  
ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft  
(1/1); *vidyā* kennis (963/3); √*vid* weten, kennen, leren  
(963/2) [*jñāne* (DP 25/1)]; *bhūta* bestaande, aanwezige  
(761/3); √*bhū* worden, zijn, oprijzen (760/1) [*sattāyām*  
(DP 1/1)]; *bandha* band, keten (720/3); √*bandh*  
binden, ketenen (720/1) [*bandhane* (DP 40/1)]

निवृत्तौ *nivṛttau* in het verdwijnende; *nivṛtta* verdwijnende,  
opgevende (560/1); *ni-√vṛt* opgeven, verlaten,  
onderdrukken (560/1); *ni* neer, in (538/3); √*vṛt*  
draaien, rollen, gebeuren, verblijven (1009/1) [*varttane*  
(DP 16/1)]

दुःखदस्य *duḥkhadasya duḥkha-dasya* van het geven van ellende;  
*duḥkha* pijn, verdriet, ellende (483/2); *da* gevend  
(464/3); √*dā* geven, verschaffen (473/2) [*dāne* (DP  
20/2-26/2)]

च *ca* en (380/1)

स्वरूपानन्दसम्प्राप्तौ	<i>svarūpānandasamprāptau</i> sva-rūpa-ānanda-samprāptau in het doen verkrijgen van gelukzaligheid van je eigen natuur; <i>svarūpa</i> eigen natuur (1276/2); <i>sva</i> eigen (1275/1); <i>rūpa</i> natuur, karakter (885/3); <i>ānanda</i> geluk (139/3); <i>ā-√nand</i> zich verheugen (139/3); <i>ā</i> bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); <i>√nand</i> genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [ <i>samṛddhau</i> (DP 2/2)]; <i>samprāpta</i> verkregen, gewonnen (1177/1); <i>sam-pra-√āp</i> bereiken, volledig verkrijgen (1177/1); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>pra</i> voor, voort (652/1); <i>√āp</i> bereiken, verkrijgen, binnengaan (1442/1) [ <i>vyāptau</i> (DP 32/1)]
सत्योपायम्	<i>satyopāyam</i> satya-upāyam de weg van de waarheid; <i>satya</i> waarheid (1135/3); <i>√as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]; <i>upāya</i> weg (215/2); <i>upa-√i</i> naderbij komen (215/2); <i>upa</i> naar toe, dichtbij, onder, neer (194/3); <i>√i</i> gaan, lopen, bereiken (163/3) [ <i>gatau</i> (DP 24/2)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
लब्धवान्	<i>labdhavān</i> men vond, ontdekte; <i>√labh</i> nemen, vastgrijpen (896/2) [ <i>rābhasye</i> (DP 21/2)]

Men heeft het pad naar de waarheid, waarin de ellende van de gebondenheid van onwetendheid oplost en waarin de gelukzaligheid - die de eigen natuur is - wordt herwonnen, nog niet ontdekt.



यथा गान्धारदेशीयश्चिरं दैवाद्दयालुभिः ।

कैश्चित्पान्थैः परिप्राप्तैर्मुक्तदृष्ट्यादिबन्धनः ॥ ७१ ॥

यथा । गान्धारदेशीयः । चिरम् । दैवात् । दयालुभिः ।

कैश्चित् । पान्थैः । परिप्राप्तैः । मुक्तदृष्ट्यादिबन्धनः ॥ ७१ ॥

*yathā gāndhāradeśīyaściraṃ daivāddayālubhiḥ;*  
*kaiścitpānthaiḥ pariprāptairmuktadr̥ṣṭyādibandhanaḥ.(71)*

यथा *yathā* zoals (841/2)

गान्धारदेशीयः *gāndhāradeśīyaḥ, gāndhāradeśīya* inwoner van Gāndhāra; *deśīya* inwoner (496/3); *√diś* tonen, aangeven, produceren (479/3) [*atisarjane* (DP33/1)]

चिरम् *ciram, cira* na lange tijd, tenslotte (398/2)

दैवात् *daivāt* tengevolge van het goddelijke lot; *daiva* van de goden afkomstig, afhankelijk van het lot (497/2)

दयालुभिः *dayālubhiḥ* door hen die medelijden hebben; *dayālu* medelijdend (470/1); *√day* verdelen, deelnemen (469/3) [*dāna-gati-rakṣaṇa* (DP10/2)]

कैश्चित् *kaiścit* door enkele; *kaścid* iemand (240/2)

पान्थैः *pānthaiḥ* door reizigers; *pāntha* reiziger (618/2)

परिप्राप्तैः *pariprāptaiḥ* door hen die (hem) tegenkwamen; *paripra-√āp* volbrengen (597/3); *pari* rond, rondom, volledig (591/2); *pra-√āp* bereiken, vinden (707/2); *pra* voor, voort (652/1); *√āp* bereiken, verkrijgen, binnengaan (142/1) [*vyāptau* (DP32/1)]

मुक्तदृष्ट्यादिबन्धनः *muktadr̥ṣṭyādibandhanaḥ* mukta-dr̥ṣṭī-ādi-bandhanaḥ hij die vastgeketend is omdat hij wijsheid, enzovoort heeft losgelaten; *mukta* losgelaten, bevrijd (820/3); *√muc* loslaten, bevrijden (820/3) [*mocane* (DP36/2)]; *dr̥ṣṭi* het zien, wijsheid (492/1); *√dr̥ś* zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [*prekṣaṇe* (DP 22/1)]; *ādi* enzovoort (136/3); *bandhana* het ketenen, vastbinden (721/1); *√bandh* binden, ketenen (720/1) [*bandhane* (DP40/1)]

Iemand die is vastgelopen, omdat hij het inzicht enzovoort is kwijt geraakt, wordt uiteindelijk bij toeval gevonden door enkele reizigers die medelijden met hem hebben.  
Zo verging het ook de inwoner van Gāndhāra.

स स्वस्थैरुपदिष्टश्च पण्डितो निश्चितात्मकः ।  
ग्रामाद्ग्रामान्तरं गच्छेन्मेधावी मार्गतत्परः ॥ ७२ ॥

सः । स्वस्थैः । उपदिष्टः । च । पण्डितः । निश्चितात्मकः ।  
ग्रामात् । ग्रामान्तरम् । गच्छेत् । मेधावी । मार्गतत्परः ॥ ७२ ॥

*sa svasthairupadiṣṭaśca paṇḍito niścītātmakah,  
grāmāḍgrāmāntaram gacchenmedhāvī mārgatatparah.(72)*

सः *saḥ* hij; van *tad* dat (434/1)

स्वस्थैः *svasthaiḥ* door weldoeners; *svastha* gezond (van lichaam en geest), weldoende (1277/1); *sva* eigen (1275/1); *stha* staat (1262/3); √*sthā* staan, positioneren (1262/1) [*gati-nivṛttau* (DP 20/2)]

उपदिष्टः *upadiṣṭaḥ* geïnstrueerd, onderwezen; *upa*-√*diś* instrueren, onderwijzen (199/1); *upa* naar toe, dichtbij, onder, neer (194/3); √*diś* tonen, aangeven, produceren (479/3) [*atisarjane* (DP 33/1)]

च *ca* en (380/1)

पण्डितः *paṇḍitaḥ* een wijze; *paṇḍita* geleerde, onderwijzer, filosoof, Pandit (580/3); √*paṇḍ* gaan, bewegen (580/2) [*gatau* (DP6/2)]

निश्चितात्मकः *niścītātmakah* niścita-ātmakah met een vastberaden zelf; *niścita* vastberaden (561/2); *niś*-√*ci* zich verzekeren (561/2); *niś* = *nis* uit, weg van, zonder (543/2); √*ci* bedekken (394/2) [*cayane* (DP 32/1 en 43/1)]; *ātman* het Zelf (135/1); √*at* voortdurend gaan (12/1) [*sātatyā-gamane* (DP 2/1)]

ग्रामात् *grāmāt* vanuit een dorp; *grāma* dorp (373/1)

ग्रामान्तरम् *grāmāntaram* grāma-antaram naar een ander dorp; *grāma* dorp (373/1); *antara* verder, ander (43/3)

गच्छेत् *gacchet* hij kan gaan, dient te gaan; √*gam* gaan, bewegen (346/3) [*gatau* (DP 9/2)]

मेधावी *medhāv, medhavin* een geleerde, een leraar, een Pandit (833/1)

मार्गतत्परः *mārgatatparaḥ mārga-tatparaḥ* toegewijd aan/op zoek naar de weg; *mārga* pad, weg (812/2);  $\sqrt{mārg}$  zoeken, nastreven, vragen (812/2) [*anveṣaṇe* (DP 47/2)]; *tatpara* toegewijd aan (433/1)

Van die weldoeners leerde hij en werd hij een wijs (*paṇḍita*) en vastberaden man. Zo moest hij van dorp naar dorp gaan, op zoek naar de weg.

गत्वा गान्धारदेशं स स्वगृहं प्राप्य पूर्ववत् ।  
बान्धवैः सम्परिष्वक्तः सुखी भूत्वा स्थितोऽभवत् ॥ ७३ ॥

गत्वा । गान्धारदेशम् । सः । स्वगृहम् । प्राप्य । पूर्ववत् ।  
बान्धवैः । सम्परिष्वक्तः । सुखी । भूत्वा । स्थितः । अभवत् ॥ ७३ ॥

*gatvā gāndhāradeśam sa svagrham prāpya pūrvavat;*  
*bāndhavaiḥ sampariṣvaktāḥ sukhī bhūtvā sthito'bhavat.(73)*

गत्वा *gatvā* gegaan zijnde;  $\sqrt{gam}$  gaan, bewegen (346/3)  
[*gatau* (DP/2)]

गान्धारदेशम् *gāndhāradeśam* gāndhāra-deśam naar de regio van  
Gāndhāra; *deśa* plaats, regio (496/2);  $\sqrt{diś}$  tonen,  
aangeven, produceren (479/3) [*atisarjane* (DP33/1)]

सः *saḥ* hij; van *tad* dat (434/1)

स्वगृहम् *svagrham* sva-grham naar eigen huis (1275/2)

प्राप्य *prāpya* bereikt hebbend; *pra-* $\sqrt{āp}$  bereiken, vinden  
(707/2); *pra* voor, voort (652/1);  $\sqrt{āp}$  bereiken,  
verkrijgen, binnengaan (142/1) [*vyāptau* (DP32/1)]

पूर्ववत् *pūrvavat* als voorheen, vroeger (644/1)

बान्धवैः *bāndhavaiḥ* door familieleden; *bāndhava* familielid  
(728/2);  $\sqrt{bandh}$  binden, ketenen (720/1) [*bandhane*  
(DP40/1)]

सम्परिष्वक्तः *sampariṣvaktāḥ* sam-pari-ṣvaktāḥ omhelsd, omarmd  
(1172/3); *sam-pari-* $\sqrt{svaj/ṣvañj}$  omhelzen, omarmen  
(1172/3); *sam* met, samen met (1152/1); *pari* rond,  
rondom, volledig (591/2); *svaj/ṣvañj* omhelzen,  
omvatten (1279/2) [*pariṣvange* (DP/21/2)]

सुखी *sukhī* gelukkig; *sukhin* gelukkig (1222/1)

भूत्वा *bhūtvā* geworden zijn;  $\sqrt{bhū}$  worden, zijn, oprijzen  
(760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

स्थितः *sthitāḥ* standvastig (1264/1);  $\sqrt{sthā}$  staan, positioneren  
(1262/2) [*gati-nivṛttau* (DP20/2)]

अभवत्

*abhavat* hij werd; √*bhū* worden, zijn, oprijzen (760/1)  
[*sattāyām* (DP 1/1)]

Toen hij naar de regio Gāndhāra was gegaan, bereikte hij zijn vroegere huis, werd door zijn familieleden omhelsd en leefde nog lang en gelukkig.

त्वमप्येवमनेकेषु दुःखदायिषु जन्मसु ।  
भ्रान्तो दैवाच्छुभे मार्गे जातश्चद्दुः सुकर्मकृत् ॥ ७४ ॥

त्वम् । अपि । एवम् । अनेकेषु । दुःखदायिषु । जन्मसु ।  
भ्रान्तः । दैवात् । शुभे । मार्गे । जातश्चद्दुः । सुकर्मकृत् ॥ ७४ ॥

*tvamapyevamanekeṣu duḥkhadāyīṣu janmasu,  
bhrānto daivācchubhe mārge jātaśraddhaḥ sukarmakṛt.(74)*

त्वम्	<i>tvam</i> jij, van <i>yusmad</i> (855/3)
अपि	<i>api</i> ook, zelfs (55/1)
एवम्	<i>evam</i> zo, zodanig, op deze manier (232/2)
अनेकेषु ।	<i>anekeṣu</i> in vele; <i>aneka</i> niet één, veel (42/2); <i>an = a</i> voor klinkers, een voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>eka</i> één (227/3)
दुःखदायिषु	<i>duḥkhadāyīṣu</i> <i>duḥkha-dāyīṣu</i> in het ellende gevende; <i>duḥkha</i> ellende (483/2); <i>dāyin</i> gevende (474/2); √ <i>dā</i> geven, verschaffen (473/2) [ <i>dāne</i> (DP 20/2-26/2)]
जन्मसु	<i>janmasu</i> in geboorten; <i>janman</i> geboorte (411/3); √ <i>jan</i> voortbrengen, geboren worden (410/1) [ <i>janane</i> (DP 27/2)]
भ्रान्तः	<i>bhrāntaḥ, bhrānta</i> rond gezworven (770/1); √ <i>bhram</i> zwerven, dwalen (769/2) [ <i>calane</i> (18/1)]
दैवात्	<i>daivāt</i> door het lot, bij toeval; <i>daiva</i> 1 ot, toeval, goddelijke beschikking (497/2); √ <i>div</i> werpen, dobbelen, prijzen (478/2) [ <i>krīdā-vijigīṣā-vyavahāra-dyuti-stuti-moda-mada=svapna-kānti-gatiṣu</i> (DP 28/1)]
शुभे	<i>śubhe</i> in een voorspoedige; <i>śubha</i> gunstig, fortuinlijk, voorspoedig (1083/2); √ <i>śubh</i> mooi uitzien, schijnen (1083/1) [ <i>śobharthe</i> (DP 34/1)]
मार्गे	<i>mārge</i> op een weg, <i>mārga</i> weg (812/2); √ <i>mṛg</i> jagen, achtervolgen, zoeken (828/2) [ <i>anveṣaṇe</i> (DP 48/2)]

जातश्रद्धः *jātaśraddhaḥ* jāta-śraddha met toegenomen vertrouwen, met hernieuwd geloof; *jāta* geboren, tot bestaan gebracht door (417/2); √*jan* voortbrengen, geboren worden (410/1) [*janane* (DP 27/2)]; *śraddhā* geloof, vertrouwen (1095/3); *śrad-√dhā* vertrouwen of geloof hebben (1095/3); *śrad* waarheid, trouw (1095/3); √*dhā* plaatsen, geven, scheppen (513/2) [*dhāraṇa-poṣaṇayoḥ* (DP 26/2)]

सुकर्मकृत् *sukarmakṛt* su-karma-kṛt het doen van goede werken; *sukarman* goed werk (1220/1); *su* goed (1219/3); *karman* handeling, actie, uitvoering (258/2); √*kr* doen, maken, uitvoeren (301/1) [*karṇe* (DP 38/2)]; *kṛt* makende, doende, uitvoerende (301/3); √*kr* doen, maken, uitvoeren (301/1) [*karṇe* (DP 38/2)]

Ook jij hebt zo door talrijke ellende brengende geboortes gezworven. Door goddelijke beschikking, door het verrichten van goede werken en met hernieuwd geloof heb jij je op de goede weg begeven.



वर्णाश्रमाचारपरोऽवाप्तपुण्यमहोदयः ।

ईश्वरानुग्रहाल्लब्धो ब्रह्मविद्गुरुसत्तमः ॥ ७५ ॥

वर्णाश्रमाचारपरः । अवाप्तपुण्यमहोदयः ।

ईश्वरानुग्रहात् । लब्धः । ब्रह्मविद्गुरुसत्तमः ॥ ७५ ॥

*varṇāśramācāraparo'vāptapuṇyamahodayaḥ;*  
*īśvarānugrahāllabdho brahmaavidgurusattamaḥ.(75)*

वर्णाश्रमाचारपरः

*varṇāśramācāraparaḥ* varṇa-āśrama-ācāra-paraḥ wiens hoogste oogmerk een juist gedrag met betrekking tot kaste en levensstadium is; *varṇa* kleur, soort, kaste, klasse (924/2); √*varṇ* verven, kleuren, spreiden, prijzen (924/2) [*varṇa-kriyās-vistāra-guṇa-vacaneṣu* (DP49/2)]; *āśrama* ā-śrama levensstadium; ashram of verblijfplaats van monniken (158/2); *ā* bij, naar, dichtbij: maakt de handeling volledig (126/1); √*śram* uitgeput raken, inspannen (1096/1) [*tapasikhede ca* (DP30/2)]; *ācāra* ā-cāra goed gedrag, gewoonte, gebruik (131/3); *ā-√car* benaderen, zich gedragen, gebruiken (131/2); *ā* bij, naar, dichtbij: maakt de handeling volledig (126/1); √*car* gaan, bewegen, lopen (389/1) [*gatyarthāḥ bhakṣaṇe ca* (DP12/1)]; *paraḥ* ver, tegenovergesteld, uiterste, hoogste (586/1); √*pr* leveren, beschermen, redden (645/1) [*pālana-pūraṇayoḥ* (DP26/1)]

अवाप्तपुण्यमहोदयः

*avāptapuṇyamahodayaḥ* avāpta-puṇya-mahodayaḥ (hij) die de voorspoedbrengende uiteindelijke bevrijding heeft bereikt; *avāpta* ava-āpta bereikt; *ava-√āp* bereiken (107/1); *ava* uit, weg, neer (96/1); √*āp* bereiken, verkrijgen, binnengaan (142/1) [*vyāptau* (DP32/1)]; *puṇya* voorspoedig, goed, juist (632/1); *mahodayaḥ* groot fortuin, grote voorspoed, uiteindelijke bevrijding (802/2); *maha-ud-√i* sterk opkomen; *mahat* sterk, groot (794/2); *ud-√i* opgaan, opkomen (185/3); *ud* opwaarts (183/1); √*i* gaan, lopen, bereiken (163/3) [*gatau* (DP24/2)]

ईश्वरानुग्रहात्

*īśvarānugrahāt* *īśvara-anugrahāt* door de genade van het Opperste Wezen (*īśvara*); *īśvara* Opperste Wezen, God (171/1); *anugraha* gunst, vriendelijkheid, genade (32/1); *anu-√grah* opvolgen, ondersteunen, vriendelijk behandelen (32/1); *anu* achter, langs, langs zij (31/1); *√grah* grijpen, nemen, bevallen (371/2) [*upādāne* (DP40/2)]

लब्धः

*labdhaḥ* gevonden (896/2); *√labh* nemen, vastgrijpen, vinden (867/1) [*prāptau* (DP21/2)]

ब्रह्मविद्गुरुसत्तमः

*brahmavidgurusattamaḥ* brahma-vid-guru-sattamaḥ de allerbeste leraar die kenner van het Absolute (*brahman*) is; *brahman* Brahman, het Absolute (737/3); *√brh* groeien, toenemen (735/3) [*vṛddhau* (DP 15/2)]; -*vid* kenner van (963/2); *√vid* weten, kennen, leren (963/2) [*jñāne* (DP25/1)]; *brahmavid* kenner van Brahman (740/1); *guru* leraar (359/2); *sattamaḥ* sat-tama de beste zijnde (1134/3); van *sat* (1134/2); *√as* zijn, bestaan, leven (117/2) [*bhuvi* (DP25/1)]

De allerbeste leraar, die kenner van het Absolute (*brahman*) is, die de voorspoed brengende uiteindelijke bevrijding heeft bereikt, wiens hoogste oogmerk een juist gedrag met betrekking tot kaste en levensstadium<sup>34</sup> is, (die leraar) wordt gevonden door de genade van de Heer (*īśvara*).

<sup>34</sup> Er wordt gezegd dat de allerbeste leraar ervoor zorgt dat zijn gedrag passend is voor iedere klasse in de gemeenschap (*varṇa*) en voor iedere levensfase (*āśrama*). Dat gedrag wordt in de Sanskrit traditie beschouwd als de samenvatting van het gehele domein van de juiste handeling (*dharma*).

विधिवत्कृतसन्न्यासो विवेकादियुतः सुधीः ।  
प्राप्तो ब्रह्मोपदेशोऽद्य वैराग्याभ्यामतः परम् ॥ ७६ ॥

विधिवत् । कृतसन्न्यासः । विवेकादियुतः । सुधीः ।  
प्राप्तः । ब्रह्मोपदेशः । अद्य । वैराग्याभ्यामतः । परम् ॥ ७६ ॥

*vidhivatkr̥tasannyāso vivekādiyutaḥ sudhīḥ,*  
*prāpto brahmopadeśo'dya vairāgyābhyāsataḥ param.(76)*

विधिवत्	<i>vidhivat</i> volgens de regel, naar behoren (968/1); <i>vi-√dhā</i> toebedelen, toekennen (967/2); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√dhā</i> plaatsen, geven, scheppen (513/2) [ <i>dhāraṇa-poṣaṇayoḥ</i> (13/2)]
कृतसन्न्यासः	<i>kr̥tasannyāsaḥ</i> kṛta-sannyāsa hij die heeft verworven de staat van wereldverzaking; <i>kṛta</i> verkregen, verworven (301/3); <i>√kr̥</i> doen, maken, uitvoeren (301/1) [ <i>karāṇe</i> (DP 38/2)]; <i>sannyāsa</i> neerleggen, terugtrekken, verzaken van de wereld (1148/1); <i>sam-ni-√as</i> op een hoop gooien (1148/1); <i>sam</i> met, samen met (1152/1); <i>ni</i> neer, in (538/3); <i>√as</i> werpen, schieten (117/2) [ <i>kṣepaṇe</i> (DP 30/2)]
विवेकादियुतः	<i>vivekādiyutaḥ</i> viveka-ādi-yuta voorzien van onderscheidings-vermogen enzovoort; <i>viveka</i> onderscheidingsvermogen (987/3); <i>vi-√vic</i> scheiden, verdelen (987/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√vic</i> ziften, scheiden, onderscheiden (958/1) [ <i>pr̥thagbhāve</i> (DP 37/1)]; <i>ādi</i> enzovoort (136/3); <i>yuta</i> verenigd met, gecombineerd (853/1); <i>√yu</i> verbinden, verenigen, vastmaken (853/1) [ <i>miśraṇe amiśraṇe ca</i> (DP 24/1)]
सुधीः	<i>sudhīḥ, sudhī</i> een wijze (1225/3)
प्राप्तः	<i>prāptaḥ, prāpta</i> heeft verworven (707/2); <i>pra-√āp</i> verkrijgen (707/2); <i>pra</i> voor, voort (652/1); <i>√āp</i> bereiken, verkrijgen, binnengaan (142/1) [ <i>vyāptau</i> (DP 32/1)]

ब्रह्मोपदेशः *brahmopadeśaḥ* brahma-upadeśa de leer betreffende het Absolute, Brahman (741/1); *brahman* Brahman (737/3);  $\sqrt{brh}$  groeien, toenemen (735/3) [*vṛddhau* (DP 15/2)]; *upadeśa* instructie, leer (199/1); *upa-√diś* uitleggen, informeren (199/1); *upa* naar toe, dichtbij, onder, neer (194/3);  $\sqrt{diś}$  tonen, aangeven, produceren (479/3) [*atisarjane* (DP 33/1)]

अद्य *adya* nu (19/1)

वैराग्याभ्यासतः *vairāgyābhyāsataḥ* vairāgya-ābhyāsataḥ vanwege (-*taḥ*) de oefening van onthechting; *vairāgya* vrij van alle wereldse verlangens (1025/2); *vi-√rāga* afwezigheid van wereldse passie (1025/2); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3);  $\sqrt{rāga} = rañj$  aangedaan of bewogen (861/2) [*rāge* (DP 22/1-29/2)]; *ābhyāsataḥ* vanwege de oefening; *ābhyāsa* oefening, herhaling (76/3); *abhi-√as* concentreren, oefenen (76/3); *abhi* in, naar, over (61/1);  $\sqrt{as}$  werpen, schieten (117/2) [*kṣepane* (DP 30/2)]

परम् *param, para* achter, na (586/1)

Door het beoefenen van onthechting aanvaardt nu een wijze die begiftigd is met onderscheidingsvermogen en die – in overeenstemming met de geschriften<sup>35</sup> – alle aanspraken op wereldse verlangens heeft laten varen, de leer betreffende het Absolute (*brahman*).

<sup>35</sup> ‘*vidhivat*’ is hier vertaald met ‘in overeenstemming met de geschriften’. ‘*Vidhi*’ is een formele aanbeveling van de *Veda*. De implicatie is dat het leven geïnspireerd door de richtlijnen van de geopenbaarde leer van de *Veda* (*śruti*) geleefd moet worden.

पण्डितस्तत्र मेधावी युक्त्या वस्तु विचारयन् ।  
निदिध्यासनसम्पन्नः प्राप्तो हि त्वं परं पदम् ॥ ७७ ॥

पण्डितः । तत्र । मेधावी । युक्त्या । वस्तु । विचारयन् ।  
निदिध्यासनसम्पन्नः । प्राप्तो । हि । त्वम् । परम् । पदम् ॥ ७७ ॥

*paṇḍitastatra medhāvī yuktyā vastu vicārayan;*  
*nididhyāsanasampannaḥ prāpto hi tvam param padam.(77)*

पण्डितः *paṇḍitaḥ* een wijze; *paṇḍita* geleerde, onderwijzer, filosoof, Pandit (580/3); *√paṇḍ* gaan, bewegen (580/2) [*gatau* (DP6/2)]

तत्र *tatra* hier, in dit geval, dan, daarom (433/2)

मेधावी *medhāvī, medhavin* een geleerde, een leraar, een Pandit (833/1); *√mith* verenigen, paren, ontmoeten, begrijpen (816/3) [*medhā-hiṃsanayoḥ* (DP19/1)]

युक्त्या *yuktyā* door onderscheidingsvermogen; *yukti* verenigen, redentie, rede, onderscheidingsvermogen (853/3); *√yuj* verenigen, tezamen brengen (853/2) [*sañyamane* (DP46/2)]

वस्तु *vastu* het werkelijke (932/3); *√vas* verblijven, wonen (932/2) [*nivāse* (DP22/2-50/1)]

विचारयन् *vicārayan* onderscheidend; *vi-√cāraya* overwegen, reflecteren, beschouwen (958/2); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); *√car* gaan, bewegen, lopen (389/1) [*gatyarthāḥ bhākṣane ca* (DP12/1)]

निदिध्यासनसम्पन्नः *nididhyāsanasampannaḥ* nididhyāsana-sampannaḥ die diepgaand begrip heeft; *ni-didhyāsana* diepe en herhaaldelijke meditatie (549/1); *ni-√dhyai* observeren, begrijpen, mediteren (549/1); *ni* neer, in (538/3); *√dhyai* denken aan, verbeelden, overdenken (521/1) [*cintāyām* (DP20/1)]; *sampannaḥ* goed bekend met, uitstekend in, uitgerust met, begiftigd met (1172/1); *sam-√pad* goed (uit)vallen, slagen, verkrijgen, (1171/3); *sam* met, samen met (1152/1); *√pad* vallen, vergaan (582/3) [*gatau* (DP29/2-48/2)]

प्राप्तो	<i>prāptaḥ, prāpta</i> heeft verworven (707/2); <i>pra-√āp</i> verkrijgen (707/2); <i>pra</i> voor, voort (652/1); <i>√āp</i> bereiken, verkrijgen, binnengaan (142/1) [ <i>vyāptau</i> (DP 32/1)]
हि	<i>hi</i> want, omdat, waarlijk (1297/3)
त्वम्	<i>tvam</i> jij, van <i>yuṣmad</i> (855/3)
परम्	<i>param, para</i> achter, na, hoogste (586/1)
पदम्	<i>padam, pada</i> (voet)stap, deel, zaak, object (583/1); <i>√pad</i> vallen vergaan (582/3) [ <i>gatau</i> (DP29/2-48/2)]; <i>parapada</i> de hoogste positie, de ultieme bevrijding (586/3)

Jij bent zo'n geleerd wijs mens, die het werkelijke van het onwerkelijke onderscheidt. Door diepgaand begrip (*nididhyāsana*)<sup>36</sup> ben jij waarlijk tot ultieme bevrijding gekomen.

---

<sup>36</sup> *nididhyāsana*: Er wordt gezegd dat reflectie op stellingen uit de geopenbaarde leer (*śruti*) drie stadia telt – het horen van de woorden (*śravaṇa*), het overdenken (*manana*), en het diepgaand begrijpen (*nididhyāsana*). Zie *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* 4:5:6.

अतो ब्रह्मात्मविज्ञानमुपदिष्टं यथाविधि ।  
मयाचार्येण ते धीर सम्यक्तत्र प्रयत्नवान् ॥ ७८ ॥

अतः । ब्रह्मात्मविज्ञानम् । उपदिष्टम् । यथाविधि ।  
मया । आचार्येण । ते । धीर । सम्यक् । तत्र । प्रयत्नवान् ॥ ७८ ॥

*ato brahmātmavijñānamupadiṣṭam yathāvidhi;  
mayācāryeṇa te dhīra samyaktatra prayatnavān.(78)*

अतः	<i>ataḥ, atas</i> daarom (12/1)
ब्रह्मात्मविज्ञानम्	<i>brahmātmavijñānam</i> brahma-ātma-vijñānam de kennis dat Brahman en Ātman hetzelfde zijn; <i>brahma</i> Brahman, het Absolute (737/3); $\sqrt{brh}$ groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP 15/2)]; <i>ātma</i> de Ātman, het individuele Zelf (135/1); $\sqrt{at}$ rennen, voortdurend lopen (12/1) [ <i>sātatyā-gamane</i> (DP 2/1)]; <i>vijñānam, vijñāna</i> kennis (961/2); <i>vi-<math>\sqrt{jñā}</math></i> onderscheiden, onderscheid maken, observeren, onderzoeken, weten (961/2); <i>vi</i> apart, weg van, zonder, geeft uitbreiding aan (949/3); $\sqrt{jñā}$ kennen, weten, ervaren (425/2) [ <i>māraṇa-toṣaṇa-niśāmaṇeṣu</i> (DP 17/1)]
उपदिष्टम्	<i>upadiṣṭam, upadiṣṭa</i> aangeduid (199/1); <i>upa-<math>\sqrt{diś}</math></i> uitgelegd (199/1); <i>upa</i> naartoe, dichtbij, onder, neer (194/3); $\sqrt{diś}$ tonen, aangeven, produceren (479/3) [ <i>atisarjane</i> (DP 33/1)]
यथाविधि	<i>yathāvidhi</i> vanwege de verdienste (843/2)
मया	<i>mayā</i> door mij; van <i>asmad</i> (123/2)
आचार्येण	<i>ācāryeṇa</i> via de leraar (131/3); <i>ā-<math>\sqrt{car}</math></i> komen bij (130/2); <i>ā</i> bij, naar, dichtbij, maakt de handeling volledis (126/1); $\sqrt{car}$ gaan, bewegen, lopen (389/1) [ <i>gatyaarthāḥ bhakṣaṇe ca</i> (DP 12/1)]
ते	<i>te</i> van jou; van <i>yusmad</i> (855/3)
धीर	<i>dhīra</i> o wijze (517/1); $\sqrt{dhī}$ waarnemen, denken, wensen (516/3) [ <i>ādhāre</i> (DP 28/2)]
सम्यक्	<i>samyak</i> overeenkomstig, accuraat, grondig (1181/2)

तत्र

*tatra* in dit geval, hier (433/2)

प्रयत्नवान्

*prayatnavān* pra-yatna-vat ijverig, nauwkeurig (687/3);  
*prayatna* voortdurende inspanning (687/3); *pra-√yat*  
 actief of effectief zijnde (687/3); *pra* voor, voort  
 (652/1); *√yat* ordenen, verenigen, pogingen doen  
 (840/3) [*nikāra-upaskārayoḥ* (DP 45/1)]

Daarom is de kennis, dat Brahman en Ātman hetzelfde zijn, via mijn leraar door mij, in overeenstemming met de geschriften<sup>37</sup>, onderwezen aan jou, O wijze, die op dit pad de juiste inspanning heeft geleverd.

---

<sup>37</sup> 'yathāvidhi' wordt hier vertaald met 'in overeenstemming met de geschriften'. Er wordt gesteld dat het onderricht door en in harmonie met de geopenbaarde leer van de *Veda* (*śruti*) heeft plaats gevonden.



भूत्वा विमुक्तबन्धस्त्वं छिन्नद्वैतात्मसंशयः ।

निर्द्वन्द्वो निःस्पृहो भूत्वा विचरस्व यथासुखम् ॥ ७९ ॥

भूत्वा । विमुक्तबन्धः । त्वम् । छिन्नद्वैतात्मसंशयः ।

निर्द्वन्द्वः । निःस्पृहः । भूत्वा । विचरस्व । यथासुखम् ॥ ७९ ॥

*bhūtvā vimuktabandhastvaṃ chinnadvaitātmasaṁśayaḥ;*  
*nirdvandvo niḥsprho bhūtvā vicarasva yathāsukham.(79)*

भूत्वा *bhūtvā* geworden zijn;  $\sqrt{bhū}$  worden, zijn, oprijzen (760/1) [*sattāyām* (DP 1/1)]

विमुक्तबन्धः *vimuktabandhaḥ* vimukta-bandhaḥ bevrijd van gehechtheid; *vi-* $\sqrt{muc}$  losmaken, vrijmaken (980/2); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3);  $\sqrt{muc}$  loslaten, bevrijden (820/3) [*mocane* (DP36/2)]; *bandha* band, keten (720/3);  $\sqrt{bandh}$  binden, ketenen (720/1) [*bandhane* (DP40/1)]

त्वम् *tvam* jij, van *yusmad* (855/3)

छिन्नद्वैतात्मसंशयः *chinnadvaitātmasaṁśayaḥ* chinna-dvaita-ātma-saṁśayaḥ iemand wiens twijfel over de dualiteit van het Zelf is afgesneden; *chinna* afgesneden, doorgesneden (406/3);  $\sqrt{chid}$  afsnijden, amputeren, verdelen (406/2) [*dvaidhīkarane* (DP37/1)]; *dvaita* dualiteit (507/2); *ātma, ātman* het Zelf (135/1);  $\sqrt{at}$  voortdurend gaan (12/1) [*sātatyā-gamane* (DP 2/1)]; *saṁśayaḥ, saṁśaya* twijfel, onzekerheid (1117/3); *saṁ-* $\sqrt{śī}$  zwak worden, twijfelen (1117/3); *sam* met, samen met (1152/1);  $\sqrt{śī}$  liggen, rusten, slapen (1077/1) [*svapne* (DP23/2)]

निर्द्वन्द्वः *nirdvandvaḥ* nir-dvandva of *nirdvaṁdva* onverschillig ten opzichte van tegenstellingen, onafhankelijk (541/2); *nir, nir* of *nis* uit, weg van, zonder (543/2); *dvaṁdva* paar, koppel (503/2)

निःस्पृहः *niḥsprhaḥ* niḥ-sprha vrij van verlangen (539/2); *nir, nir* of *nis* uit, weg van, zonder (543/2); *sprhā* (vurig) verlangen (1269/3);  $\sqrt{sprh}$  verlangen, begeren (1269/2) [*īpsāyām* (DP48/1)]

भूत्वा	<i>bhūtvā</i> geworden zijn; √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 1/1)]
विचरस्व	<i>vicarasva</i> handel!; <i>vi-</i> √ <i>car</i> handelen, voortgaan (958/2); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>car</i> gaan, bewegen, lopen (389/1) [ <i>gatyarthāḥ bhāḥṣane ca</i> (DP12/1)]
यथासुखम्	<i>yathāsukham</i> <i>yathā-sukha</i> zoals je wilt, zoals het je uitkomt, vrijelijk (843/3); <i>yathā</i> overeenkomstig, zoals (841/2); <i>sukha</i> plezierig, gelukkig (1220/3); √ <i>sukh</i> gelukkig maken, verheugen (1220/3) [ <i>tatkriyāyām</i> (DP49/2, 51/1)]

Handel vrij, nu je bevrijd bent van gehechtheid, nu twijfels over de eenheid van het Zelf met wortel en tak zijn uitgeroeid en dualiteit en begeerte zijn verdwenen.

वस्तुतो निष्प्रपञ्चोऽसि नित्यमुक्तः स्वभावतः ।  
न ते बन्धविमोक्षौ स्तः कल्पितौ तौ यतस्त्वयि ॥ ८० ॥

वस्तुतः । निष्प्रपञ्चः । असि । नित्यमुक्तः । स्वभावतः ।  
न । ते । बन्धविमोक्षौ । स्तः । कल्पितौ । तौ । यतः । त्वयि  
॥ ८० ॥

*vastuto niṣprapañca'si nityamuktaḥ svabhāvataḥ;*  
*na te bandhavimokṣau staḥ kalpitau tau yatastvayi.(80)*

वस्तुतः	<i>vastutaḥ, vastuta</i> in werkelijkheid (932/3); √ <i>vas</i> verblijven, wonen (932/2) [ <i>nivāse</i> (DP 22/2-50/1)]
निष्प्रपञ्चः	<i>niṣprapañcaḥ, niṣprapañca</i> zonder uitbreiding (543/2); <i>niṣ</i> uit, weg van, zonder (543/2); <i>prapañca</i> expansie, ontwikkeling, manifestatie (681/3); <i>pra-√pac</i> of <i>pañc</i> ; <i>pra</i> voor, voort (652/1); √ <i>pac/pañc</i> uitspreiden, duidelijk maken (575/1) [ <i>vyaktikaraṇe</i> (DP 4/2) of <i>vistāra vacane</i> (DP 43/2)]
असि	<i>asi</i> jij bent; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
नित्यमुक्तः	<i>nityamuktaḥ</i> nitya-mukta altijd vrij (547/3); <i>nitya</i> altijd (547/2); <i>mukta</i> bevrijd (820/3); √ <i>muc</i> loslaten, bevrijden (820/3) [ <i>mocane</i> (DP 36/2)]
स्वभावतः	<i>svabhāvataḥ, svabhāvata</i> vanwege (- <i>taḥ</i> ) je eigen natuur; <i>svabhāva</i> eigen conditie of staat van zijn, natuur (1276/1); <i>sva</i> eigen (1275/1); <i>bhāva</i> wordend, zijnde, bestaand, natuur (754/1); √ <i>bhū</i> worden, zijn, oprijzen, verkrijgen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP 1/1)]
न	<i>na</i> niet ((523/1)
ते	<i>te</i> voor jou; van <i>yuṣmad</i> (855/3)

बन्धविमोक्षौ	<i>bandhavimokṣau</i> bandha-vimokṣau binding en bevrijding; <i>bandha</i> binding (720/3); √ <i>bandh</i> binden, ketenen (720/1) [ <i>sthairye</i> (DP 2/2)]; <i>vimokṣa</i> bevrijding van de ziel (981/1); <i>vi-√mokṣ</i> bevrijden (981/1); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); √ <i>mokṣ</i> zichzelf bevrijden (834/3) = √ <i>muc</i> bevrijden (820/1); √ <i>muc</i> loslaten, bevrijden (820/3) [ <i>mocane</i> (DP36/2)]
स्तः	<i>stah</i> zij beide zijn; √ <i>as</i> zijn, bestaan, leven (117/1) [ <i>bhuvi</i> (DP 25/1)]
कल्पितौ	<i>kalpita</i> beiden verbeeld; <i>kalpita</i> gefabriceerd, verbeeld (263/1); √ <i>kḷp</i> goed gereguleerd (308/2) [ <i>sāmarthye</i> (DP16/1)]
तौ	<i>tau</i> deze beiden; van <i>tad</i> dat (434/1)
यतः	<i>yatah, yatas</i> sinds (841/2)
त्वयि	<i>tvayi</i> in jou; van <i>yusmad</i> (855/3)

In werkelijkheid ben jij voorbij het scheppingsproces, omdat jij van nature altijd vrij bent. Binding en bevrijding bestaan niet voor jou, omdat zij slechts in jouw verbeelding bestaan.

न निरोधो न चोत्पत्तिर्न बद्धो न च साधकः ।  
न मुमुक्षुर्न वै मुक्त इत्येषा परमार्थता ॥ ८१ ॥

न । निरोधः । न । च । उत्पत्तिः । न । बद्धः । न । च । साधकः ।  
न । मुमुक्षुः । न । वै । मुक्तः । इति । र्षा । परमार्थता ॥ ८१ ॥

*na nirodho na cotpattirna baddho na ca sādhaḥ;  
na mumukṣurna vai mukta ityeṣa paramārthatā.(81)*

न *na* niet (523/1)

निरोधः *nirodhaḥ* ni-rodha beperking, gevangenneming, vernietiging (554/1); *ni-√rudh* terughouden, stoppen, vernietigen (553/3); *ni* neer, in (538/3); *√rudh* ontspruiten, groeien, tegenhouden, stoppen, belegeren (884/1) [*āvaraṇe* (DP37/1)]

न *na* niet (523/1)

च *ca* en (380/1)

उत्पत्तिः *utpattiḥ* ut-patti opkomst, geboorte (180/3); *ud-√pad* oprijzen, geboren worden (180/2); *ud* opwaarts, op, over (183/1); *√pad* vallen, vergaan (582/3) [*gatau* (DP29/2-48/2)]

न *na* niet (523/1)

बद्धः *baddhaḥ* gebonden, geketend zijn (720/2); *√bandh* binden, ketenen (720/2) [*bandhane* (DP40/1)]

न *na* niet (523/1)

च *ca* en (380/1)

साधकः *sādhaḥ, sādhaḥ* aspirant, zoeker, efficiënt, effectief (1201/1); *√sādh* doelgericht zijn, succes hebben, recht maken, beheersen (1200/3) [*saṃsiddhane* (DP32/2)]

न *na* niet (523/1)

मुमुक्षुः *mumukṣuḥ, mumukṣu* verlangend naar bevrijding (821/2); *√muc* loslaten, bevrijden (820/3) [*mocane* (DP36/2)] en [*pramocana modanayoḥ* (DP45/2)]

न	<i>na</i> niet (523/1)
वै	<i>vai</i> waarlijk, zeker, inderdaad (1019/3)
मुक्तः	<i>muktaḥ, mukta</i> bevrijd (820/3); $\sqrt{muc}$ loslaten, bevrijden (820/3) [ <i>mocane</i> (DP36/2)] en [ <i>pramocana modanayoḥ</i> (DP45/2)]
इति	<i>iti</i> zo, aldus, op deze wijze (165/1)
एषा	<i>eṣā</i> van <i>idam</i> dit (165/2)
परमार्थता	<i>paramārthatā, paramārthata</i> de hoogste betekenis, kennis; <i>parama</i> hoogste, uiterste, opperste, ultieme (588/1); <i>arthatā</i> artha-tā staat (-tā) van kennis, betekenis; <i>artha</i> oorzaak, doel, ding, object, betekenis, notie (90/2)

Er ís geen geboorte en dood en geen geketend zijn; er is geen zoeker, geen verlanger naar bevrijding en geen bevrijde. Dit is de ultieme kennis<sup>38</sup>.

---

<sup>38</sup> Vers 81 is een citaat uit de *Māṇḍūkya Kārikā* 2:32.

श्रुतिसिद्धान्तसारोऽयं तथैव त्वं स्वया धिया ।  
सम्बिचार्य निदिध्यास्य निजानन्दात्मकं परम् ॥ ८२ ॥

श्रुतिसिद्धान्तसारः । अयम् । तथैव । त्वम् । स्वया । धिया ।  
सम्बिचार्य । निदिध्यास्य । निजानन्दात्मकम् । परम् ॥ ८२ ॥

*śrutisiddhāntasāro'yaṃ tathaiva tvam svayā dhiyā,  
samvicārya nididhyāsyā nijānandātmakam param.(82)*

श्रुतिसिद्धान्तसारः *śrutisiddhāntasārah* śruti-siddhānta-sara de essentie van het doel van de geopenbaarde leer; *śruti* kennis die gehoord is via orale overlevering (1101/2); *√śru* horen, luisteren, leren (1100/3) [*śravane* (DP20/2)]; *siddhānta* conclusie, doel (1216/1); *√sidh* bereiken, slagen (1215/1) [*saṃraddhau* (DP30/1)]; *sāra* essentie (1208/1)

अयम् *ayam* dit; van *idam* dit (165/2)

तथैव *tathaiva* op die manier, precies zo (433/3)

त्वम् *tvam* jij; van *yuṣmad* (855/3)

स्वया *svayā* door jou eigen; van *sva* eigen (1275/1)

धिया *dhiyā* door begrip, intelligentie; *dhī* begrip, intelligentie (516/3); *√dhī* waarnemen, denken, wensen (516/3) [*ādhāre* (DP 28/2)]

सम्बिचार्य *samvicārya* hebbende onderzocht, ontdekt; *sam* met, samen met (1152/1); *vicāra* overweging, reflectie (958/2); *vi-√car* overdenken, overwegen (958/2); *vi* apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); *√car* gaan, bewegen, lopen (389/1) [*gathyarthāḥ bhakṣaṇe ca* (DP12/1)]

निदिध्यास्य *nididhyāsyā* hebbende gemediteerd op, hebbende gerealiseerd; *ni-√dhyai* mediteren (549/1); *ni* neer, terug (538/3); *√dhyai* denken aan, verbeelden, overdenken, mediteren (521/1) [*cintāyām* (DP20/1)]

निजानन्दात्मकम्

*nijānandātmakam* nija-ānanda-ātmakam bezittende de aard van aangeboren geluk; *nija* aangeboren (547/1); *ni-√jan*; *ni* neer, terug, in; *√jan* voortbrengen, oprijzen (401/1) [*prādurbhāve* DP 29/1)]; *ānanda* geluk (139/3); *ā-√nand* zich verheugen (139/3); *ā* bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); *√nand* genieten, verheugen, tevreden zijn (526/2) [*samṛddhau* (DP 2/2)]; *ātmaka* bezittende de natuur; *ātmā ātman* zelf (135/1); *√at* voortdurend gaan (12/1) [*sātatyā-gamane* (DP2/1)]

परम्

*param* de hoogste (586/1); *√pr* leveren, beschermen, redden (645/1) [*pālana-pūraṇayoḥ* (DP26/1)]

Dit is het essentiële doel van de geopenbaarde leer (*śruti*), die jij aldus hebt ontdekt door jouw eigen intelligentie en door het diepgaande besef dat jij het Hoogste (*para*) bent, dat van nature gelukzaligheid is.



साक्षात्कृत्वा परिच्छिन्नाद्वैतब्रह्माक्षरं स्वयम् ।  
जीवन्नेव विनिर्मुक्तो विश्रान्तः शान्तिमाश्रय ॥ ८३ ॥

साक्षात्कृत्वा । परिच्छिन्नाद्वैतब्रह्माक्षरम् । स्वयम् ।  
जीवन । एव । विनिर्मुक्तः । विश्रान्तः । शान्तिम् । आश्रय ॥ ८३ ॥

*sākṣātkṛtvā paricchinṇādvaitabrahmākṣaram svayam;  
jīvanneva vinirmukto viśrāntaḥ śāntimāśraya.(83)*

साक्षात्कृत्वा *sākṣātkṛtvā* helder geplaatst hebbend voor de ogen of  
het geestesoog, gerealiseerd hebbend (1198/1)

परिच्छिन्नाद्वैतब्रह्माक्षरम् *paricchinṇādvaitabrahmākṣaram* paricchinna-advaita-  
brahma-akṣara het onthechte niet-duale onverwoestbare  
Absolute; *paricchinna* afgesneden, onthecht (594/1);  
*pari-√chid* aan beide zijden afsnijden (594/1); *pari*  
rondom, volledig (591/2); *√chid* afsnijden, amputeren,  
verdelen (406/2) [*dvaidhīkarāṇe* (DP37/1)]; *advaita*  
a-dvaita non-duaal, niet-dualiteit (19/3);  
*a* voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het  
tegenovergestelde weergeeft (1/1); *dvaita* dualiteit  
(507/2); *brahma* Brahman, het Absolute (737/3);  
*√brh* groeien, toenemen (735/3) [*vṛddhau* (DP 15/2)];  
*akṣara* onverwoestbaar (3/2); *a-√kṣar* ;  
*a* voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het  
tegenovergestelde weergeeft (1/1); *√kṣar* vloeien,  
stromen, glijden (327/1) [*sañcalane sañcaye* (DP18/2)]

स्वयम् *svayam* zelf, vrijwillig, spontaan (1278/2)

जीवन *jīvan* levend; *√jīv* leven, voeden, ondersteunen  
(422/2) [*prāṇadhāraṇe* (DP12/1)]

एव *eva* waarlijk, inderdaad (232/2)

विनिर्मुक्तः *vinirmuktaḥ* vi-nir-mukta bevrijd (971/1); *vi-nir-*  
*√muc* verlaten, achterlaten (971/1); *vi* apart, weg van,  
zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); *nir=nis* uit,  
weg (543/2); *√muc* loslaten, bevrijden (820/3)  
[*mocane* (DP36/2)]

विश्रान्तः	<i>viśrāntah</i> vi-śrānta tot rust gebracht, rustend, rustend, ontspannen (991/3); <i>vi-√śram</i> rusten, op zijn gemak, comfortabel zijn (991/3); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√śram</i> uitgeput raken, inspannen (1096/1) [ <i>tapasi-khede ca</i> (DP30/2)]
शान्तिम्	<i>śāntim, śānti</i> rust, vrede, stilte, kalmte (1064/2); <i>√śam</i> uitputten, bereiden, vernietigen (1053/3) [ <i>upaśame</i> (DP30/2)]
आश्रय	<i>āśraya</i> neem je toevlucht tot, verblijf in, verkies; <i>ā-√śri</i> iets toepassen, vastmaken, rusten op (158/2); <i>ā</i> bij, naar, dichtbij; maakt de handeling volledig (126/1); <i>√śri</i> laten rusten op, vastmaken, benaderen, toevlucht nemen tot (1098/1) [ <i>sevāyām</i> (DP19/2)]

Verblijf in stilte, terwijl je je gewaar bent van het onthechte niet-duale, onverwoestbare Absolute Zelf (*brahman*), blij geheel vrij en ontspannen, terwijl je evengoed doorgaat met leven.

विचारणीया वेदान्ता वन्दनीयो गुरुः सदा ।  
गुरुणां वचनं पथ्यं दर्शनं सेवनं नृणाम् ॥ ८४ ॥

विचारणीयाः । वेदान्ताः । वन्दनीयः । गुरुः । सदा ।  
गुरुणाम् । वचनम् । पथ्यम् । दर्शनम् । सेवनम् । नृणाम् ॥ ८४ ॥

*vicāraṇīyā vedāntā vandanīyo guruḥ sadā,  
guruṇām vacanam pathyam darśanam sevanaṁ nṛṇām.*(84)

विचारणीयाः	<i>vicāraṇīyāḥ, vicāraṇīya</i> moet zorgvuldig overwogen worden (958/3); <i>vi-√car</i> in verschillende richtingen bewegen (958/2); <i>vi</i> apart, weg van, zonder; geeft uitbreiding aan (949/3); <i>√car</i> gaan, bewegen, lopen (389/1) [ <i>gatyarthāḥ bhakṣaṇe ca</i> (DP12/1)]
वेदान्ताः	<i>vedāntāḥ</i> de Upaniṣads, veda-anta lett. aan het eind van de Veda, de Upaniṣads (1017/1); <i>veda</i> kennis (1015/1); <i>√vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]; <i>anta</i> einde, conclusie (42/3)
वन्दनीयः	<i>vandanīyaḥ, vandanīya</i> dient respectvol geëerd te worden (919/2); <i>√vand</i> prijzen, verheerlijken, (ver)eren (919/1) [ <i>abhivādana-stutyoh</i> (DP 1/1)]
गुरुः	<i>guruḥ, guru</i> leraar (359/2)
सदा	<i>sadā</i> altijd, voortdurend (1139/2)
गुरुणाम्	<i>guruṇām</i> van de leraren; <i>guru</i> leraar (359/2)
वचनम्	<i>vacanam, vacana</i> de uitspraak, de woorden (912/3); <i>√vac</i> spreken, zeggen, verklaren (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP 24/2-47/2)]
पथ्यम्	<i>pathyam, pathya</i> heilzaam (582/3)
दर्शनम्	<i>darśanam, darśana</i> onderhoud (470/3); <i>√drś</i> zien, kijken, zichtbaar worden (491/1) [ <i>prekṣaṇe</i> (DP 22/1)]
सेवनम्	<i>sevanam, sevana</i> dienen, eren (1247/1); <i>√sev</i> wonen, verblijven, dienen, gehoorzamen (1247/1) [ <i>sevane</i> (DP 11/1)]
नृणाम्	<i>nṛṇām</i> van de mensen; <i>nṛ</i> persoon, mensheid (567/3)

De Upaniṣads moeten zorgvuldig overwogen worden en de leraar (*guru*) dient altijd geëerd te worden. De woorden van de leraren (*gurus*) zijn heilzaam; de mensen profiteren ervan hen te bezoeken en te dienen.

गुरुर्ब्रह्म स्वयं साक्षात्सेव्यो वन्द्यो मुमुक्षुभिः ।  
नोद्वेजनीय एवायं कृतज्ञेन विवेकिना ॥ ८५ ॥

गुरुः । ब्रह्म । स्वयम् । साक्षात् । सेव्यः । वन्द्यः । मुमुक्षुभिः ।  
न । उद्वेजनीयः । एव । अयम् । कृतज्ञेन । विवेकिना ॥ ८५ ॥

*gururbrahma svayam sāksātsevyo vandyo mumukṣubhiḥ;*  
*nodvejanīya evāyaṃ kṛtajñena vivekinā.*(85)

गुरुः	<i>guruḥ, guru</i> de leraar (359/2)
ब्रह्म	<i>brahma</i> Brahman, het Absolute (737/3); $\sqrt{brh}$ groeien, toenemen (735/3) [ <i>vṛddhau</i> (DP 15/2)]
स्वयम्	<i>svayam</i> zelf, vrijwillig, spontaan (1278/2)
साक्षात्	<i>sāksāt</i> met eigen ogen, direct, onmiddellijk, manifest (1197/3)
सेव्यः	<i>sevyah</i> moet gediend worden (1247/2); $\sqrt{sev}$ wonen, verblijven, dienen, gehoorzamen (1247/1) [ <i>sevane</i> (DP 11/1)]
वन्द्यः	<i>vandyah</i> moet geprezen worden, in ere gehouden worden (919/2); $\sqrt{vand}$ prijzen, verheerlijken, vereren (919/1) [ <i>abhivādanastutyoh</i> (DP 1/2)]
मुमुक्षुभिः	<i>mumukṣubhiḥ</i> door hen die naar bevrijding verlangen; <i>mumukṣu</i> iemand die verlangt naar bevrijding (821/2); $\sqrt{muc}$ loslaten, bevrijden (820/3) [ <i>mocane</i> (DP36/2)] en [ <i>pramocana modanayoh</i> (DP45/2)]
न	<i>na</i> niet (523/1)
उद्वेजनीयः	<i>udvejanīyah</i> ud-vejanīya gevreesd te worden (192/2); <i>ud-<math>\sqrt{vij}</math></i> opspringen, opgewonden of aangedaan zijn, vrezen (192/1); <i>ud</i> opwaarts, op, over (183/1); $\sqrt{vij}$ verschrikken, snel bewegen, terugdeinzen, vluchten (959/3) [ <i>bhaya-calanayoh</i> (DP33/1-37/2)]
एव	<i>eva</i> waarlijk, inderdaad (232/2)
अयम्	<i>ayam</i> dit; van <i>idam</i> dit (165/2)

कृतज्ञेन

*kṛtajñena* door iemand die zich juist gedraagt;  
*kṛta-jñā* weten wat juist is (302/1); *kṛta* volbracht,  
goed, juist (301/3); √*jñā* kennen, weten, ervaren (425/2)  
[*māraṇa-toṣaṇa-niśāmaneṣu* (DP17/1)]

विवेकिना

*vivekinā* door iemand die onderscheid maakt; *vivekin*  
onderscheidend, wijs (988/1); *vi-√vic* ziften, scheiden,  
onderscheiden (987/3); *vi* apart, weg van, zonder, geeft  
uitbreiding aan (949/3); √*vic* ziften, scheiden,  
onderscheiden (958/1) [*prthagbhāve* (DP37/1)]

De leraar, namelijk het Absolute (*brahman*) Zelf pal onder je ogen, moet gediend en geëerd worden door hen die naar bevrijding verlangen en moet zeker niet gevreesd worden door iemand die rechtschapen is en die onderscheid maakt.

यावदायुस्त्वया वन्द्यो वेदान्तो गुरुरीश्वरः ।  
मनसा कर्मणा वाचा श्रुतिरेवैष निश्चयः ॥ ८६ ॥

यावत् । आयुः । त्वया । वन्द्यः । वेदान्तः । गुरुः । ईश्वरः ।  
मनसा । कर्मणा । वाचा । श्रुतिः । एव । एषः । निश्चयः ॥ ८६ ॥

*yāvadāyustvayā vandyo vedānto gururīśvaraḥ,  
manasā karmaṇā vācā śrutirevaiṣa niścayaḥ.*(86)

यावत्	<i>yavat</i> zolang als (852/1)
आयुः	<i>āyuh, āyu</i> leven (148/3)
त्वया	<i>tvayā</i> door jou; van <i>yuṣmad</i> (855/3)
वन्द्यः	<i>vandyah, vandyā</i> moet geprezen worden, in ere gehouden worden (919/2); √ <i>vand</i> prijzen, verheerlijken, vereren (919/1) [ <i>abhivādanastutyoh</i> (DP 1/2)]
वेदान्तः	<i>vedāntaḥ</i> de Upaniṣads, veda-anta lett. aan het eind van de Veda, de Upaniṣad (1017/1); <i>veda</i> kennis (1015/1); √ <i>vid</i> weten, kennen, leren (963/2) [ <i>jñāne</i> (DP 25/1)]; <i>anta</i> einde, conclusie (42/3)
गुरुः	<i>guruh, guru</i> de leraar (359/2)
ईश्वरः	<i>īśvaraḥ, īśvara</i> de Heer (171/1); √ <i>īś</i> bezitten, commanderen, eren (171/1) [ <i>aiśvarye</i> (DP 23/1)]
मनसा	<i>manasā</i> door de geest; <i>manas</i> geest, intellect (783/3); √ <i>man</i> denken, verbeelden (783/1) [ <i>jñāne</i> (DP 29/2) en <i>avabodhane</i> (DP 38/2)]
कर्मणा	<i>karmaṇā</i> door handeling; <i>karman</i> handeling, daad (258/2); √ <i>kṛ</i> doen, maken, handelen (300/3) [ <i>karāṇe</i> (DP 38/2)]
वाचा	<i>vācā</i> door spraak; <i>vāc</i> spraak (936/1); √ <i>vac</i> spreken (912/1) [ <i>paribhāṣaṇe</i> (DP 24/2)]
श्रुतिः	<i>śrutih, śruti</i> dat wat gehoord is, de Veda, de geopenbaarde leer (1101/2); √ <i>śru</i> horen, luisteren, leren (1100/3) [ <i>śravaṇe</i> (DP 20/2)]

एव	<i>eva</i> waarlijk, alleen, precies zo (232/2)
एषः	<i>eṣaḥ</i> dit; van <i>etad</i> dit (231/2)
निश्चयः	<i>niścayaḥ, niścaya</i> besluit, verzekering, overtuiging, zekerheid (561/2); <i>niś-√ci</i> zich verzekeren, onderzoeken, besluiten (561/2); <i>niś = nis</i> uit, weg van, zonder (543/2); <i>√ci</i> ordenen, ophopen, verzamelen (394/2) [ <i>cayane</i> (DP 32/1 en 43/1)]

Zolang je leeft dienen de Upaniṣads, leraar en Heer, door jou in ere gehouden te worden in geest, handeling en spraak. De geopenbaarde leer (*śruti*) vormt de enige zekerheid.



भावाद्वैतं सदा कुर्यात्क्रियाद्वैतं न कर्हिचित् ।  
अद्वैतं त्रिषु लोकेषु नाद्वैतं गुरुणा सह ॥ ८७ ॥

भावाद्वैतम् । सदा । कुर्यात् । क्रयाद्वैतम् । न । कर्हिचित् ।  
अद्वैतम् । त्रिषु । लोकेषु । न । अद्वैतम् । गुरुणा । सह ॥ ८७ ॥

*bhāvādvaitam sadā kuryātkriyādvaitam na karhicit;  
advaitam triṣu lokeṣu nādvaitam guruṇā saha.(87)*

भावाद्वैतम्	<i>bhāvādvaitam</i> bhāva-advaita het gevoel van non-dualiteit; <i>bhāva</i> zijn, bestaan, conditie, gevoel (754/1); $\sqrt{bhū}$ worden, zijn, oprijzen (760/1) [ <i>sattāyām</i> (DP1/1)]; <i>advaita</i> non-duaal, niet-dualiteit (19/3); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
सदा	<i>sadā</i> altijd, voortdurend (1139/2)
कुर्यात्	<i>kuryāt</i> men zou moeten doen; $\sqrt{kr}$ doen, maken, uitvoeren (300/3) [ <i>karāṇe</i> (DP38/2)]
क्रयाद्वैतम्	<i>kriyādvaitam</i> kriyā-advaita non-dualiteit van handelen; <i>kriyā</i> handeling (320/3); <i>advaita</i> non-duaal, niet-dualiteit (19/3); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
न	<i>na</i> niet (523/1)
कर्हिचित्	<i>karhicit</i> op enig tijdstip (260/1)
अद्वैत्	<i>advaita</i> non-duaal, niet-dualiteit (19/3); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
त्रिषु	<i>triṣu</i> in de drie; <i>tri</i> drie (457/3)
लोकेषु	<i>lokeṣu</i> in de werelden; <i>loka</i> regio, district, provincie, wereld (906/1); De drie loka's worden vaak samen genoemd: hemel, aarde en onderwereld (906/1); $\sqrt{lok}$ zien, waarnemen, herkennen (906/1) [ <i>darśane</i> (DP/3/1)]
न	<i>na</i> niet (523/1)

अद्वैत्	<i>advaita</i> non-duaal, niet-dualiteit (19/3); <i>a</i> voorvoegsel dat ontkenning inhoudt of het tegenovergestelde weergeeft (1/1); <i>dvaita</i> dualiteit (507/2)
गुरुणा	<i>guruṇa</i> met de guru; <i>guru</i> de leraar (359/2)
सह	<i>saha</i> samen met (1193/2)

Bewaar immer de visie van non-dualiteit (*advaita*)<sup>39</sup>, maar wees niet onverschillig als het op handelen aankomt. Er is non-dualiteit overal (in de drie werelden)<sup>40</sup>, maar betracht geen non-dualiteit in relatie tot de leraar<sup>41</sup>.

<sup>39</sup> Letterlijk 'men moet altijd non-dualiteit (*advaita*) betrachten door/vanuit/met gevoel (*bhāva*).<sup>1</sup> Dit woord *bhāva* is zeer veelomvattend en kan opgevat worden als: zijn, bestaan, staat, conditie, waarheid, werkelijkheid, natuur, temperament, karakter, manier van handelen, gedrag, elke gemoeds- of lichaamstoestand, manier van denken of voelen, sentiment, mening, geaardheid, intentie, betekenis, passie, emotie, liefde, genegenheid, gehechtheid, dat wat is of bestaat. een ding of substantie.

<sup>40</sup> Zie voetnoot 32 van vers 67 met betrekking tot de drievoudige kijk op de schepping. In het huidige vers *kuryāt* ('men zou moeten maken'), hier vertaald als 'men moet cultiveren/opleggen', kan worden geleverd in de tweede, derde en vierde kwart van het vers. Deze delen kunnen ook als verklaringen worden beschouwd, met name dat er geen sprake is van non-dualiteit (*advaita*) tijdens een handeling, er is non-dualiteit (*advaita*) in de drie werelden, maar geen non-dualiteit (*advaita*) met de leraar.

<sup>41</sup> De leer van non-dualiteit (*advaita*) stelt twee niveaus van werkelijkheid voor, namelijk ultieme werkelijkheid (*paramārtha*) en het veld van praktische handelingen (*vyavahāra*), hier eenvoudigweg aangeduid als 'handeling' (*kriyā*). Leraar en leerling zijn één aspect van de gebruikelijke interactie, dus men moet geen non-dualiteit (*advaita*) opleggen aan deze relatie. Met andere woorden: Behandel je leraar niet als gelijke.

Soorten van betekenissen

Vers	Sanskrit	Nederlands	Engels	toelichting
23	vācyārtha (937/3)	letterlijke betekenis	primary meaning; directly expressed meaning	
24/25	lakṣyārtha (893/2)	de afgeleide betekenis	indirectly expressed meaning; secondary or metaphorical meaning	
29	parokṣatvam (589/2)	de wezenlijke betekenis; indirect waarneembaar	indirectly (understood)	
30/31/32	lakṣanā (892/1)	stilzwijgende betekenis; impliciete, indirecte betekenis	implied meaning; 'the implied'	
30	lakṣya (893/1)	wat gedefinieerd moet worden; dat wat verwijst naar iets anders	what is implied; 'the implier'	
31	mukhya-artha (820/2)	de letterlijke betekenis	primary (mukhya) meaning	synoniem met vācyārtha volgens Dictionary of Indian Philosophy
32 voetnoot	jahatī lakṣaṇā (416/3 en 892/1)	de stilzwijgende, impliciete betekenis waarbij de letterlijke betekenis wordt opgegeven, bijvoorbeeld: het gehucht <b>op</b> de Ganges	the implied meaning discarding (the directly expressed meaning)	verzen 33 en 34; de betekenis is totaal absurd moet namelijk zijn: het gehucht <b>aan</b> de Ganges

Soorten van betekenissen

Vers	Sanskrit	Nederlands	Engels	toelichting
32 voetnoot	a-jahatī lakṣaṇā (10/1 en 892/1)	stilzwijgende betekenis waarbij de letterlijke betekenis niet geheel wordt opgegeven, bijvoorbeeld: ‘die rode rent’ verwijst naar eerder genoemd rood paard	the implied meaning not discarding (the directly expressed meaning)	verzen 35 en 36; de betekenis is niet helemaal absurd
32 voetnoot	jahatī ajahatī lakṣaṇā = bhāgalakṣaṇā (416/3, 10/1, 892/1)	stilzwijgende betekenis waarbij de letterlijke betekenis gedeeltelijk wordt opgegeven en gedeeltelijk in tact blijft bijvoorbeeld: Dit is die Devadatta; deze oude man (van nu) is die student (uit het verleden); je verwerpt wat niet overeenkomt in tijd en ruimte	the implied meaning both discarding and not discarding (the directly expressed meaning)	vers 37
26	sāmānādhikaraṇyam (1206/1)	grammaticale overeenkomst, dezelfde naamval bezittend	same case ending	
28	viśeṣaṇa-viśeṣyatā (=viśeṣaṇa-viśeṣyabhāva) (991/1)	de relatie tussen twee woorden die elkaar kwalificeren teneinde een gemeenschappelijk object aan te duiden	in the relationship of adjective and noun	
30	lakṣya-lakṣaṇa (bhāva) (892/1, 893/1)	de relatie tussen twee woorden en een identiek ding waarnaar zij beide verwijzen (het innerlijk Zelf)	implier/IMPLIED - connection (zie 30/31/32)	